THE LIBRARY - THE ...

הצפה

שנה ל"ז — גליון 11730 — המחיר 120 אגורה
ב"ה, יום ששי, כ"ט תמוז תשל"ד (19.7.1974)

ביטאון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל

הודעה משותפת סאדאת–חוסיין בתום שיחותיהם בקאהיר

ירדן ומצרים מכירות בארגון המחבלים וש"פ כנציג לגיטימי של הפלשתינים עליו להשתתף בועידת השלום בג'נווה

מלך ירדן הזמין את נשיא מצרים לביקור ברבת עמון

קאהיר 18 (יתפ"ס, ע"צ ועי"ר) — מלך ירדן הכריזו היום על הכרתן בארגון לשחרור פלשתין (אש"ף) כ„נציג לגיטימי של הפלשתינאים, מחוץ לפלשתינאים היושבים בממלכה ההאשמית של ירדן".

תי הארצות הכריזו כי על אש"ף להשתתף כבעל זכויות צבאיות בועידה עם הערבית־ישראלית בג'נבה.

„באישור לזכות העם הפלשתינאי להכריע את גורלו".

הכרזות אלה כלולות בהודעה משותפת, שפורסמה בתום ביקור של 3 ימים שערך חוסיין באלכסנדריה לשיחות עם אנואר סאדאת, על התפיסה אשר הושגה בין הארגון לשחרור פלשתין והמשטר הירדני.

„שני הצדדים מכירים כי הארגון לשחרור פלשתין הוא הנציג הלגיטימי של הפלשתינאים להוציא פלשתינאים היושבים בממלכה ההאשמית של ירדן" — נאמר בהודעה.

„שני הצדדים מדגישים את הצורך בהשתתפות של הארגון לשחרור פלשתין באורח בלתי־תלוי בועידת ג'נבה בזמן המתאים כאישור לזכות העם הפלשתינאי לקבוע את גורלו" — נאמר להלן בהודעה.

הארגון לשחרור פלשתין הוא אר־גון־הגג המאגד בתוכו את ארגוני המחבלים הפלשתינאים העיקריים. חוסיין תמיד הסתייג מהכרה בו כבנציג „יחידי" של הפלשתינאים, וכ־עבר התנגד להשתתפותו בנציגות בל־תי תלויה בועידת ג'נבה.

מומחים לעניני ערב רואים בהוד־עה המשותפת גוסחת־פשרה לשם גישור בין העמדות של מצרים וירדן. קרוב לוודאי מתוך העצות לרצון חוסיין, אין ההודעה מכירה את אש"פ כבנציג „יחידי" של הפלשתי־נאים, ובמפורש מוציאה מן הכלל אותם פלשתינאים היושבים בממלכת ירדן, והמהווים כמחצית מן האוכ־לוסיה בירדן.

המומחים אמרו, כי נותר לראות אם המחבלים אכן יסתפקו בהצהרתו של חוסיין בהודעה המשותפת כבסיס להתפייסות ביניהם.

סוכנות הידיעות המזרח־תיכונית שמסרה על ההודעה המשותפת, לא פירשה אם יש לראות בנוסח המפ־רבית חלק של ממלכת ירדן — כפי שטוען חוסיין, בניגוד לעמדת האר־גון לשחרור פלשתין.

כן נאמר בהודעה כי חוסיין וסא־דאת הסכימו כי יש להמשיך בתיאום בין מצרים, ירדן סוריה והפלשתי־נאים.

יש להשיג הפרדת כוחות בחזית ירדן

כמו כן הסכימו השניים, כי יש להשיג הפרדת כוחות בחזית הירדנית כצעד ראשון לקראת הסדר צודק בדרכי שלום.

להלן נאמר, כי מצרים וירדן מבר־צות „מן ההתקדמות שהושגה על־ידי האומה הערבית ומן התמיכה הבינ־לאומית הגוברת בה וכתוצה במאבקה להגשמת דרישתה הצודקת, והן דור־שות את נסיגת כוחות ישראל מכל השטחים הערביים הכבושים, לרבות ירושלים הערבית והשבת הזכויות הלאומיות הלגיטימיות של העם הפלשתיני".

„מילוי תביעה זו, מוסיפה ההודעה, היא תנאי בל־יעבור לכינון שלום צודק וברקיימא באיזור.

גינוי לפעולות ישראל בלבנון

שני הצדדים מגנים את מעשי ה־תוקפנות הישראליים האחרונים נגד ישובים אזרחיים בלבנון, תוך הפרת הריבונות הלבנונית.

שני הצדדים קוראים לקהילה הבינלאומית להוקיע את ההוכניות הנתכונות על ידי שלטונות ישראל בדבר הקמת יהודה חדשות ומיהוד לביצוע מעשי סירוב.

מצרים וירדן מביעות להלן את דאגתן נוכח ההתפתחויות האחרונות בקפריסין, והן דורשות גמרצות לש־מור על האחדות הלאומית והעצמאות של העם הקפריסאי, בלא התערבות זרה.

להלן מוסרת ההודעה כי חוסיין הזמין את סאדאת לבקר בירדן, וכי סאדאת נעתר להזמנה זו. מועד הבי־קור יקבע מאוחר יותר.

הנהגת המחבלים דנה בהודעה הירדנית–המצרית

ביירות, 18 (יתפ"ע, ע"צ). — הנהגת הארגון לשחרור פלשתין הוד־כנסה הערב בביירות לישיבה דחופה כדי לדון בהודעה המצרית–ירדנית שפורסמה היום בעקבות ביקורו של המלך חוסיין במצרים — אמרו מקו־רות של המחבלים.

ביתניהם מסרה סוכנות הידיעות של המחבלים ואפ"א, כי „ההתנגדות ה־פלשתינית לא קימה מגע כלשהו, בכל דרג שהוא, עם המשטר של המלך חוסיין".

הודעה זו באה בתגובה על ידיעה שפורסמה הבוקר בעתון הכוויתי „אל ואטאן", לפיו נפגשו מנהיגים של אל פתח לרבת עמון כדי להכשיר את הקרקע לפגישה בין ערפאת ל־חוסיין.

נעצר מושל אריתריאה

אדיס אבבה, 18 (ע"צ) — המושל הכללי של אריתריאה, ליוטננט־גנרל דדה הילה מאריאם ושושה מבין הפקידים הבכירים של המושל בעצרו אתמול על ידי ועד הכוחות המזוינים בצפון — על כך מסר אמש רדיו אסמרה.

דברים ברורים ומבוררים

קודם כל: הממשלה הזאת היא בשביל העם, ולא העם בשביל הממשלה. וכאשר הממשלה בוגדת בעם ובארץ מולדתו ותייו, אז על אחת כמה וכמה שהעם הזה המרגיש אין לו שום שייכות לממשלה הזאת.

מכאן לידע ולהודיע ולהמודיע אלף פעמים ואחת: כל דברי ה־הבל הספשיים המרושעים על סדור לנו בארץ מולדתו וחיינו, מעין „החוס־מושב", כמו שהיה לנו במדינה רוסיה, המגביל את אפשרויות התנחלותינו פה, הם דברים בטלים ומבוטלים למפרע מכאן ולהבא ולעולם ועד.

ואנחנו מצווים להתנחל, ונת־נחל, לכל כלוא רוחב ארץ מולד־תנו והיינו זאת, בברכה ה' גואלינו וקורא דורותינו הנמשכת בהופיעה בחוסן תקפה על כל שלמות ישעהינו.

צבי יהודה הכהן קוק

פרס: עלינו להתכונן לאיום מהצפון ולמר"מ מהדרום

לישראל צריכה להתכונן לק־ראת פרק השנה לאיום מלח־מתי מהצפון, כאשר המגמה הסורית היא ללבות את האש, ולאפשרויות אפשרית של מסע ד מתן בדרום מצד מצרים — אמר אמש שר הבטחון מר שמעון פרס בפגישה עם משלחת של ראשי מלוה העצמאות מעיקצגו.

שר הבטחון שהציג את האתגרים שבפניהם עומדת ישראל בתקופה הקרובה הצביע על ההתעצמות הגדלה של צבאות ערב בסיוע סובייטי.

השר אמר כי המלחמה הקרה בין מעצמות־העל מתנהל עתה במזרח התיכון אבל בירה זו ידה של אר־הב על העליונה. מר פרס הטעים כי הממשל האמריקאי מודע לעוב־דה זאת ומכיר בכך שבזירה זו בה השיגה ארה"ב יתרון ניכר על פני הרוסים היא לא תאלצה להפעיל כוחות משלה.

מר פרס הוסיף ואמר כי לדעתו מעריכה ארה"ב הנהגת ארה"ב מצב זה וידעת שישראל חוקה באיזור זה כגורם להצלחת העולם המערבי והמפשי בעימות עם הגוש הקומו־ניסטי.

השר בר לב „מבהיר" את דבריו

בתגובה לידיעה שהתפרסמה על שיחתו של השר בר לב עם עתונאים אמריקאים מבהיר דובר השר כי ה־שיחה התקיימה עם עתונאים ש־בלת אל שר האוצר האמריקאי.

„בשי־יוסתנו בתשובה לשאלת אחד הכתבים אמר השר בר לב, כי הירדן חייב להיות גבולה הבטחוני של יש־ראל, אך לדעתו תהיה מוכנה לוותו־רים על חלקים נרחבים של הגדה ל־מען שלום אמת.

השר הדגיש כי הוא מביע את השק־פתו שלו, בעניין הוויתורים שישראל צריכה לעשות למען השגת הסדר שלום.

מומחים ישראליים עדיין משרתים בארצות אפריקה

מאת סופרנו המדיני בירושלים

מומחים ישראליים עדיין משרתים בארצות שונות ב־אפריקה במסגרת האו"ם — נודע למופרנו.

המומחים עוסקים בעיקר בייעוץ בעני המכלכלי.

מספר ממשלות אפריקאניות ביק־שו שמומחים אלה ימשיכו בעבודתם, שכן הם עוסקים בפרוייקטים ארוכי־טווח.

נודע, שמספר ממשלות אפריקאניות הציעו שישראל תפתח קונסוליות במקום השגרירויות שנסגרו, משום שפתיחת קונסוליה אינה מצריכה הג־שת כתבי האמנה. ברוב המקרים השיבה ישראל בשלילה, וזאת מחשש שמא הקמת קונסוליה תפריע לשיבה לתנאי יחסים נורמליים. עם זאת יתכן שאכן ייפתחו קונסוליה במס־פר מדינות מרכזיות באפריקה.

אם מתנה מכובדת

אז אך ורק עם

התזמורת המפוארת

המוזיקאית־העתיקית

בהנהלת ברוך שגריר

תל־אביב, שינקין 25

טלפון 284381

— מחירים נוחים —

קונדיטון"

יין העתיק ביותר

יקב אשכול מוצא

ירושלים, טל. 526854

הכשר הרב י. אפשטיין

לבננו **יעקב** הי"ו

עם התמנותך

למנהל בנק המזרחי המאוחד בע"מ

סניף גאולה

שא ברכת הורים להצלחה בכל פעלך

רחל ואריה בינה

למר **יעקב בינה** נ"י

עם התמנותך

למנהל בנק המזרחי המאוחד בע"מ

סניף גאולה

אנו מברכים אותך בברכת עלה והצלח

ישיבת בני־עקיבא

נתיב מאיר

יצא לאור

שו"ת „דבר יהושע"

חלק ב' — על שו"ע אורח חיים

מאת

הרב יהושע מנחם אהרנברג

ראב"ד תל־אביב־יפו

ההפצה הראשית: חיים גיסלר, רח' בילו 4, תל־אביב

הסתדרות הרבנים דאמריקה

ישיבת אחוות יעקב — אורט

ת"ד 31, גן יבנה טל: 055—94328

דרושים לשנת הלימודים תשל"ה

1) מדריכי פנימיה, מורים לאנגלית ולמתמטיקה

2) מורים למקצועות הטכניים במגמות המתכת ועבוד עץ (שרטוט, טכנולוגיה, תרגיל חשמל והעתקים)

3) מדריכים מקצועיים במסגרות ובריתוך

נא לפנות למנהל לפי הכתובת דלעיל.

חבר המועצות הדתיות בישראל

משרד הדתות

אוניברסיטת בר־אילן

הפקולטה למדעי החברה — המכון לשלטון מקומי

סמינר למלאי תפקידים מרכזיים במועצות הדתיות

כ'—כ"ו מנחם אב תשל"ד (21—25/7/74)

הפתיחה תתקיים אי"ה בניר־עציון ביום ראשון ב' מנחם־אב תשל"ד (21.7.74), בשעה 10.15 לפני הצהרים.

בתוכנית:

ברכות —

מר פ. שינמן, סגן יו"ר הכנסת וראש החבר.

מר ד. גלס עו"ד, מנכ"ל משרד הדתות

פרופ' ד. אלעזר, ראש המכון לשלטון מקומי (אוניברסיטת בר־אילן)

הרצאה במליאה —

„המועצה הדתית כמוסד ממלכתי ומוסדות שלטון ישנים" —

מר א. שיינבוים, שופט בית המשפט המחוזי ת"א.

דיון במליאה —

המנחה:

עו"ד ג. גרמן, חבר הנהלת המועצה הדתית ת"א—יפו.

(יתר פרטי התכנית, ראה עמוד 2)

המשתתפות —

אך ורק לפי הרשמה מוקדמת באמצעות המועצות הדתיות.

ארה"ב נוטה להכיר במשטר החדש של קפריסין

וואשינגטון 18 (עי"ר) — נראה כי ארצות הברית נפתח היום לקראת השלמה עם המנהיגות החדשה בקפריסין אם כי אין בכוונתה לפרסם הודעה רשמית כלשהי בנידון בעת ביקורו באו"ם של הנשיא המודח ה־ארכיבישוף מקריוס.

העמדה האמריקאית הרשמית היא להשאיר את השאלה תלויה ועו־מדת עד אשר יתבהר המצב בקפ־ריסין. אולם, מקורות יודעי דבר אמ־רו כי ממשל ניקסון מכיר במה שהוא מגדיר כ„המציאות של המצב".

היבט אחד הוא שארה"ב תאשים — כת חברות טורקיה ויוון גם יחד — מעוניינות בהמשך היציבות של האגף הדרומי הרגיש של הברית הצפון־אטלנטית.

בנקודה זו נחושה ההחלטה של ארה"ב לא לסכן את הבויות הצגינה של הצי השישי האמריקאי ביוון.

היבט שלישי הוא הסיכון של לוח־מה גלויה בין יוון וטורקיה. במשב־רים קודמים בשאלה קפריסין, עשתה ארה"ב מאמצים רבים כדי למבצע שפיכות־דמים ולנסות למנוע עימות צבאי בין שתי הארצות.

פקידים בוואשינגטון מאמינים כי מלחמה בין שתי בעלות הברית של נאט"ו עלולה לפגוע קשה בברית ואולי לפתוח את ברית המועצות לחדור לאיזור.

תחנת שידור תשאית: אלפיים מתומכי מקריוס ממשיכים בהתנגדות

אדאנה, תורכיה, 18 (יופי"ע) — תחנת השידור הקפריסאית־טורקית החשאית „ביירקאל" מס־רה היום, כי יותר מ־2000 לוח־מים מתומכי מקריוס התכנסו באיזור הר טרודוס שבקפריסין וממשיכים בהתנגדות לכוחות ה־נשיא החדש סמפסון.

כמו־כן טענה התחנה, כי יותר מ־2000 איש נהרגו בקרבות ב־קפריסין.

בשידור, שנקלט באדאנה, נא־מר כי המשמר הלאומי איבד 300 קצינים היילים בשלושת ימי הקרבות.

הדלקת הנר

	ער"ש	מוצ"ש
תל־אביב	7.25	8.29
ירושלים	7.07	8.26
חיפה	7.19	8.29
אילת	7.19	8.22
באר־שבע	7.22	8.19

ברגע האחרון

אניות מלחמה טורקיות נכנסו לים התיכון

אנקרה 18 (עי"ר) — אניות מל־חמה של הצי הטורקי נכנסו הערב לים התיכון, שם כבר מפליגות אניות מלחמה ברי־טיות, סובייטיות ואמריקניות לעבר קפריסין.

נמסר כי במספר נמלי תעופה צב־איים בטורקיה עומדים מטוסי סילון הכן על מסלולי ההמראה, והבין הכו־חות המוכנים להמריא שנה יהודה צנחנים.

מועצת נאט"ו תדון היום במשבר קפריסין

בריסל, 18 (ע"צ) — מועצת נאט"ו תתכנס מחר (היום) בצהרים לישיבה שלא מן ה־מנין, כדי לדון במשבר הקפ־ריסאי וביחסים בין יוון ומו־רקיה — נמסר כאן היום.

הנציגים של הצדדים הנוגעים בד־בר יודיעו בישיבה זו על עמדות ממשלותיהם.

ממשלה יוון התכנסה היום באתו־נה, כדי לקבוע את עמדתה שאותה יציג מחר נציגה במועצת נאט"ו.

נדחה איום ההתערבות הטורקית

הוגברה הכוננות בצבא יוון ✡ אניות נאט"ו שטות לעבר האי

מרסין, טורקיה, 18 (יתפ"ע ע"ד וע"צ) — טורקיה ריכזה היום כוחות, טנקים ואניות מלחמה לאורך חופה הדרומי, אך נראה כי הסכנה של פלי־שה לקפריסין השתהתה, כאשר הפרלמנט הטורקי החליט היום לדחות עד שבת את המשך דיונו — אמרו מקורות ממ־שלתיים.

עדי ראיה מסרו כי אלפי חיילים, טנקים, ותותחים מטווים התרכזו ל־אורך רצועת חוף של 500 ק"מ בין איסקנדרון במזרח ואנאמור במערב. אניות מלחמה ונחתות עגנו ליד ה־חוף, מוכנות להעביר את החילים לקפריסין, הנמצאת במרחק 80 ק"מ בלבד מחוף טורקיה.

אולם הפרלמנט הטורקי, שהתכנס לישיבת חירום באנקרה, דחה את המשך דיוניו עד שבת, כפי הנראה בלי להת לראש הממשלה בולנט אס־ויות „אור ירוק" להורות על פלישה לקפריסין, אמרו מקורות ממשלתיים.

מקורות ממשלתיים אמרו כי ה־פרלמנט ישוב וידון בתכניות בשבת, יש להניח כי יאשר אותן אם השי־חות על המשבר בקפריסין המתנהלות בלונדון בין נציגים בריטיים ואמ־ריקאים לבין ראש ממשלת תורכיה אסורות, לא יוכתרו בהצלחה.

בלונדון אמר היום ראש הממשלה התורכי, כי הוא רוצה שהמשבר המסוכן בקפריסין יפתר תוך 24 השעות הקרובות, אך הוא מוכן לכל אפשרות. אמצית היהודה את עמדה מבשלתו בספיבת עתונאים, בתום שיחה שנמשכה במשך כל היום עם הנו שר החוץ האמריקאי לעניני המזרח התיכון ג'וזף סיסקו.

מר סיסקו עומד לטוס הערב או מחר בבקר לאתונה, ויגיע בערב ל־אנקרה.

על שיגורו של סיסקו החלט ל־אחר שראש ממשלת בריטניה הרולד וילסון לא הצליח לקבל הבטחות ממנהיגים טורקים להמנע בפעולה הפוזה.

הוגברה הכוננות בצבא יוון

מאתונה נמסר כי יחידה צבאיות בצפון יוון הועמדו היום בכוננות מלאה לאחר שהיו בכוננות חלקית, בשל המצב בקפריסין. עדים מסרו על תנועה כוחות ושריון לעבר הג־בול הטורקי.

המקורות אמרו כי נראו גם תנו־עות צבא מוגבלות באתונה ובסלו־ניקי, בסיסה של הדיוויזיה השמו־נית ה־30 של צבא יוון.

ארה"ב תתנגד לגינוי יוון במועצת הביטחון

מרכז האו"ם 18 (עי"ר) — מקו־רות יודעי דבר במרכז האו"ם אמרו הערב, כי ארה"ב תתנגד לכל הצעת החלטה אשר הגנה את יוון בשאלת הקשר בקפריסין.

אולם, ברה"ב תבקש להוכיר במ־פורש את יוון ולכלול בהחלטה קרי־אה לצאתם של כל אנשי הצבא ה־זרים מקפריסין.

פירושו של דבר, כי מלבד 650 הקצינים היוונים המפקדים על ה־משמר הלאומי, יצטרכו לצאת מקפ־ריסין גם היחידות הצבאיות של יוון, תורכיה ובריטניה — כולן חב־רות בנאט"ו.

חברי מועצת הבטחון הסכימו בי־ניהם פה אחד, כי הארכיבישוף מקריוס יתקבל מחר בתור ראש מ־דינת קפריסין.

ההצטרף ל... ונצור

קופת תגמולים מרכזית ליד

בנק דיסקונט

לישראל בע"מ

תעשיין יהודי ורעייתו נשדדו ונרצחו במיאמי

השוטרים לכדו את הרוצח

מיאמי, פלורידה, 18 (ע"י) — תעשיין יהודי עשיר ורע־יתו נרצחו אמש בצרורות תת מקלע מדגם „תומיגן", לאחר שהציבור שהפר אותם ראה את השוטרים שרדפו אחריו.

החוטף נלכד על ידי המשטרה לא־חר ניסה להמלט עם 50 אלף דולר שאיתם אילץ את התעשיין למשוך מבנק.

הנרצחים הם סידני גנס ורעייתו, שניהם בשנות ה־50 לחייהם.

המשטרה מסרה כי הגב' גנס נחט־פה ראשונה והלקחה במכוניתה אל מפעל בעלה. שם פיתה החוטף את מר גנס להכנס למכונית ואילץ אותו לנסוע לבנק שלו ביירכו מיאמי. הוא משך שם 50 אלף דולר במזומנים בעוד החוטף איים בתת מקלע על רעייתו במכונית.

המשטרה והבולשת הפדראלית תוד־עקו לאחר שמר גנס אמר לפקידי הבנק מה מהרהש.

המשטרה מסרה כי בעוד שרדפה אחר החוטף נעצר הלה עם המכונית בשדה הרג ביריות את הזוג החטוף.

לאחר הרצח הכניס את הכסף ל־הולצתו. נמלט לחורשה, אולם יותר מ־100 שוטרים הטיל מצור על החור־שה, ולכדוהו באמצעות כלבי משט־רה וגז מדמיע.

צרפת ערכה ניסוי גרעיני נוסף

וולינגטון, 18 (יופי"ע) — צרפת פוצצה היום מתקן גרעי־ני נוסף בדרום האוקיינוס השקט — נאמר בהודעה שפור־סמה על ידי ראש ממשלת ניו־זילנד נורמן קירק.

בהודעה צויין כי כל הסימנים מעידים על שצרפת ביצעה ניסוי גרעיני נוסף באטמוספירה מעל האי מורורואה.

עוד אמר ראש ממשלת ניו־זילנד כי ממשלתו תצלה לדיון בעצרת ה־כללית הקרובה את ההצעה להתימת חוזה שיאסור על ניסויים גרעיניים מכל הסוגים.

פקיד גבוה של האפ. ב. איי. מגלה:

אדגר הובר ניצל מידע שנבע מהאזנה להפעיל סחטנות נגד נשיאי ארה"ב

וואשינגטון, 18 (יתפ"ע) — פקיד גבוה של ה„אפ.בי.איי" מסר ביולי 1971 לעוזר התובע הכללי פרטי הקלטה סודית, שיש בה שהיה או מגולה ה„אפ.בי.איי", ארגאר הובר, עלות להשתמש בהם לצורכי סחטנות נגד הנשיא ניקסון, כפי שנכתב בעבר, „כאשר ניצל מידע שנבע מהאזנה כדי להפעיל שיטות של סחטנות לגבי נשיאים אחרים".

ההאשמה היו כי מגול ה.אפ. בי. איי ניצל לרעה חומר שהיה ב־רשותו גבלה בחמשה כרכים של עדויות, אשר פורסמו על ידי הועדה המשפטית של בית הנבחרים, לק־ראת הדיון שיתחיל בשבוע הבא, אם יש הצדקה להעמיד את הנשיא ניקסון למשפט.

בעשירי במאי 1973 מסר רוברט מארדיאן, לשעבר עוזר התובע הכ־ללי, הצהרה בשבועה ובה הוא מספר שוויליאם סאליבאן, סגנו של הובר ב„אפ. בי. איי." בא אליו ביולי 1971 ואמר לו כי ברצונו למסור לו תע־תיקים של סרטי האזנה. סרטים אלה הוקלטו לפי הוראת הנרי קיסינג'ר, לאחר שהיתה הדלפה ידיעות בקשר עם עמדת ארה"ב בשיחות על צמ־צום הנשק האסטרטגי בג'נבה.

„סאליבאן אמר שלדעתו אין להפ־קיד בידי הובר מיד זה", באמר ב־דוית.

סאליבאן הסעים בשיחתו עם מאר־דיאן אמר לו הלה כי „מר הובר ני־צל מידע שנבע מהאזנה, כדי להפעיל לחץ על נשיאים אחרים של ארה"ב". האיש הביע את החשש כי הובר יש־תמש בצורה דומה במידע זה.

יצויין שהובר, שעמד בראש ה־„אפ. בי. איי" כמו שנות ה־20 נח־שב כאחד האנשים בעלי ההשפעה הגדולה ביותר בוואשינגטון, מאחר שהיתה לו גישה לכל המידע הסו־די שהתרכז במשרדו.

נרצח עורך עיתון בארגנטינה

בואנוס איירס, 18 (ע"ר, ו־ע"צ) — עורך העתון הארגנ־טיני „דה קריילבורד" נורה אמש למוות עם הירוש התנג־שויות הדמים בין סיעות פולי־טיות יריבות, בעקבות מותו של הנשיא חואן פרון.

הירוש הרציחה, לאחר הפוגה של שבועיים, החל עם הריגתו של שר הפנים לשעבר ארתורו מור רוויג במוצאה היום ב'. הוא נורה למוות במרחק קצר ומקירות משטרה הא־שימו את הצבא העממי המהפכני הטרוצקיסטי.

המשטרה סבורה כי ארגון זה היה גם אחראי להריגתו והריגתו של קריילבורד, 62, שערך את העתון היומי „אל דיארי" היוצא לאור ב־עיר הנמל לה פלאטה ליד בואנוס איירס.

גופתו של קריילבורד, שנחטף ב־25 ביוני, נתגלתה בבית בפרבר של לה פלאטה, לאחר שהמשטרה גיה־לה קרב יריות עם שני אנשים ש־הוגדרו כ„טרוריסטים" על ידי סוכנות הידיעות הארגנטינית הרשמית.

וילסון הגיע לפאריס

פאריס 18 (ע"צ) — ראש ממשלת בריטניה הרולד וילסון הגיע הערב לנמל התעופה של פאריס, כדי לקיים מחר שיחות עם ראש ממשלה צרפת האלרי ז'יסקאר ד'אסטן.

מר וילסון שהגיע בלווית שר ה־חוץ שלו מר ג'יימס קאלהאן נתקבל על ידי ראש ממשלה צרפת ז'אק שיראק ושר החוץ ז'אן סובאנארד.

מאקריוס הגיע לניו יורק

ניו יורק 18 (ע"ץ ע"ר יופי"ע) — הארכיבישוף מקריוס הגיע הערב מלונדון לניו־יורק.

בהודעה קצרה בנמל התעופה אמר נשיאה הכוהן של קפריסין לכהבים, כי הוא מבקש לדווח למועצת הבט־חון על המצב באי.

הוסיף, כי הוא מקווה שלא יהיה צורך בהתערבות מזויינת, וכי הוא „מרוצה עד כה מעמדתה של אר־ה"ב.

מקריוס נתקבל בנמל התעופה על ידי זנון רוסידס, נציג ממשלה מקריוס באו"ם מאז 1960. אך הודה על המשטר הקפריסאי החדש. בקריוס לא אמר מתי יבקר בטרכו האו"ם.

כמה מאות איש הפגינו בנמל ה־תעופה לאות תמיכה במקריוס. וכו־חות משטרה ניכרים שמרו על נמל התעופה.

במסיבת עתונאים קצרה אמר מק־ריוס כי אין הוא מצדד בהתערבות צבאית של האו"ם כדי להפיל את הכת המהפכנית. „יש לי ספקות מסויימים אם רצויה פעולה כזאת מצד כוחות או"ם".

בטרם צאתו מלונדון אמר „אני מרוצה מאד מהשיחות שניהלתי עם ראש הממשלה ושר החוץ הבריטיים. מצאתי מידה רבה של הבנה ואני מעריך את העמדה הבריטית כלפי מצב בקפריסין. אני מעריך את הבט־חותיהם כי בשום תנאים לא יכירו במשטר המכונה חדש אשר נכפה על ידי הכת היוונית של העם של קפריסין.

דיון בהנהלת הליברלים על „מינשר הארבעה"

ד"ר רימלט על שני חכ"י הליכוד שחתמו על המינשר: „כלנתריזם אינטלקטואלי"

מאת סופרנו לעניני מפלגות

בישיבת הנהלת המפלגה הליברלית שנערכה אתמול אמר ח"כ שמחה ארליך כי היה מראש על השיחות שקיים ח"כ ש.ז. אברמוב עם הח"כ ד"ר ב. הליוי ש. לוין וא. אלי־אב ואשר בסופן פירסמו האר־בעה קריאה להדהיב את הבסיס הפרלמנטרי של הממש־לה החדשה עפ"י קווי יסוד שעיקרם נקיטת צו מתוך ופש־רני במגו"מ עם מדינות ערב.

עם זאת הסכים כי את המסמך עצמו לא ראה לפני שפורסם.

רימלט: „כלנתריזם אינטלקטואלי"

בהתייחסו להתימתם של שניים מ־חברי הליכוד על מסמך זה אמר יו"ר הסיעה הליברלית ח"כ ד"ר א. רימלט כי אין זה אלא „כלנתריזם אינטלקטואלי". לעומתו הצהירו ח"כ א. מת הא כך כי גם הם מוכנים להתום על מסמך הארבעה. הנהלת הליברלים התייחסה גם למינשר ש־עליו התכו שלשה אישים מהמפלגה הליברלית — פלומין, להם ופלד המכיר ב„ישות הפלשתינאית". ד"ר רימלט טען כי מעשה זה הוא ב־חינה „פריקה פוליטית". ד"ר רימלט הציע כי המפלגה תקבע כללים בכל הקשור לאסור ולמותר לסייענים ב־כישור הפוליטי.

ראש עירית רמת־גן ד"ר י. פלד הגן על עצמו וחבריו שחתמו על ה„מינשר הפלשתינאי" הטפים כי הגיע הזמן להוציא את הליכוד מקפ־אונו, והאחידות הפורקים והאבנבה המחשבה. הביע תקוה שלא גגיע לזמן שלא יוכלו להביע דעות.

בתן רייס (ירושלים) פנה לח"כ י. פלוביץ ואמר לו כי מרם שחתם על המינשר הפלשתינאי היה עליו להת־פטר מן הכנסת.

תחזית מזג האויר

הלהות החזויה — השאר נבוכה בהרים ובקבים הארץ וגבוהה במישור החוף.

הטמפרטורות החזויות להיום: ירו־שלים רמת הגולן — 32, נהריה — 32, צפת — 33 חיפה תל אביב — 30, טבריה — 39, עפולה — 36 הר־שכתון — 31, נחל בן גוריון — 36, יריחו — 40, עזה — 31 באר שבע — 33, אילת — 40, מפרץ שלמה — 36, גובה הגלים יהיה כ־60 עד 88 ס"מ.

אזכרה

לתלמידנו ר' משה שטיין ז"ל

תתקיים בהיכל ישיבתנו בקרית משה רח' בן דור 12, ביום ראשון, ב' מנחם־אב — בשעה 7.00 בערב

ישאו דברים לזכרו:

מרן ראש הישיבה הרב צבי יהודה הכהן קוק שליט"א

הרב מיכאל צבי נהוראי שליט"א

הרב יהודה לייב גוגין שליט"א

ישיבת מרכז הרב

פרופ' יוסף שטיין ובני־ביתו

ביום ראשון ב' מנחם־אב בשעה 6 אחה הצהרים יערך בהר המנוחות בירושלים

גלוי מצבה

של המנוח

ר' שרגא צבי הרשקוביץ ז"ל

אוטובוס יצא מביתו ברחוב הבוכרים 41 בשעה 5.30, ויעבור ליד בית העם הישן וישיבת מרכז־הרב בקרית משה

המשפחה

ביום שלישי, ד' מנחם אב (23.7.74)

תתקים אזכרה וגלוי מצבה

ליקירתנו

מרת רחל (צבכאי) אלרן ז"ל

בבית העלמין בקרית שאול, בשעה 4.30 אחה"צ.

נפגשים ליד השער.

המשפחה

במלאות שנה לפטירתה של אשתי, אמי, חמותי וסבתנו

מרת רבקה גפן ז"ל

תערך אזכרה

ביום ראשון ב' מנחם־אב הל"ד (21.7.74)

בבית העלמין בקרית שאול, בשעה 4.30 אחה"צ

אוטובוס יצא מרח' ארלוזורוב 26 ת"א, בשעה 4.15

המתאבלים:

בעלה מנחם

בנה שמואל

כלתה אסתר

נכדיה צפורה ושלמה

לר' אהרן ארי' טרנר וביתו

כוס תנחומים

עם פטירת אביו הדגול

ר' משה פנחס ז"ל

ה' ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

מקרובי המשפחה

בארץ ובחו"ל

לחוה ומיכה חורין

לסבא ולסבתא

מזל טוב להולדת הבן

אח לרמה והודיה

מילדי הטירה שבקייטנה

חזן בעל תפילה

רגיל ומנוסה, ירא שמים

מחפש משרה לימים הנוראים

בתור בעל מוסף

להתקשר טלפון 03-985950 בצהרים ובערב.

הצופה ... (handwritten stamp)

של המצפה

אופוזיציה ראויה לשמה

[illegible]

מי חייב את שר המסחר והתעשייה להביע דעה פוליטית בנושא עקרוני ביותר, ולשם־מה הוא מזדרז לזהור על מרכזה של ארץ־ישראל בטרם הגיעו לדיון מעשי עם ירדן? הוא אמר אמר כך, שבדבריו הביע את השקפתו בענין יהודי ישראל למען השלום. אך אין הוא אדם פרטי. הוא שר ורמטכ"ל בעבר. [illegible]

[illegible]

הציבור הדתי־לאומי המקורי. מגבש ומפעיל כוח אופוזיציוני למשלה הזאת. מחייב אותו להיות נכון לכך, עד שכוחו וכוח כוחו יניעו הכוונים רבים להתבוע סילוקה של ממשלה שאינה ראויה לכהונה במיצר, גפיין להרכיב ממשלת־הירום לאומית, או באין ברירה לערוך בחירות חדשות.

המשטר החדש השתלט על כל קפריסין

מעצרים רבים בקרב תומכי מקאריוס ✡ הנשיא סמפסון: פעלנו למניעת מלחמת אזרחים

ניקוסיה, 18 (ע"י, יונייטד פרס) — מתנגדיו של הנשיא מקאריוס [illegible]

שכיבות על התפשטות נשיא יוון

[illegible]

נעצר ראש עיריית המספר של מקאריוס

[illegible]

בעקבות התפוצצות ב„סאור" ההסטורי

קריאה בפרלמנט הבריטי לחידוש עונש המוות

לונדון, 18 (רויטר, ע"י) — בספסל הבריטי [illegible]

קדאפי הוא שהורה לטרפד את האניה „קווין אליזבת" שהיתה בדרכה לישראל

קאהיר 18 (רויטר) — קדאפי [illegible]

שר התחבורה: שיטות שכר עלולות לפגוע קשות ב„אל על"

[illegible]

מ. זרמי מקיבוץ מעיין צבי — מועמד למזכ"ל העבודה

[illegible]

הקווים 70 ו־71 יועברו ל„דן"

[illegible]

אזכרה לז'בוטינסקי

[illegible]

סימפוזיון חכ"ם למען חידוש היחסים בין ישראל לבין בריה"מ

עולה מרוסיה שניסתה להפיץ כרוזים הוצאה בברוטליות ע"י גברתנים של רק"ח

[illegible]

זכו בהגרלת הפיס

בסך 250,000 ל"י זכו המספרים: 111704 546290.

בסך 50,000 ל"י זכה המספר: 72ב190.

בסך 12,500 ל"י זכו המספרים: 361765 775252.

בסך 6,250 ל"י זכו המספרים: 067101 152799 580611 607430.

בסך 1,250 ל"י זכו הכרטיסים הבאים: 057111 552567 248625 051539 563841 342519 066967 556361 374425 397250 119428 698660 343952 097715 216672 763447 449005 182228 734152 787849 463554.

בסך 600 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 13349 03231 48888 33397 33127 31725 34372 93859 71636 64422.

בסך 250 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 81634 41982 51125 08972 82380 48424 00027 31892 86025 54780 23737 84012 98441 68061 32287 93363 63144 36995 73410 33990 71631 33156 75900 41941 75416.

בסך 100 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 0960 2321 2579 8666 7318 4752 4544.

בסך 50 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 0245 3007 8269 5578 3351 0955 8009 5514 5933 3966 1351 8722 5785 3583 1282 4201 2544 9520 6086 3900 1907 8975 2833 9826 6633 4451 2738 9718 6224 7660 4968 2871 9891 6894 4514 7709 5297 2906 9987.

בסך 6 ל"י זכו כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־8, ובלי ספה בסך 4 ל"י.

הגרלת הנספחים

בסך 5,000 ל"י זכו כל הכרטיסים עם הספחים שמספריהם מסתיימים ב־: 07833 20674 27991 48196 99185.

בסך 1,000 ל"י זכו כל הכרטיסים עם הספחים שמספריהם מסתיימים ב־: 0913 3954 4251 8101 8622.

ילדה נפלה מ־14 קומות ונפצעה רק פגיעות קלות

קראקאס, 18 (יופי"א) — ילדה בת שבעים נפלה מגובה 14 קומות [illegible]

נעצרו נערים שגנבו אוטובוס

חמישה נערים מבני ברק גנבו [illegible]

שר האוצר האמריקאני בתום ביקורו בארץ:

מובטחת התפתחותה הכלכלית של ישראל

מר סיימון הזמין את עמיתו הישראלי לבקר בארה"ב

„התפתחותה של ישראל מובטחת" — אמר אתמול שר האוצר האמריקאני ויליאם סיימון [illegible]

הזמין את רבינוביץ לבקר בארה"ב

הודעה משותפת

פ־מ הציג צרכי הביטחון בפני סיימון

בביקורו באמריקאני

[illegible]

חבר המועצות הדתיות בישראל

אוניברסיטה בר אילן
הפקולטה למדעי החברה —
המכון לשלטון מקומי

משרד הדתות

סמינר לממלאי תפקידים מרכזיים במועצות הדתיות

ב' — ו' מנחם אב תשל"ד (21—25/7/74)
(ראה מודעה בעמוד 1)

יום ראשון ב' מנחם אב תשל"ד (21.7.74)

15.00	הרצאה במליאה: „עקרונות מבנה ארגוני ועקרונות ניהול"	ד"ר שמחה ורנר
15.45	הרצאה במליאה: „מניעים לעבודה ואקלים ארגוני"	ד"ר דב אליזור
17.30	הרצאה במליאה: „השכלות והקורת לצרכי ההנהלה"	מר מוריס קנה

יום שני, ג' מנחם אב תשל"ד (22.7.74)

09.00	הרצאה במליאה: „עיצוב דעת הקהל"	מר דב כספי, המכון לקומוניקציה האוני' העברית
11.00	דיונים בקבוצות עבודה	
15.00	הרצאות במליאה: „האוטונומיה של המועצה הדתית" — מידת ביטולה	הרב ש. מירון, מר שייש דהאן, מר מ. בן עמי, מר אלקנה קידר, מר י. דובינין, הרב י. דולגין (משרד הדתות), פרופ' י. כרמלי (עולה מבריה"מ)
17.15	הרצאה במליאה: „הגורם האנושי בניהול"	
20.45	סימפוזיון: „גלישה רחוקות של שלוש"	

יום שלישי, ד' מנחם אב תשל"ד (23.7.74)

09.00	הרצאה במליאה: „דינמיקה קבוצתית במוסד ציבורי — תקרותות קבלת החלטות"	מר שמשון בר
11.45	הרצאה במליאה: „הקהל פונה למוסד"	מר י' צייבוים
15.15	דיונים בקבוצות עבודה	

יום רביעי ה' מנחם אב תשל"ד (24.7.74)

09.00	שולחן עגול: „סמכותו של שר הדתות בממונה על ביצוע החוק"	מר י' ברפלט, ח"כ; מר ש' שרת, עו"ד; מר מ' בו־שבי, עו"ד; ד"ר יוסף בראדר; ד"ר יהודה ברזגלר; פרופ' ב' קידר; מר ש' קריאלי, ח"כ; הרה"ג חיר הלוי; פרופ' ר' פלק; הה"כ מר מ' שיינמן; הרב שייש כהן
11.00	הרצאה במליאה: „התקציב כמכשיר להשגת יעדי מדיניות"	
15.00	הרצאה במליאה: „ביטוח — עקרונות תפעול"	
16.30	הרצאה במליאה: „השיפוט במינהל — בעיות ודרכים"	
18.00	הרצאה במליאה: „תקציב — מימון ותיקצוב"	
20.45	סימפוזיון: „כיצד תוכל המועצה הדתית מרכז רוחני לכל האוכלוסיה"	

יום חמישי ו' מנחם אב תשל"ד (25.7.74)

09.00	הרצאה במליאה: „עקרונות מינהל עובדים במנגנון הממשלתי"	ד"ר אמנון כספי, הרה"ג שר הכהן קוק, הרב ולמן ורנר, פרופ' א' שביד
10.45	שולחן עגול: „פעולות לקירוב האוכלוסייה"	
15.00	דיונים בקבוצות עבודה	
18.15	סיכומי המליאה	

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

תמצית מאזן ליום 30.6.74

מעוגל לאלפי לירות / בלתי מבוקר

	30.6.74	31.12.73
מזומנים, בנק ישראל ובנקים	403,447	444,668
ניירות ערך	183,414	142,547
הלוואות לממשלה	65,762	53,300
הלוואות ושטרות שנוכו	664,260	478,155
הלוואות מפקדונות למתן הלוואות	274,354	214,477
חשבונות אחרים	18,850	13,773
בניני הבנק, ציוד ורכוש אחר	25,690	12,068
התחייבויות לקוחות עבור קיבולים, אשראי תעודות, ערבויות וכו'	341,409	248,532
סך־הכל נכסים	1,977,186	1,607,520

	30.6.74	31.12.73
הון, קרנות ועודפים	57,760	38,714
שטרי חוב הונים נדחים	12,100	12,100
פקדונות	[illegible]	1,071,968
פקדונות למתן הלוואות	274,072	217,014
חשבונות אחרים	[illegible]	19,192
התחייבויות על חשבון לקוחות עבור קיבולים, אשראי תעודות, ערבויות וכו'	[illegible]	248,532
סך הכל התחייבויות	[illegible]	1,607,520

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

הבנק השומר אמונים לכל אחד

כתבי „ואשינגטון פוסט":

צפוייה מלחמה חדשה במזה"ת

ואשינגטון, 18 (עתים"א) — על אפשרות של מלחמה חדשה במזרח התיכון עד סוף השנה הנוכחית אם ישראל לא תסכים להחזיר את הגדה המערבית לירדן — כותבים היום העתונאים רולנד אבנס ורוברט נובק בעתון „ואשינגטון פוסט".

העתונאים מציינים כי גוברת קו־אליציה בין מצרים, סוריה וירדן ב־כפיית לחץ על ישראל להחזרת הגדה המערבית לירדן, בעד מוסרים כי הפלשתינאים בירדן ובגדה לוחצים על המלך חוסיין לפתוח במ"מ עם ישראל [illegible].

„אם ישראל תסרב להצטרף למשא־ומתן, כותבים העתונאים, „קיימת אפשרות של 50 אחוז למלחמה חדשה עד סוף שנה זו, ביחד עם צבאות אספקת הנפט ע"י ערב". הם מוסיפים כי הדרך היחידה למניעת מלחמה היא התערבות ישראלית מצד ארה"ב.

קאדומי: אין כמעט אפשרות להתפייסות ירדן—המחבלים

ביירות, 18 (ע"צ) — פארוק קאדומי, ראש המחלקה המדינית של הארגון לשחרור פלשתין, הכריז בראיון שפורסם היום בעתון הלבנוני „א־נהאר" כי ההתפייסות בין המשטר הירדני לבין ההתנגדות הפלשתינית, היא כמעט בלתי אפשרית, ואני משער כי המאמצים הנעשים ברוח זו על ידי הארצות הערביות יסתיימו בכשלון.

הגיעה משלחת מגרמניה

משלחת מטעם המפלגה הסוציאליסטית הגרמנית במדינה נורד ריין וסטפליה הגיעה אמש לישראל, במטרה לקבוע דרכי שיתוף פעולה להפעלת הסכם הידידות עם מפלגת העבודה.

صكرًا عن الأصل

חוק הפנסיה הממלכתית יוגש מחדש

400 אלף איש אינם קשורים בכל מסגרת של פנסיה

מאת סופרנו הכלכלי

חוק הפנסיה הממלכתית, הוכן בזמנו ע"י שר העבודה אלמוגי, ולא הגיע לדיון משך בן בשר קשיים שונים שהתעוררו, יוגש מחדש — כך אתמול שר העבודה, מ. ...ים.

בדברו בדיון על הביטוח הפנסיוני, שנערך בכנס המרכז הישראלי לני... ל., ציין שר העבודה, כי לפי הערכה יש כיום כ־400 אלף איש, ביהם צבאיים ומחציתם שכירים, שאינם קשורים לשום מסגרת של פנ...ה. במסגרת הביטוח הלאומי יש ...ם רבע מיליון מקבלי קיצבאות, ...ם כמאה אלף שכל קיומם הוא קיצבאות אלו. השר ציין, כי ה... צבאות הוצמדו לשכר הממוצע ב...ק. כשהמדובר זה כקבל זוג מקב... קיצבאות זיקנה 90—95 אחוז ... אכר המינימום במשק. כמו כן יקב... שתה בקבלי הקיצבאות את בלוא ... הזקנה הראשונה לעתיד תהיה ל... הרחבות של השכירים שסרם הוכנסו לביטוח פנסיה (אלה כוללים עובדות, עובדים לא מאורגנים וכו', ובדרך כלל גם בעלי הכנסות מר־ עסוק). המדיניות תהיה גם בשטח סבסידי מקיף ולא להתחפף בפנסיית יסוד. עם זאת הדגיש, כי אי אפשר יהיה להבטיח גם פנסיה וגם פר־ צוים. אולם, יחד עם זאת לא יוכל החוק החדש להתעלם ולא לקחת בח־ שבון את המצב הקיים כיום בארץ בשטח זה.

שר העבודה אמר, כי כל מדיניות השכר שטונה בזיקה מוחשית. בדב־ רי תוספות השכר העלות, ציין, כי יכול להיווצר מצב שלפיו בשל שי־ טת המיסוי הקיימת, יקבל אדם הפו־ רש מעבודתו קיצבה נטו הגבוהה מהשכר שקיבל לפני הפרישה.

משקל קופות הפנסיה הולך ויורד

מנהל מדור הפנסיה בוועד הפועל של ההסתדרות, ע. אבל, מסר כי קרנות הפנסיה מקיפות כיום 450 אלף חברים. הן משלמות פנסיה ל־36 אלף חברים ובשנה האחרונה שולמו 206 מיליון ל"י כפנסיה. השנה צפוי תש־ לום של 280 מיליון ל"י. הון שצבר ו קרנות העיקריות מגיע עתה ל־5.7 ביליארד ל"י. גידול של מיליארד וחצי ל"י בשנה האחרונה. הגידול הוא ברובו המכריע מהפרשי שיערוך ההכנסות ריבית. הכנסות ההון של ה־ קרנות גדולות בשטח פרופורציונלי מעל לתוצאות, אמר. משקל קופות הפנסיה הולך ויורד, בשל העליה בקופות הגמל של הבנקים. לדעתו, נובע הדבר בחלקו מהעדפות המס שמהן נהנים הקרנות של הבנקים. לקרנות אלו, טען, מגיעים כספים לאו דווקא כהפרשות נוספות משכר אלא כספים רבים שאינם נושאים אופי פנסיוני. לדעתי הפיקוח של שלטונות המס על כך הוא אפסי.

הקרנות גבו בשנה האחרונה 550 מיליון ל"י כדמי ביטוח פנסיוני והוצ־ 150 מיליון ל"י כדמי ביטוח מחלה ו־ הבראה. הסכום האחרון מוחזר כמעט כולו באותה שנה של הגביה.

מר אבל אמר כי שוהים שלוש קר־ נות הן ותיקות ואחוז הפנסיונרים בהן מגיע כבר ל־20 אחוז, ומה־ קרנות ל־23 האחוזים שהוא הגבול שממנו והלאה משלמות הקרנות יו־ תר ממה שהן מקבלות. בקרנות ה־ צעירות שיעור מקבלי הפנסיות הוא רק עשרה אחוזים ולפחות במשך 10— 15 שנה יהיה בהן קצב גידול מהיר מאד של צבירת כספים.

להלן מסר על מספר חידושים של הזמן האחרון בקרנות הפנסיה. בין היתר נותק לחלוטין השילוב בין ה־ קיצבאות של הביטוח הלאומי לבין קרנות הפנסיה. הפנסיה התקציבית היא פנסיה לא יזכה לפטור של 25 אחוז; נקבעה רציפות זכויות של מקבלי פנסיה שעברו משירות המדי־ נה לשירות פרטי וציבורי, או להי־ פך; נערכים דיונים, העומדים לפני סיכום, בדבר העברת פנסיית היסוד לפנסיה מקיפה, תוך השארת 2.3 אחוזים מכוחות הפיצויים.

המלצות „ועדת אשר" לא בוצעו

המלצות „ועדת אשר" בנושא ה־ פנסיה נתקבלו על דעת נציגי ה־ ההסתדרות והמעסיקים בוועדה. למרות זאת לא בוצעו ההמלצות לאחר ששני הצדדים הללו בדקו את הנושא מחדש ומצאו כי המצב הקיים טוב יותר להם — אמר פרופ' א. ברגלס, דיקן ה־ פקולטה למדעי החברה, שהיה חבר „ועדת אשר". מההמלצות של הוו־ עדה נשאר דבר אחד בלבד: פטור ממס על 25 אחוז מתשלומי הפנסיה. הסדר זה הוא, לדעתו, גרוע ומקפח את הפנסיונרים בעלי ההכנסות ה־ נמוכות. הללו בין כה וכה אינם מש־ למים מס והזיכוי ממס לגביהם אינו ממלא תפקיד. לעומת זאת, ככל ש־ ההכנסה גבוהה, כן משקלו של הזיכוי גדול יותר. כמו כן ראה פרופ' ברג־ לס עיוות בעובדה שקופות הגמל של הבנקים פטורות ממס ויש תמריץ להיוון דבר שהמדינה אינה צריכה להיות מעוניינת בו.

„הממשלה צריכה להבטיח רק לחם ולא עוגות"

ד"ר י. גרינגרד, מנהל ראשי של „מגדל־בניין", צידד בריכוז כל נושא הפנסיה בידי הממשלה. אולם, „המ־ דינה צריכה להבטיח רק לחם ולא עוגות ואין היא יכולה להרשות ל־ עצמה 70 אחוז מהשכר לכולם. לדע־ תו, הצעת השר לשעבר י. אלמוגי היתה גרועה מבחינה אקטוארית מ־ אשר כל קרן פנסיה. הוא סבור שאם אין המדינה מקבלת על עצמה את כל הביטוח הפנסיוני, צריך הוסף ל־ קבל רק בתחום לכה שחסר, וזאת יכולות להבטיח בצורה הטובה ב־ יותר רק חברות הביטוח.

הועלו מחירי חלב, ביצים קרפיונים ופטמים

ובסידיה לחקלאים לכיסוי ההתייקרויות ההעלאה לא תחול על הצרכנים

מחיר חלב, ביצים, קרפיונים מחירי המטרים לפטמים ד... הודיע הועדה אתמול בעקבות פגישה שקיימו ביניהם שרי ה־ אוצר והחקלאות. על פי הסי־ כום, תינתן לחקלאים סובסי־ דיה ממשלתית לכיסוי ההתיי־ קרויות וההעלאה לא תחול על הצרכנים.

דובר משרד החקלאות שמסר על כך ציין, כי התמורה לליטר חלב לחקלאי תהיה 1.08 ל"י. החל ב־ 1.4.74. עד כה היתה התמורה 90 אגורות לליטר. כן תינתן תוספת של שתי אגורות פיצוי למחלבות על ההתייקרויות, החל ב־20.7.74. עקב ההתייקרות המסתמנת כתוצאה מקביעת השכר היסודי של עשרה אחו־ זים, תינתן לכל ליטר חלב תמורה של שתי אגורות נוספות.

התמורה לביצה לחקלאי הועלתה בשתי אגורות החל ב־1.4.74, מ־26 אגורות ל־28 אגורות. עקב התייק־ רות המספוא תינתן החל ב־20.7.74 אגורה נוספת לכל ביצה. המחיר המובטח לפטמים הועלה מ־4.50 ל"י לקילו חי ל־4.80 ל"י לקילו, זאת בעיקר עקב ייקור המספוא בשיעור של 13 אגורות לכל ק"ג. המחיר המובטח להודים זכרים עלה מ־5.40 ל"י לק"ג חי, ל־5.75 ל"י לק"ג חי, והתיות מ־5.20 ל"י לק"ג חי ל־5.55 ל"י לק"ג.

התמורה לקרפיונים הועלתה מ־ 4.73 לק"ג לחקלאי, ל־5.38 ל"י לק"ג, החל ב־20.7.74 תוספת של 13 אג' לכל ק"ג.

בתקופה השנה שמחודש אוקטובר אשתקד, עד חודש אפריל השנה, התייקרו התשומות בחקלאות ב־43 — 40 אחוז. גובה הסובסידיה השנ־ תית שתינתן לחקלאים ע"י הממשלה לכיסוי ההתייקרויות יגיע ל־100 מיל־ יון ל"י בחלב, 3 מיליון ל"י בביצים, ו־7 מיליון ל"י בקרפיונים. כן סוכם בין שני השרים כי בשבוע הבא יתקיים דיון על בעיית ענף ההודים.

פרופ' י. ברנובר: בעיית „מיהו יהודי" גרמה ירידה בעליה

מאת כתב „הצופה" בירושלים

הירידה הניכרת המסתמנת באח־ ...נה בעליה מארצות הרווחה ומאר־ ...ת המצוקה היא פועל יוצא של ...יה „מיהו יהודי" — אמר אמש ...ופ' ירמיהו ברנובר בכנס של עו־ ...ב תדיים שומרי מסורת החברים ...גודת העולים הדתיים „שבירו". ...פרופ' ברנובר, פיזיקאי בכיר ש־ ...ה ארצה לפני כשנתיים מבריה"מ, ...ר כי בבריה"מ לא נרשם גוי ...הדי ובבקרים של נסיעות חריגים ...ולה לא הכירו ברישום זה. ביש־ ...ל כתובדים אלמנסים כסריימים עדות יהודי כנדרש עפ"י ההלכה, ובחינה זו הם מצילים לבעייה הרצ־ ...ה הבנה שהותה מאשר השלטונות ...ייבטים.

יהודה פלד אמר כי בעיית „מיהו יהודי" היא בעייה לאומית, התייבת ... צריין את כלל ישראל ואת המפל־ ...ת הדתיות כדתיות.

הרב ד"ר י. לוקשטיין ביקר ביב"ע בנתניה

הרב ד"ר יוסף לוקשטיין, נגיד ...ניברסיטת „בר־אילן", ערך סיור ...שיבת „בני עקיבא" בנתניה. את ... האורח הקבילו ראש הישיבה, ...ב מנחם מנדלסון, ומנהלה, אבר־ ...ם פרידמן, אשר תיאר בפניו את ...עילות החינוכית והכללית של ה־ ...בה. האורח התרשם עמוקות מ־ ...כה וההתפתחות המבהירה של ה־ ...בה.

שר השיכון הבטיח סיוע לקריה החסידית בחצור

שר השיכון, אברהם עופר, הבטיח אתמול למייסדי הקר־ יה החסידית בחצור הגלילית, עזרה בביצוע השלב הראשון בבניית הקריה, שיכלול 98 יחידות דיור מתוך ה־600 המתוכננות — עד כך יכתב עתי"ם מנהל הקריה אליהו לוי.

מנהל הקריה מסר, כי הבנייה תתחיל מיד אחרי ט' באב ובקיבול להקמת יחידות הדיור זקבו בוסדות הציבור החינוך ויוכשר איזור הע־ שיה הדרך לקריה כבר נסללה ו־ הוכשרה הקרקע להקמת בתי הדירות.

המשפחות הראשונות ישתכנו במ־ קום בשלהי הקיץ הבא. יהיו אלה משפחות מרובות ילדים ותיקות ו־ מבוססות בארץ מההגורדות שמה בירושלים, בני־ברק, פתח תקווה ועוד. בשלב השני ייקלטו בקריה בעיקר זוגות צעירים. עד כה רשו־ מות להתיישבות בקריה החסידית 150 משפחות.

מר לוי אמר, כי שר המסחר והת־ עשיה, חיים בר־לב, הבטיח לסייע־ דים המציעים לבנייה איזור העשיה, בו יהיו תעשיות יהלומים, טקסטיל, שימורי מזון וכן מתפרה ומחרטה מתכת. כן הבטיחו לעזור משרדי הפנים, החינוך והדתות בסיפוק צר־ כי הקריה. אבות העיירה חצור הגלי־ לית קיבלו בסיפוק את הקמתה של הקריה. המייסדים בטוחים להש־ תתף בחיי העיירה ולקלוט תושבים ממנה במפעלי התעשייה. את הקריה מתכנן האדריכל דוד רוזניק, שתכנן את קריית הממשלה בירושלים.

החיילים דתיים המשר־ תים בגבול הצפון יתארחו השבת בישיבת הגולן

קבוצת חיילים דתיים המשרתים בגבול הצפון, במסגרת ה„הסדר" לבני־ישיבות, יתארחו בישיבה הגולן ברמת מגשימים. במסגרת „שבת הישיבה" ישמעו החיילים מספר הרצאות בהלכה, גמרא ו־ מפניני דיונא. חיילים אלה שיי־ כים ליחידה שאורגן עבורה בילוי סוף־שבוע בהנהה שליד עכו, אשר תכניותיה כוללות תהרד־ יות, משחקים, ורחצה בים, וביק־ שו מקצין הדת שלהם לאפשר להם בילוי במסגרת המתאימה לבוגרי ישיבות. תיכוניות־תיכוני ישיבות „הסדר". בקשתם נהמ־ לאה והם יתארחו, כאמור, בשבת זאת בישיבת „בני עקיבא" ברמת הגולן.

הנהלת ישיבת הגולן נערכה לקליטת קבוצה זו, שתמנה כ־30 בחורים, אשר חלקם ישוכנו ב־ רמת מגשימים, ואשר במשך ה־ שבת יהיו בני ישיבה לכל דבר. הובעה תקווה שפעילות תורנית זו תעלה יפה ובעקבותיה ית־ קיימו שבתות ישיבה נוספות ב־ ישיבת הגולן.

מחירי ההבראה בקופת־חולים יעלו מ־48 ל־54 ל"י ליום

מאת סופרנו הכלכלי

מחירי ההבראה בבתי ה־ הבראה של „קופת חולים" יע־ לו מיום א', הקרוב מ־48 ל־ 54 ל"י ליום.

למרות העלאה זו מחיר יום ה־ הבראה בקופ"ח עדיין זול בהרבה מזה של בתי ההבראה של משקי העובדים שהגיע השנה לסכום של 85 ל"י ובכמה מקומות אף ל־95 ל"י.

המשבר בבתי המלון, ובמידה מסו־ ימת גם בבתי ההבראה של משקי העובדים, בעיקר באלו הנמצאים ב־ צפון הארץ, לא פגע בבתי ההבראה של קופ"ח. אלה מלאים עתה עד אפס מקום. כולל בתי ההבראה ב־ מעלות, ושבי ציון, שלגביהם היה חשש כי לא יתמלאו.

קופ"ח ביטלה השנה את ההסדר של אשתקד, שלפיו אוכסנו תיירות בבית ההבראה „כנרות" בטבריה. ה־ הסדר בוטל, למרות שכבר התקשרו עם סוכני תיירות בדבר איכסון תיי־ רים, הן משום שהיתה דרישה גדו־ לה של חברי קופ"ח לבית הבראה זה והן משום שלא רצו להתחרות עם בתי המלון בטבריה. כפי שקרה אשתקד, בשעה שהמלונאים טענו כי קופ"ח מתחרה בהם באופן לא הוגן. השנה נלקח גם בחשבון מצבם הק־ שה במיוחד של בתי המלון ולא רצו לפגוע בהם.

הצבא, שהחזיק בכמה בתי הבראה של קופ"ח לנופש לפצועים ולחבר־ ים, פינה אותם לקראת העונה. אותו דבר אמור גם לגבי הסוכנות, ש־ שכרה בתי הבראה והפכה אותם ל־ מרכזי קליטה. עם זאת, נשארו שלש משפחות עולים שלא רצו לפנות את בית ההבראה משום שלא נמצא להם סידור אחר שיניח את דעתם. לק־ ראת החורף הבא, העונה שבה בתי ההבראה ריקים כרובם, עומדת ה־ סוכנות להתקשר שוב עם קופ"ח לאיכסון עולים.

כנס של ארגון צעירים יוצאי תימן במפד"ל

בבית התנועה בתל־אביב התקיים כנס פעילים־אוהדי של אצ"ית (ארגון צעירים יוצאי תימן במפד"ל). בכנס השתתפו חברי המזכירות של האר־ גון — ניסים לוי, מרכז האירגון, שמעון ניסים, יו"ר הארגון, משורר אליעזר, אפרת משורר, גדי שרעבי ואבשלום סורי.

בכנס נדונו שלושה נושאים מר־ כזיים: 1) מטרותיו של הארגון. 2) יעודו והערכתו לקראת הבאות. 3) דרכי עזרה לעדה. הנחה את הערב ניסים לוי, מרכז הארגון, שעמד על חשיבותו של הארגון. בתום דברי חברי המזכירות נערך דיון כללי. הכנס הסתיים בקריאה לכל חברי הארגון להגביר את פעילותם כדי לחזק את הארגון לקראת מילוי תפ־ קידו בעתיד.

חיפה

בית כנסת לנוער בבי"ס ממ"ד „יבנה — נצח ישראל"

התפילות בכל ליל שבת לפי זמני הדלקת הנרות ובשבת בבוקר בשעה 7.30. לפני התפילה שעור מוד ע"י המורה הרב ישעיהו נגר, ב־8.15 תפילה העוברים לפני התיבה הם בני נוער. לפני קריאת משניות ע"י הרב הנ"ל, לזכר תלמי־ די ביה"ס שנפלו במערכות ישראל ושעל שמם נקרא בית הכנסת.

תורנות בתי מרקחת

יום ששי:

ירושלים: מאיר, יפו 44, טל. 233592. אל הוראה, רח' אל והרא, טל. 283543.

תל־אביב: בני, דיזנגוף 174, טל. 222386. פרנקל, המלך ג'ורג' 28, טל. 223721.

רמת־גן והסביבה: המגן, ביאליק 30, טל. 723674.

בני־ברק: בני־ברק, רבי עקיבא 110.

הרצליה והסביבה: כפר שמריהו. מרכז מסחרי, טל. 930244.

חולון: אסותא, סוקולוב 4 (מול שנקר 19).

בת־ים: בלפור, בלפור 90.

נתניה: נתניה, רח' הרצל 11, טל. 22842.

רמלה־לוד: המרכז, רמלה, רח' ז'בוטינסקי 13.

באר שבע: יונה, שכון ב' רח' ביאליק 5.

ירושלים: דר' פרקש, הפלמ"ח 28, טל. 36084.

תל־אביב: גרוטו, שינקין 27, טל. 284791. נורדאו, בן־יהודה 1883, טל. 242673. יאבי יהודה הלוי 67 טל. 612474.

במוצאי שבת — 20.7.74

ירושלים: אופלטקה, יפו 110 טל. 224031. אל סנסראל, רח' צלאח א־ דין, טל. 282196.

תל־אביב: גרינברג המלך ג'ורג' 46, טל. 725208. צפון, יהודה המכבי 33, טל. 449995.

רמת גן והסביבה: גרמזה, ביאליק 50, טל. 72237.

הרצליה והסביבה: כפר רבלין, הרצליה פתוח, ויינגט 142 (מול מלון סירה), טל. 938014.

חולון: באוה שיקנים, באולים 46.

בת־ים: צורא, בלפור 135.

נתניה: תרופה, הרצל 2, טל. 28656

רמלה־לוד: המרכז, רמלה, רח' ז'בוטינסקי 13.

באר שבע: רסבים, שכון ד' מרכז.

המועצה המקומית רעננה — המחלקה הטכנית —

הועדה המקומית לתכנון ולבניה — רעננה

הודעה לפי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה־1965 להלן החוק:

ניתנת בזה הודעה כי בהתאם ל־ סעיף 149 לחוק כי הוגשה לועדה המקומית לתכנון ולבניה רעננה (להלן הועדה המקומית) בקשה להי־ תר בניה בגוש 7651 חלקה 784 אשר מהווה הוספת של 4% בניה מעל המותר.

כל המעונין רשאי לעיין בתכנית במשרדי הועדה המקומית רעננה בבקרים ובימים שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.

כל הרואה עצמו נפגע מהקלה זו רשאי להגיש את התנגדותו להתרת ההקלה הנ"ל תוך שבועיים מתאריך הודעה זו לועדה המקומית במשרדי המועצה.

(—) ב. זידפוביץ

יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה

במפלגה ובתנועה

תנועת האשה הדתית הלאומית

ירושלים: עונג שבת במכון הרי פישל, פרשת השבוע — נהום לדרר, על התפלה — הגב' שושנה הולצברג. בבית הכרם בפנסיון „ברגוע", פרשת השבוע — הרב דוד שפירא.

תל אביב: פרשת השבוע בהנהגת שיינקין בבית הגב' ליכט, רחוב יצחק שדה 76. המרצה מיכאל ליכט.

רעננה: בסניף הפועל המזרחי ב"ה אחה"צ. פרשת השבוע — אילה לוי.

המדור לקליטה הבדרתית — ההנית

יום ששי כ"ט תמוז (19.7)

תל אביב: מעון עולים „קסטל" עו־ נג שבת — החזן יוסף ויז. מעון עו־ לים „הירקון", עונג שבת — החזן כר שפירא.

בימי בין המצרים ולקראת תשעה באב יתכנסו לשמוע שיחה היסטורית על בית המקדש ומקומות בתרבותנו ובאיי האומה. לימוד מנהגים, הווי הדינים. יוקרן סרט על ירושלים ה־ היסטורית וביהינו. ועל הכותל. פרקי קריאה על ירושלים מתוך המדרש ו־ האגדה.

יום ראשון ב' באב (21.7)

רעננה: מוסד „ביתנו", רח' אחוזה 274, ב־8 בערב. המרצה הרב ליסוב. פרקי קריאה על ירושלים — הקרי־ ינית חנה רוזן. הפותחת חנה בן־ חורין. המנחה צפורה בן־גוזן.

יום שני ג' באב (22.7)

בבני ברק: בי"ס היכון בקצושי. רח' גניחובסקי 8, ב־8.30 בערב. ה־ מרצה יהושע ליאור — ברוסית ועב־ רית. הפותחת מלכה שרמן. המנחה דבורה אולשטיין.

תל אביב: מרכז קליטה בית ברו־ דצקי רמת אביב, ב־8 בערב. המרצה הרב ליסוב. פרקי קריאה הקריינית חנה רוזן. דברי פתיחה הרבנית ספיר. במרכז קליטה בית בילמן, רמת אביב, ב־8 בערב. המרצה הרב לי־ סוב. פרקי קריאה הקריינית חנה רו־ זן. דברי פתיחה אורה ינאי.

בסניף המפד"ל יפו שיעורי תורה

בביהכנ"ס הפוהמ"ז בבית התנועה, רח' החלוץ 59, בשבת ב־7 בבוקר שיעור בגמרא ע"י מנחם המר, ב־ 10.30 שיעור ברמב"ם ע"י מאיר אור־ יין. בכל יום רביעי ב־8 בערב שיעור בגמרא ע"י הרב ג. ראטה.

בביהכנ"ס בשיכון הפוהמ"ז בקריית אליהו, בשבת ב־10 שיעור בגמרא ע"י יצחק לבנון, אחה"צ שיעור בגמ־ רא ע"י ישראל פולבך. בכל ימות ה־ שבוע לפני תפילת מנחה שיעור בג־ מרא במסגרת לימוד הדף היומי ע"י הרב בהרב ליבר.

בביהכנ"ס המרכזי בקריית אליעזר בשבת ב־3.30 שיעור ברמב"ם בהד־ רכת דוד אורבך. ביום ראשון ב־ 17.30 שיעור ברמב"ם וביום חמישי 17.30 שיעור עיוני בספרי נביאים ב־ הדרכת דוד אורבך.

ירושלים

הילולא של רבי חיים מקרסנא ז"ל

מטעם איגוד רבנים חסידיים, תת־ קיים בשבת בבית הרב מנחם גוטמן, הילולא לזכרו של הצדיק רבי חיים זצ"ל מקרסנא, מהחבריה של ה־ בעש"ט.

הרב מרדכי קירשבלום ירצה על „מוסר היהדות"

בשבת ב־6.30 אחה"צ, יתחיל הרב מרדכי קירשבלום, יו"ר עכית של מחלקת העליה של הסוכנות היהודית חבר המרכז העולמי, בסדרת הרצ־ אות חדשה על הנושא: „מוסר היהו־ דות" (פרקי אבות). ההרצאות תת־ קיימנה בבית הכנסת ב„היכל שלמה" הקהל מוזמן.

הרב חיים פינקלשטיין ירצה מחר ב„היכל שלמה"

השיעור ב„פרשת השבוע לאור יסודי", מטעם ארגון חוקי התנועה, יתקיים בשבת ב־4 אחה"צ, ב„היכל שלמה". את השיעור יתן הרב חיים פינקלשטיין. צפורה בזיק היא המ־ רכזת.

תל־אביב

בבית הכנסת הגדול (רח' אלנבי 110)

השבת יעבור לפני התיבה שבצון סולקן. החזן הנודע ברוסיה, ערבית ב־7.30 שחרית ב־8.

בבית הכנסת המרכזי „היכל מאיר" (רחוב מאנה 12)

השבת יעבור לפני התיבה החזן האורח מארה"ב. אהרון קלין, בתפי־ לות שחרית ומוסף. התחלת התפילה ב־8 בבוקר והקהל מוזמן. הכניסה חופשית.

בסניף חוג הרמב"ם (רח' יהושע בן נון 48)

בשבתות מתחילים להתפלל בחוג 8.30 בבוקר. לפני התפילה במה מש־ ניות מתוך פרקי אבות. ההשתתפות בתפילה איננה כרוכה בשום הוצאות.

פרס לספרות והמחקר ע"ש זאב ז'בוטינסקי לשנת תשל"ד

מטעם המסדר ע"ש ז. ז'בוטינסקי בישראל. מתוך תקנות הפרס:

א. הפרס הוא בסך 2000 ל"י ויינ־ תן לפי הכלצת חבר השופטים בעד יצירות ספרותיות בפרוזה או בשירה או מחקרים על נושאים לאומיים של תנועה ההחות, מלחמת השחרור ומע־ רכות ישראל, שנתפרסמו בעברית ויצאו לאור בצורת ספר בשנתיים האחרונות.

ב. כל ספר הנוגע לדיון חבר ה־ שופטים יכול לא פחות מתחילה גל־ יונות דפוס בגודל רגיל ויש להגישו בהוראה ספרים עד יום י"ב אלול ש"ז, (30 באוגוסט 1974). לפי הכ־ תובת: ת. ד. 21174 — תל אביב.

ג. אין הפרס ניתן ליצירה או ל־ מחקר שכבר זכה בפרס אחר.

ד. הפרס יינתן במעמד פומבי.

בית התנ"ך

הנהלת בית התנ"ך מודיעה לכל המעוניינים שתערוכת התנ"ך בדפוס ובאמנות, שנוסדה בהשראת דוד בן־ גוריון ז"ל, תהיה פתוחה לבקורים בתקופת חופשת הקיץ, כל יום פרט לשבת, בשעות 9.30 — 13.30.

ביקורי תלמידים, קיבוצות ואר־ גונים אפשריים גם בשעות אחרות, לפי הזמנה מראש (בית התנ"ך, רח' רוטשילד 16) טל. 297760.

● מחזור ההימור עלה השבוע ב־33,450,426 ל"י ועמד על שני מיליארד 985 מיליון ל"י בקירוב. על כך הודיע אתמול בנק ישראל.

לוח הצופה

✱ בפתח־תקוה 3½, 190,000 ל"י פינוי תוך חודשים טלפון 916156.

✱ למכירה בבני־ברק שני חדרים + הול מסודרת ק"ג טל. 799317.

✱ מרכז מכונות גילוח חשמ־ ליות תקון, מכירה, חלקים, צצקס, ביאליק 12, רמת־גן 736164.

✱ למכירה סלון להמרוקה ר־ פאות נכריות טלפון 783992 מ־18.00 עד 30.00.

✱ חזן מנוסה תל אביבי מחפש משרה שנתי או חלקי בבית הכנסת 724535.

✱ לזוג דתי דירה 2½ מרוהטת לשנה ביד אליהו טל. 296010 מ־9.30 עד 12.30.

✱ דרושה פקידה למשרד עו"ד לשליחויות והדפסה במכונה לפנה"צ להתקשר טל: 612794, 623530.

✱ חזן סגור מעוניין במקום תפי־ לה לימים הנוראים הבעל"ט ת.ד. 111 גבעתיים.

● פילים הקונה יהלומים, אנטי־ קות, פרוליגדים. ריהוט משרדי וכל חפצי בית אחרים. טלפון 864938 בערב 876852.

✱ דרושה אשה לבישול ועבודות בית קלות טלפון 245580.

✱ במקור־ברוך למכירה 2½ חדרים ק.ב. בן־מתתיהו 10. אלהדף מ־10.00 — 18.00.

מעונין בהשגחה על זוג הורים

מעונין בהשגחה על זוג הורים קשישים. תנאים טובים. יש אפש־ רות עם לינה. לפנות — טלפון: 231981, תל־אביב.

לוח ירושלים

✱ בבית הכרם דירה להשכיר ל־ שנה מאלול טל: 527385.

✱ בעיות כספיות — נעזור לך לפתור בהלוואה אישית ועסקיות. המרכז למימון השקעות. כתובתנו החדשה: רח' פינס 3, כבר הדוידקה, טל. 02—234059 ירושלים.

✱ צרפתי 37/168, מנהל מפעל דתי, מעוניין ברווקה נאה וטובת לב, למטרת נישואים. ת.ד. 2045 ירושלים למספר 751.

לוח חיפה

✱ בעל תפילה צעיר, מנוסה בעל קול ערב פנוי להצעות לימים נור־ אים לפנות: אבגיינג עוזיאל הרואה 23 ק. שמואל חיפה טל. 04־732921.

✱ בעל תפילה מנוסה בעל קול ערב מעוניין להתפלל בימים הנור־ אים לפנות 04־221889.

✱ משפחה בנהריה מעוניינת להחליף דירה לשבוע בירושלים, 04־921284 בבוקר שרמן.

נרשמו לנשואין

הרב שלמה קוריץ — מרדך עין

סביב ישראל (רוק) כפר סבא; פירי רונית (רוקה) מושב מרדך עין.

לשכת הרבנות — קריות

אצור אהרן בן בוריס פטיבוק (רוק) ביה"ל—ק. חיים; כגן ליאה בת לב (רוקה) ביה"ל—קריות.

שנקר יעקב בן שלמה (רוק) פרלין—ק. ים; ברסיק בהיה בת אברהם (רוקה) פר־ לין—קרית ים.

בואל נבים בן יצחק (רוק) מרוקו—ק. ביאליק; זקין והבה בת מרגנוא (רוקה) ק. ים.

לוין מרדכי בן שלום (רוק) מרוקו— ק. ים; זילברמן צפורה בת זליג (רוקה) חיפה.

שוורצמן פסח בן עקיבא (רוק, אור־ גוואי ק. ים; ויולדבאום בירסה בת ביניק (רוקה) ארגנטינה—ק. ים.

יצחק אליהו בן חיים (רוק) ק. ים; ויזנסל לאונור בת יוסף (רוקה) קולומ־ ביה—ק. ים.

זגורי אלברט בן יוסף (רוק) מרוקו— חיפה; אברגל רותה בת דוד (רוקה) מרוקו— קרית ים.

כתכבר אברהם בן פסח (רוק) ק. ים; ביטון יפה בת דוד (רוקה) מרוקו—קרית חיים.

ארי חיים ראובן בן אברהם (רוק) ק. ים; בלום כלכה בת דוד (רוקה) ק. אליעזר.

חכו אברהם בן שלום (רוק) מרוקו— ק. ים; בן עלי רבקה בת אהרן (רוקה) קרית ים.

זגדון משה בן יוסף (רוק) לוב—ק. ים; גולדשטיין מלכה בת נחום (רוקה) ק. ים.

בנבויב ישראל בן יעקב יהושע (רוק) חיפה; ברסיק היה בת אברהם (רוקה) דר־ סיה—ק. ים.

איבגי משה בן דוד (רוק) מרוקו—ק. ים; אילה חנה בת יצחק (רוקה) מרוקו—ק. ים.

פלמן בוריס בן מרדכי (רוק) בריה"מ— קת ים; בלוך יאה בת זלמן (רוקה) בריה"מ—בגליל המערבי.

רוזנברג יעקב בן ישראל (רוק) חיפה; לוי רחל בת משה (רוקה) קרית ים.

גליק משה שלמה בן דוב (רוק) ק. ים; זורנשטיין יעל בת מרדכי (רוקה) חיפה.

בראודה מאיר בן יוסף (רוק) בריה"מ—ק. ים; רבינוביץ סוניה בת ראובן (רוקה) בריה"מ—ק. ים.

בן־אלי מרדכי בן אביגדור חיים (רוק) אשדוד; שברגולד היה בת בנימין (רוקה) ק. ים.

וכסלר שמואל בן משה (רוק) בריה"מ— ק. ים; גלר ליליה בת שבתיה (רוקה) בריה"מ—ק. מוצקין.

בר רפאל בן דוד בראונשטיין (רוק) ק. חיים; אנגיל רבקה בת משה (רוקה) סור־ קיה—ק. ים.

קליגר אליהו בן יצחק ירחמיאל (רוק) ארגנטינה—ק. ביאליק; פלסטר רוזה בת אברהם בניכין (רוקה) ארגנטינה—ק. ים.

אברמסון דוד בן אהרן (רוק) רוסיה— ק. ים; מכתור פניה בת מיכאל (רוקה) ק. ים.

מדינה דניאל בן יוסף (רוק) סורקיה—ק. ים; פילבר סופיה בת זליג (רוקה) בריה"מ—ק. ים.

יפרח יצחק בן יוסף (רוק) קרית ים; צבח סיכה בת מנואר (רוקה) ק. חיים.

אוחיון אברהם בן משה (רוק) קריה ים; זוהר יפה בת צווי (רוקה) מרוקו—אשדוד.

מעברי ציון בן רפאל (רוק) ה. ים; כביר שושנה בת סאלם (רוקה) יקנעם.

דהעי רפאל בן אברהם (גרוש) מרוקו— ק. ים; שלובק רחל בת לסלו (רוקה) רו־ מניה—ק. ים.

בר שמעון בן פרץ (רוק) רומניה—ק. ים; צור שרה בת ישראל (רוקה) ק. ים.

פרלוב להדרג אליעזר בן יוסף (רוק) רומניה—ק. שלום; ביטון חנה בת רפאל (רוקה) ק. ים.

שוורצמן עקיבא בן מלך אורוגוואי — ק. ים; שוורצמן רוחה בת יצחק הצעל אורוגוואי—ק. ים.

ר"מ לחטיבת ביניים

בעל נסיון בכיתה על־יסודית ובהשפעה רוחנית

דירה נאותה

(הסעה לחינוך הילדים בבני־ברק)

המעונין יציין תולדות־חיים למוסר וזרי ת.ד. 65 ראשון לציון.

היום

יום ששי, כ"ט תמוז תשל"ד, 19.7.74

פר' מטות

הפרק: משלי יג"יד; המשנה: מעילה ב, דין; הדף: חולין סד; ההלכה: אורח חיים שסג, כב־כד.

שבת — הפרק: משלי טרסו; ה־ משנה: מעילה ב, דיח; הדף: חולין סה; ההלכה: אורח שסג, כה־כו.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א, ב, צ — כל שעה.

09.55 (א) חדשות באנגלית

10.55 (א) חדשות בצרפתית

5.55 (א) חדשות באנגלית

6.50 (א) חדשות בצרפתית

שידורי תכניות לעולים (ב) עברית — 19.00; יידיש — 19.30; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית 20.30; רוסית — 20.45.

רשת א'

08.05 „בעדנים בחסיקאליים" 09.05 מחק־ לבות ההזמורה הסימפוניה ירושלים — 11.00 עברית לעם 11.15 שידורים לתל־ מידים ולילדים בחופשה 11.45 „ספורי ארץ־ישראל" — כנרת שעורים בערבית 12.05 „הלהקות שלי" 13.05 „קונצרט בצהריים" 14.10 לאם ולילד ולילדים הגדו־ לים 15.05 „קבלת שבת" — פרשה „כבות בכפר" 16.05 רגע של עברית 16.06 הבורת ההיכון 17.05 „מוסיקה קלאסית כבקשתך" 18.05 „בה בשבית" 18.30 שבתון לספרות.

רשת ב'

06.00 „בה טובו אהליך יעקב" נשיר של יום 6.10 התעמלות בוקר 06.20 „שעון מוסיקלי" 06.59 רגע של עברית 07.00 הדשות ו„הבוקר הזה" 07.25 „זמר וכר לך" 08.55 „בעקבות החדשות" 10.05 „כאן בבית" 12.05 „במקצב יוצא" 12.30 שירים מהלנו 13.05 „במצי היום" 14.10 „עד ארבע" 16.05 רגע של עברית 16.06 „אבנים זכירות" — שירים לבוא שבת 16.30 „ארוך בה הדרך לשילה" 17.05 „היה או לא היה" 18.05 „האלה של פעם".

גלי צה"ל

05.58 ברכת השחר 07.05 צלילי בוקר 08.05 יומן הבוקר 09.05 ד"ש עם שיר 09.55 פינת הסיפור החסידי הקצר 10.05 ד"ש עם שיר 10.53 מילה בסלע 11.05 חבים ופעים 11.55 מה חדש 12.05 גלי־צה"ל — יומן הצהריים 13.30 הנקודה היהודית 14.05 מילנו — כפצד הפוזמים העבריים 16.05 כפר המן 16.55 הפטרת השבוע 17.05 מצוה — שיחזור רצח הנבהלת ע"י בני נצרים 18.05 השבוע — יומן גלי צה"ל

טלוויזיה כללית

13.00 אבא אבא ואנחנו 13.50 קרקס הכוכבים 14.40 הקסם השחור 15.05 „שלום לביא שבת" — שירים ושיחות על פרשת השבוע ועל השבת.

טלוויזיה לימודית

16.00 ספור: מכבר העיר ועכבר הכפר 16.09 מה שאכיר מספר על קלופסי והמח־ ריס: „רב קבוצות" 16.22 פגישה עם נעמי שריף: „צלילים בשלוכיב" (בוצרים).

מוצאי שבת

רשת א'

21.05 „הבדלה" — „בלוזה כלכלי" 22.05 „נבא לציון גואל" 22.05 „כלים שבספות לנצחי" 23.05 „מוסיקה קלאסית כבקשתך" 00.05 רגע של שיר.

רשת ב'

21.05 „בחזרי" — קטעים מתוך מחזות מוסיקאליים 21.45 „מוצאי כמורבי" 22.05 „כתני הכורח" 23.05 „דורי בן־יהב בניצ".

גלי צה"ל

21.05 במורת בשורת 21.35 שירים מתוך סרטים והחזות מוסיקאליים 22.05 שירים עולביים 22.53 בוא נדבר 23.05 פינה הצה 00.05 יומן הצוה 00.30 ציבורי לילה 03.05 מכלים אל הוד הכתר.

טלוויזיה כללית

21.10 הבדלה בין קודש לחול — חודש טוב להודים כנפיאג 21.40 מירוכסיץ 22.30 כבב במודם 23.20 מכוקו של יום (כן ההשברה לשבת ראש החדש ישעיהו ס"ו) — חדשות.

במועדון „בר־ברים"

בן אביגדור 28 תל־אביב

בכל יום ב'

ערב ריקודים והיכרויות

הכניסה לאקדמאים סטודנטים ובלחיים בלבד.

תיאטרוני ישראל

בטוצ"ש 20.7.74

הבימה:

הו, הו יוליה! ת"א ביב האולם הגדול

דלתות לופקות: תל־אביב האולם הקטן

הבימרתף:

כי הוא מה? ב־9.00

הקאמרי:

שלש כביבות: תל אביב

התיאטרון העירוני חיפה:

נמר הברבורות: חיפה

בתי קולנוע

ירושלים

שעות ההצגה: במוצ"ש — 900; בימי חול — 900—700—400

אורגע טל. 24232 — כך היינו

אורדיון — שבוע 3 — „שרית"

הבירה — המבט

אדנון — הרימי אותי גבוה

חיפה

אמפיתיאטרון — ספורה של נמפומנית

ארמון — שבוע 4 — העוקץ

עצמון — שבוע 3 — קוראים לי אף אחד

רון — שבוע 2 — עיניים גדולות

חן — במדור ראשון

אורלי — שבוע 11 — הפרפר

פאר — שמח בשלג

אורה — שבוע 3 — אבו אל בנת

מירון — העקרב הצהוב

תל־אביב

אסתר — שבוע 12 — „הפרפר" — מוצ"ש: 10.00; בימי חול: 4.30—7.00—9.45

גורדון — שבוע 3 — ללא רגיעה — במוצ"ש 10.15

גת — שבוע 12 — אונטי

פאר — שנה טובה לאוהבים

סינרמה — שבוע 3 — קוראים לי אף אחד

חן — שבוע 8 — שלגיה ושבעת הגמדים

דרייב אין — בשעה 9.00 הסוס בעל פרסת הזהב — בשעה 11.00 אל קונדור

האופרה הישראלית

רחוב אלנבי 1, תל אביב טל. 57227

20/7	הרוזנת מריצה — אופרטה מאת א. קלמן. הצגת בכורה בתל אביב
22/7	הרוזנת מריצה — בכורה תל אביב
24/7	הרוזנת מריצה — בכורה הל אביב
25/7	קבלריה רוסטיקאנה / ערב בלט
27/7	הספר מסביליה — מאת רוסיני
28/7	נישואי פיגארו
29/7	הרוזנת מריצה
30/7	לה טראוויאטה — מאת ורדי
31/7	הרוזנת מריצה

הצפה

עתון יומי

HATZOFE DAILY

המו"ל: הצופה בע"מ. עורך: ש. רוזיליאק. מערכת ומנהלה תל־אביב, רח' המסגר 66. טל. 3542. ת"ד: 2045. חשבון בנק הדואר 41144. ✱ סניף ירושלים: רח' בן יהודה 2, ת"ד 1142, טל. 234910, 528344. בערב טל. 35609. ✱ סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 4, טל. 663620. דפוס המשמר בע"מ, רח' המסגר 66 טל. 21534.

●

אין המערכת אחראית לתוכן מודעות והמודעות

בנק אגוד לישראל בע"מ

הנמנה על קבוצת בנק לאומי

עומד לשרותך במתן יעוץ מהימן המבוסס על **ידע ונסיון בנקאי מקיף**

בכל אחד מחמשה־עשר סניפינו תמצא יחס ותשומת לב אישיים משולבים עם יתרונות השרותים של בנק גדול

בנק אגוד לישראל בע"מ — UNION BANK OF ISRAEL LTD

בנק אגוד לישראל בע"מ

תל־אביב ✱ רמת־גן ✱ פתח־תקוה ✱ ירושלים ✱ חיפה ✱ נתניה ✱ חדרה ✱ רחובות ✱ באר־שבע

פרסום דוד יעקבסון

הנהלת עיריית תל־אביב החליטה לצמצם את חילולי השבת בעיר

מאת סופרנו בתל־אביב

[illegible]

נדונו בעיות התנועה בשטחי העליה והקליטה

[illegible]

פועלים למניעת חילול שבת בהצגות קולנוע בירושלים

[illegible]

400 ...

[illegible]

הגר"ש גורן יוצא נגד המוכנים להמיר בתקוות שווא חלקים חיוניים של הארץ

הועלה זכרם של חללי הפלוגה הדתית בחי"ש ת"א

[illegible]

[illegible]

י. רבין בפגישה עם נציגי התנועה הקיבוצית:
הממשלה מתקשה להביא לשינויים בכמה תחומים בגלל בסיסה הצר

[illegible]

נחתם ההסכם על תשלום תוספת היוקר החדשה

[illegible]

הדור הצעיר במפד"ל

מורשה

תורת ישראל — עם ישראל — ארץ ישראל
הופיע קובץ ח' קיץ תשל"ד

[illegible]

הקובץ בבחיר — 4 ל"י ניתן להשיג:
במחלקה לדור הצעיר במפד"ל, ת.ד. 23253 תל־אביב
וב„מורשה" — אבן גבירול 166 תל־אביב

אוניברסיטת בר־אילן

המכון לחקר הציונות הדתית, שעל יד אוניברסיטת בר־אילן,

מבקש פרטים על האישים דלקמן,

[illegible]

מי שיש בידו מידע כלשהו על האישים הללו יתקשר עם המכון לחקר הציונות הדתית באוניברסיטת בר־אילן ויבוא על הברכה.

אולפן עקיבא נתניה
מרכז ללימוד השפה העברית
תרבות ישראל וידע הארץ

משרד החינוך והתרבות
המחלקה לחינוך מבוגרים

ערבית מדוברת למתחילים

3 שבועות

פתיחה: 4.8.74 (מחזור 14)

* שיטות הוראה אינטנסיביות לפי שיטות האולפן
* כתות קטנות * פעולות חברה ותרבות בהווי ערבי

הקורסים מתקיימים בתנאי פנימיה צנועים.
תושבים קבועים של נתניה מתקבלים כתלמידים אקסטרניים.

ללומדי הקורס תהיה הזדמנות לשוחח בערבית מדוברת עם ערבים הלומדים עברית בקורס מקביל.

פרטים והרשמה: אולפן עקיבא, חבצלת השרון, טלפון 053-24506.

יד הרב מימון

מרכז עולמי לתורה ולימודי היהדות
והסתדרות הרבנים דאמריקה

רב־שיח

על

תחומי המעורבות של יהדות התפוצות בעניניה הפנימיים של מדינת ישראל ומעורבות מדינת ישראל בבעיות יהדות התפוצות

יתקיים בעזה"י בימים ט"ז, י"ח, כ"ז מנחם־אב תשל"ד (3.4, 5.8.74) בבית מוסד הרב קוק, בירושלים שכונת מימון

ישיבה א'
מוצש"ק
ט"ז מנחם־אב
בשעה 9.15

[illegible]

ישיבה ב'
יום ראשון
י"ז מנחם־אב
ב־10 לפנה"צ

„מהו יהודי"

[illegible]

ישיבה ג'
יום ראשון
י"ז מנחם־אב
ב־4 אחה"צ

מקומה של האשה הדתית בחברה החדשה

[illegible]

ישיבה ד'
יום ראשון
י"ז מנחם־אב
ב־8 בערב

ענייני חינוך

[illegible]

*

יום ב' י"ח מנחם-אב
סיור אל מצדה בהדרכת פרופ' זאב וילנאי

[illegible]

*

[illegible]

*

רב־שיח זה נערך בתמיכתם האדיבה של משרד הדתות, ... [illegible]

לגן ילדים דתי בקרית משה

דרושות:

1) גננת מוסמכת — בעלת נסיון
2) עוזרת לגננת

*

לפנות טל':
02—524127 02—525802

לידידי הרגול שכבר רב פעלים לתורה ולתעודה

ר' משה קנלר נ"י

ברכות מקרב לב
להיבחרו בנשיא המזרחי והפועל־המזרחי
באנטוורפן — בלגיה

יהי רצון שיזכה להיות ... [illegible]

הרב ש. ירושלמי

לשכת הרבנות והמועצה הדתית אשדוד

ברכת עלה והצלח
לידידנו

הרב דוד בר־חן שליט"א

מנהל מחלקת הכשרות בעירנו

להבחרו כרב מקומי בשדרות

הרב ישראל אליהו	הרב [illegible]	מר מנחם אבוחצירא
[illegible]	[illegible]	[illegible] אשדוד

עיריית תל־אביב־יפו

הצעות לפרס ביאליק, לספרות יפה ולחכמת ישראל שנת תשל"ד

הצעות לפרס ביאליק של עיריית תל-אביב—יפו מתקבלות לעיון ועדות השופטים.

יתקבלו ספרים בסוגים „ספרות יפה" ו„חכמת ישראל" שיצאו לאור במשך שנתיים שקדמו לשנת מתן הפרס.

הספרים יש להגיש בארבעה עותקים, למנהל הפרסים העירוניים, בית העיריה, כבר מלכי ישראל, חדר מס' 1225 —

עד יום ששי ה' אלול תשל"ד — 23.8.74

לפי תקנות פרס ביאליק, רשאים המחברים שזכו בפרס זה עד לפני חמש שנים, להזור ולהציע לדיון ועדות השופטים את ספריהם החדשים שיצאו לאור בשנתיים האחרונות.

מרכז ההסברה | עיריית ירושלים, מחלקת התרבות, מאגף להרצאות תורניות

היכל שלמה
המחלקה להפצת תורה לעם

איחוד רבנים עולי ארצות המערב
עונג שבת
(באנגלית)

הערב, ליל שבת, מטות־מסעי ר"ח אב (יולי 19) בשעה 9.30
ב„היכל שלמה" ירושלים

בהשתתפות:
הרב ד"ר נחום רוזנבלום
„יחסי הגולה עם ישראל"

מר משה יגר, ממשרד החוץ
„בין ישראל לעמים"

תוכנית „מלווה מלכה"

מחר, מוצש"ק, בשעה 9.00 בהיכל שלמה, תתקיים תוכנית „מלווה מלכה" בשירים ובזמירות.
בהשתתפות: מר זאב שתיל — ממשרד החוץ.

הקהל מוזמן

מכללה טכנולוגית תורנית

קרית נוער ירושלים

דרושים לשנת הלימודים תשל"ה
1. אברך פנימיה (נשוי)
2. מדריך פנימיה (רווק)
3. פקיד למזכירות פדגוגית

* *

המעוניינים יפנו בהקדם לטל': 02-521212 קו פנימי 23

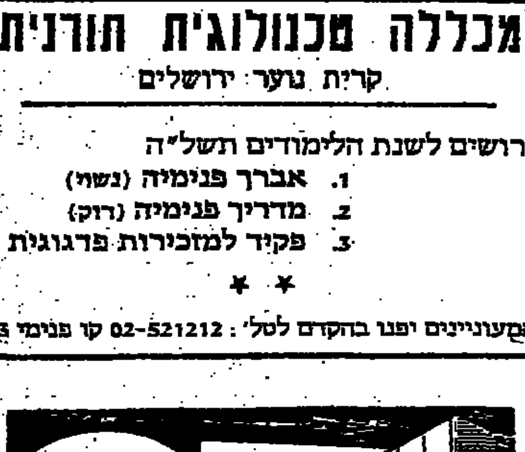

בי"ה | הסתדרות נשי מזרחי באמריקה

"עליה"
בי"ס חקלאי דתי פתח־תקוה

לשנה"ל תשל"ה דרושה:

אם־בית - מטפלת

במשרה מלאה.

לפרטים נא לפנות:
מוסד „עליה", רח' הרב הרצוג 16 פ"ת
טלפון 911257, 914436

משרד הדתות
אזור ירושלים וחבל ההר

הכנס השנתי לטהרת המשפחה

יתקיים בע"ה, ביום שלישי ד' מנחם אב תשל"ד (23.7.74) בשעה 8.30 בבוקר במלון „מגדל ירושלים" רח' הלל 23 ירושלים.

הכנס יתקיים בנשיאותו של
הרב הראשי לישראל הראשון לציון
הרה"ג עובדיה יוסף שליט"א
שירצה על
„טהרת המשפחה בישראל"

בהשתתפות:
מנכ"ל משרד הדתות מר דוד גלס
הרב שלום ס. גמליאל
מנהל אזור ירושלים וחבל ההר במשרד הדתות.

בכנס ישמעו הרצאות וברכות מפי רבנים ואישי ציבור.

עיריית עפולה | המועצה הדתית עפולה

ב"ה

מכרז למשרת רב עיר (אשכנזי)

[illegible]

תנאים להשתתפות במכרז:
א) על המועמד להיות בן העדה האשכנזית.
ב) מי שיש בידו הסמכה ממועצת הרבנות הראשית לישראל המעידה שהוא כשיר לכהן כרב עיר.
ג) דיור במקום חובה.
ד) יועדפו גילאים צעירים.
ה) רצוי בעל תואר אקדמאי.

על המעוניינים להשתתף, להגיש את מועמדותם בכתב, בצרוף התעודות הנדרשות לציל וקורות חיים, לועדת הבחירות במשרדי המועצה הדתית עפולה, לא יאוחר מ־30 יום, עד שעה 12.00 בצהריים מיום פרסום המכרז.

שמשון שהורי
יו"ר [illegible]

האגודה לקידום החינוך

לפנימיות דתיות של האגודה בירושלים

דרושים

* **מינהלן** — משרה שלמה
(משק ומינהל)

* **עובדת סוציאלית**
— משרה חלקית (½—¾ משרה)
עבודה בשעות אחה"צ והערב המוקדמות

* **פקידה־כתבנית**
למזכירות בית-ספר, בעלת נסיון וידיעה משרדית

*

מועמדים מתאימים (דתיים בלבד) מתבקשים לפנות בכתב בצירוף פרטים על עבודתם והכשרתם בעבר לפי ת.ד. 3591, ירושלים.
נא לציין על המעטפה שם התפקיד המבוקש

"נווה עמיאל"

שדה יעקב טל' 04—931225

לשנת הלימודים תשל"ה

דרושים:

- מרכז חינוכי
- אם בית
- מדריך חברתי
- מטפלת
- פקידה
- מדריך לפחחות רכב
- מדריך לצבעות רכב

דיור במקום

בית החולים שערי צדק

דרושות פקידות כלליות

בעלות תעודת בגרות, עם ידיעה טובה בכתבנות עברית ושליטה באנגלית מדוברת

*

המעוניינות מתבקשות לפנות אל מנהל המנגנון בביה"ח,
טלפון 235364, ת"ד 293 ירושלים

חזן בעל תפילה

קול ערב — נוסח מסורתי

מחפש משרה בכל מקום בארץ
לימים הנוראים

להתקשר טל. 03—36437 בערב

דרוש
מדריך חינוכי לפנימיה

בישיבת בנ"ע „פרחי אהרן" קרית־שמואל

נא לפנות לטלפון 713664 8.00—13.00
710062 בכל שעות היום

הנהלת הישיבה

هكذا من الاصل

אחרי ביקור הדוד העשיר

מאת יצחק דויטש

בדיוני־הכנה שנערכו לקראת צאתה של משלחת ישראלית ...ז"ב בשנות הששים, התלבטו כיצד להופיע האם כחזקים או ...? השיקול היה מה יזכה אותנו ביותר תמיכה. ראש הממשלה ...ל, לוי אשכול ז"ל, היטיב בבקשתו קו זה: תופעה של שמשון־ אבבדייקר. כלומר שמשון המסכן. גם שמשון וגם מסכן. מזיגה ...מצד אחד כדאי לתמוך בדרישותינו כי אנחנו חזקים ומצד ...אנחנו זקוקים לאותה תמיכה בשל היותנו חלשים.

...את ביקורו של שר האוצר ה... ...אי בר ויליאם סייבון בישראל, ...צות היתה מופסה יותר. הדגש ...על המסכן יותר מאשר על ...ז.

...י הרקע לצבענו הם כה ברורים שמציפים עד אשר לא נותר להתלבטות רבה.

תחזיות מאוניות

...ן הבסיסי שהוצג בפני שר האוצר־קני הוא — תחזית מאזן ...כים שלנו. התחזית לשנת 1974 ...יבוא 6585 מיליון דולר (מזה בטחוני 1800 מיליון דולר) ו־ 3305 מיליון דולר — כך ש־ ...הוא 3280 מיליון דולר. לפי ...בפועל עליל הגרעון להיות ...יותר. תחזית דומה קיימת ל־ ...הבאה, בתנוה שיינקטו צעדים ...גידול נוסף בגרעון.

...ת מטבע החוץ שלנו — שום ...באן ברזל להבטחת ייבוא. ד־ ...בשנת חרום — ירדו במח־ ...אשונה של השנה ב־400 מיל־ ...לר. הם עמדו ב־1 ביולי על ...מיליון דולר — מה שמוגה ...ושה חודשי ייבוא אזרחי.

...אחר ייבוא ההון כפי שמצוי ...הכולל כבר את ההתחייבויות ...ה"ב ,נעמד בסוף השנה ברמת ...על 850 מיליון דולר. אם בניה ...כויות ,,מהון לחשבון" יעלו ...סכומים נוספים, הזכות היא ...,בנק איי—ברדיסנה". הרי ...מ־ אלה צריך יהיה להמחית ...ות שלנו.

קשיים בייבוא הון

למנוע פגיעה בייבוא ההתי הבאה ידרשו לנו יבוא ההון ...1 מיליארד דולר ב־4 השנים ...שהם 4.3 מיליארד דולר ל־ ...סכום זה הוא כפול מייבוא ...משנת 1972 ועולה בכ־25% על ...ההון הממוצע בכל אחת מ־ ...1973 ו־1975.

...לזכור היטב כי ביום הון זה ...הצטה קשה יותר, הן בשל ...ם הפוליטיים והן בשל עליית ...הריביה בעולם.

צידוק חגורה עצמי

...לה במתכונת ייבוא ההון הדרוש ...לכסוי הצרכים הבטחוניים. זהו ...ארת המוצא בהעלאת ענינו ...האמריקאנים.

...ביה שביקור שר האוצר ה־ ...אמי ומליוויו נערך בימים בהם ...ה התכנית הכלכלית החדשה, ...ה לנו להוכיח שאנחנו נורמו ...צמנו ,,הידוק חגורה" בטרם ...לבקש סיוע. הצעדים שנוקטו

בשמעם תורה ברמת החיים של ה־ אוכלוסיה, שר האוצר הבהיר לאמריקאים כי מדיניות הממשלה היא הקפאת הצריכה הפרטית לנפש גם בשנים באות.

גם הדוד העשיר אינו מאושר...

הנה כי כן הוצגה בפני האמריקאים תמונה של כלכלת ישראל המסכנה, הנאלצת למצוא משען בתמיכת ארה"ב. התמיכה שנתבקשה היא מאסיבית, הרבה מעבר למה שקיבלנו עד כה. אנחנו זקוקים לסיוע של 2 מיליארד דולר לשנה, לצרכי רכש ולצרכי מימון כלכלי.

מסתבר שגם הדוד העשיר מגלה אי־נחת נוכח הממדים העצומים של סיוע זה. הדוד ים המגיעים מארה"ב אומרים כי משלמי המסים שם. וכך גם הממשל, אינם להוטים למצב שבו התמיכה בצרכי חוץ נותנים אותותיהם בשירותים ממלכתיים אמריקאיים. יש מהם המזכירים כי הוצאות המלחמה בוויטנאם היו הגורם העיקרי לאינפלציה בארה"ב.

ממדי הסיוע שישראל מבקשת כיום הם כאלה שהממשל האמריקאי איננו משוחרר מבעיות פנים כדי לענות עליהם.

תלות מחלשת

למרים הכלכלי ששני הוצג מדיני ישיר. כאן כדאי להקדים: כי מי שיאמר היום כי הסיוע האמריקאי המאסיבי יגרום לתלות שלנו באמריקאים — לא יאמר את האמת. כי מוכן צבענו גבול זה. כבר כיום קיימת תלות כזו, מדינית, בטחונית וכלכלית.

אעפ"כ יש משמעות למהלכים הנוספים. אם אמנם תלוים במידה כה שהסיוע מבטיח ייבוא אותו ישיר להתנועה קרובה הרי הוא מימד חדש של תלות. הוא יוצר מושגים חדשים גם בתלות המדינית. זאת במיוחד כאשר ההענות של הממשל האמריקאי באה על חשבון קשיים בארה"ב גופה.

התבוננות פנימית

אחרי צאתה של המשלחה האמריקאית, בראשות שר האוצר, ייערכו דיונים לקראת מימוש ההבטחות שקיבלנו. אולם יהיה צורך בחשבון הנפש גם בדבר המשמעות של ההסכמים הללו. מה שלא הוסכם על היינו הכלכליים כאן. יתברר יותר ויותר כי מה שהוא כבר כיום קשה ומסר עניין איננו סוף פסוק. בידוש בעתיד לתת יותר.

הסיכויים להקלת העול הכלכלי אינם ורודים. הם עוד פחות ורודים על רקע העננים המתקדרים בשמים הפוליטיים והבטחוניים.

היישות הפלשתינאית ומשמעותה

מאת יעקב אדלשטיין

ההכרזות האחרונות של אישי ציבור וממשל בשאלה הפלסטינאית, מוכיחות שיש חילוקי דעות בין שרים בשאלה זו. ראש הממשלה יצחק רבין שולל כל שיחה ומגע עם הפלסטינאים. לעומת זה מציעים שר החוץ ושר ההסברה אהרן ידיב, להשאיר את השאלה פתוחה ולשקול גם את האפשרות הזו במסגרת הסכמי־שלום. אלה וכן אלה נימוקם עמם.

המדיניות של ממשלת גולדה מאיר שללה כל הידברות עם נציגי ארגוני החירור, ובעקבותיה צועד גם ראש הממשלה י. רבין. הנימוק לשלילה הוא הגיוני ופשוט. אך יש כמובן תמיד גם נימוקים לחיוב.

השקבון של רבין הוא פשוט. גם אם תהיה הדברות עם הפלסטינאים אין סיכוי להגיע להסכם עמם, משום שהם קיצוניים בגישתם ולא יוותרו על אף שעל מיהודה ושומרון, שלא לדבר על ירושלים. יתר על כן, גם אם יגיע הזמן השלום ותקום מדינה פלסטינאית בגדה, כי אז אין ספק שמדינה כזו לא תוכל להחזיק מעמד לבדה מול מדינת ישראל. פירוש הדבר שהיא תזמין את צבאות מצרים וסוריה, ואף עיראק, אולי גם צבאות ממדינות אפריקה הצפונית, לבוא לתוכה ולהגן עליה. משמע, על גבול ישראל, יעמדו כל הצבאות הערביים בבת אחת, והצה"ל יצטרך להגן על גבולות צרים, מול כל צבאות ערב. עליהם יתוסף נשק רוסי ויועצים רוסים או סינים. זוהי התחזית שיש לראות בהקמת מדינה פלסטינאית. מדינה זו לא תסתפק בשטח שבידה והיא תשאף תמיד להחזיר לעצמה את השטחים שבידי ישראל בהתאם לסיסמה המקורית בדבר הקמת ,,מדינה חילונית־דמוקרטית" בכל שטחי פלסטינה לשעבר.

זהו הגיון פשוט הנראה לנו וממחיש בבהירות מה יקרה כאשר תקום מדינה פלסטינאית. אלה שאינם מקבלים את הגיון הזה, סבורים אולי שבמגעים עם ערפאת ושותפיו, אפשר להגיע להסכמים, על הגבלה בכוחות צבאיים במדינתם, ועל איסור הכנסת כוחות זרים. אלה הם חלומות באספמיה. עד עתה תומכת ארה"ב בהגיון זה. גם בגלל תמיכתה בישראל אבל הזמן פועל בדרך משלו, ובמשך הזמן עשויה ארה"ב להגיע למסקנה שאף הצורים עם המתבלים הוא הדרך לסיום הסכסוך בגזרת המיכון. לכן סבורים בארה"ב, כי אם לנהל מו"מ עם עמון ירדן, כי אז יש לנהל אותו בהקדם לבל יכלסם הזמן במדה האמריקאית. מכל מקום לנו ברור כי הצגת ,,הישות הפלסטינאית" היא סיסמא שמדינות ערב זקוקות לה. שכן בעיניהו אין הבדל בין ערבי מרמאללה לבין ערבי מקהיר או מדמשק. סופו של דבר זה עם ערבי אחד, עם מסורת דת אחת, עם שפה אחת עם שאיפות מדיניות אחידות.

תורת השלבים

מדינות ערב כמו הארגונים הפלסטינאיים דוגלות בתורת השלבים. השלב הראשון נסיגה ישראלית מן השטחים. השלב השני. לחץ על ישראל להתחסל ולהצטמצם. בכך אין ספק לאף אחד מאלה שיש להם מגע עם הארגונים הללו.

אחד המשכילים החשובים במצרים בשם בושום ע'אלי, כתב תסריט לשנת 2000. כותב התסריט מצייר את מוחניו ושבעקבות פעיצתו עלול לתקוף מתוך זעם. גם ע'אלי דוגל בתורת השלבים. לאחר מיצוי האמצעים המדיניים וכדי לקבל את סיני מידי ישראל, להפעיל עליה לחץ להקמת מדינה פלסטינאית בגדה המערבית ולהשיב את רובה של רמת הגולן. אז תפתח מצרים את האופציה המלחמתית לדרגת תמוכה ביותר, זאת במידה רבה נוכח הסכנה להתדרדרות ללחמה גרעינית.

במקביל ימשך המאבק נגד ישראל בשאר החזיתות: חרם כלכלי, מניעת הכרה דיפלומטית והמשך המערכה לנידודה בזירה הדיפלומטית הבינלאומית. פעולות אינטנסיביות אלה יובילו לכך, מאמין ע'אלי, שבשנת 2000 יבואו הסתירות הפנימיות בישראל, שהיא יצירה מלאכותית, להחלשה הגוף המדיני כבפנים ומבחוץ, ובעקבות זה מוכן הכותב להכיר ב,מיעוט ציוני תושב דרך־ עמדה זו משקפת גל חדש של אינטלקטואלים מצריים ראשיים.

יש לציין כי עמדת מצרים בעולם הערבי תלויה כיום בעמדת סוריה ובנכונות סוריה לשתף פעולה עם מצרים. אם סוריה תרחיק לכך בעמדות קיצוניות, כי אז לא תוכל מצרים להופיע לבד בעולם הערבי כמתונה.

עם זאת נוכחו המצרים לדעת כי הסולידריות הערבית מוגבלת. סוריה לא שיתפה פעולה עם מצרים לאחר ימי המלחמה הראשונים. בעתונות המצרית התבטאו רבים כי עזרת עיראק ולוב לא היתה מספקת ולצד זה ניכרה נימה של לגלוג על אזלת היד של הפלסטינאים שלא ניסו לפעול ולהתסיס את האוכלוסיה הערבית ב,שטחים הכבושים". המצרים גם מדגישים את העובדה שסוריה למעשה כשלה במלחמה מול ישראל בעוד שהם זכו להישגים מרשימים.

נוסף על אלה נוכחו מצרים כי חרם הנפט השפיע למעשה רק על אירופה ויפאן, בעוד שעיקר הכוונה היתה להפעיל לחץ על ארה"ב. החרם הכלכלי על ישראל איננו מוחלט ולדעת מצרים רבים, נכשלה ההסברה בחו"ל. מעתה היא שלא נוצרה למעשה דעת קהל אוהדת למצרים בארצות המערב.

הרמז ממוסקווה

סיכום ביקורו של שר החוץ המצרי איסמעיל פהמי במוסקוה פירושו. רמז למצרים שאם סאדת חושב שיוכל לרקוד על שתי החתונות ולשחק בין שתי המעצמות, ארה"ב וברית המועצות, ולקבל משתיהן השורות, כי אז טועה הוא טעות חמורה. לנו — רומזים הסובייטים — אין ענין במשחק המזרחי הזה. אנו משקיעים בארצות ידידות אלה, כשהן נמצאות בחסותנו. אין לנו שום ענין להתחרות במשחקים שבלושים שינהל סאדת בינינו לבין ארה"ב. את המהלך הזה אנו נפסיק בטרם שהוא יתחיל בכל הרצינות. אם סאדת רוצה להתנות ידידות עם ארה"ב, בבקשה, אבל אל יחשוב שאנו נרדוף אחריו.

הוויכוח בשאלת ההכרה ב,ישות הפלסטינאית" דומה לאותו כוסר ציבורי הערוך ודירכוחים מושכים על הסיסמה ואינו מתכוון כלל למה שמסתתר אחריה.

מה שמסתתר מאחורי ,,הישות הפלסטינאית" איננו אי הכרה בפלסטינאים, אלא אי הכרה ארגוני הפלסטינאים בקיומה של מדינת ישראל רבונית, שאיפה למחוק את ,,עקבות התוקפנות" שפירושה, מחיקה המדינה מן המפה.

ההכרה בארגונים הפלסטינאים, היא בעקיפין הכרה בשאיפות אלה. לכך לא שמים לב כל אותם אישים שחתמו על גלוי דעת, אישים מן המערך והליכוד גם יחד.

ישראל אינה שוללת רשמית את האינטרסים של הפלסטינאים. אלא אוסרה שאינטרסים אלה בענגים בירדן, שכן גם ירדן היא חלק של פלסטינה המקורית שנפלגה לשניים על ידי הנציב העליון הבריטי הראשון לורד הרברט סמואל שעשה הרבה משגים בשנות כהונתו ובתוך זה המשגה של הקמת מדינה נפרדת בירדן. בסתר לבם סבורים ארגוני הסירור שירדן צריכה להיות חלק מן המדינה הפלסטינאית בשליטתם ולא בשליטת המלך חוסיין. אי לכן, ירדן היא, ששוללת את זכויות הפלסטינאים, אם כי המלך חוסיין הכריז על הקמת פדרציה בעתיד. של ירדן והגדה המערבית.

עד היום לא הוקמה ממשלת גולה פלסטינאית, לא משום שישראל הפריעה להם, אלא משום שירדן מתנגדת לכך. למרות שהחלטה על כך התקבלה בוועידת הפיסגה הערבית האחרונה בקהיר.

הוויכוח על הכרה ב,ישות פלסטינית" יצא מזמן מן האופנה באירופה, שם עסקו בכך ארגונים שמאליים לעת מצוא. כרגיל מגיעה האופנה האירופית במאוחר לישראל ולכן נפתח אצלנו הוויכוח במאוחר.

האם יכירו הערבים בישראל ?

האומה הערבית היא אומה אחת המחולקת למדינות גדולות וזעירות. מדינות אלה המפיקות נפט הן בעלות אוצרות כסף עצומים, אך באותו זמן הן מושיטות יד לקבל נדבות ממדינות אירופיות, בסכום של ששים מיליון דולר לשנה כדי לפרנס את הפליטים הערבים. מדינות הנפט הערביות שאינן יודעות על מה להוציא את כספי הנפט, קומצות יד מלהושיט עזרה לאחיהם הנתונים במצוקה, אך מושיטות עזרה לרכישת נשק וציוד צבאי מאת בריה המועצות כדי להלחם בישראל. התנכרות זו היא חלק מהמדיניות, שלא לשקם את הפליטים אלא להשאירם כגורם מתסיס באיזור. עלינו להבהיר לעולם הגדול כי הבעיה איננה הכרה בישות הפלסטינית אלא הכרה מדינות ערב בקיומה של מדינה יהודית רבונית. ברגע שתבוא הכרה כזו, תפתר ממילא ,,הישות הפלסטינאית" אם במסגרת ירדן או במסגרת עצמאית. כאן המפתח לבעית הפלסטינאית.

הוויכוח המחודש שנפתח מסביב להכרה בישות הפלסטינאית הוא הויכוח על אשליה מסוכנת, של אנשים הסבורים שהכרה זו תפתור את הבעיה. להיפך, הדבורים על כך הם סיוע עקיף לארגונים הפלסטינאיים הסבורים שהנה אוף־סוף תהיה ישראל מוכנה לנהל עמם מו"מ לאחר שהם מצצו את דמה, וזהו עידוד למבצעי התאבדות נוספים של הקוזת דמם של ישראל. הפרדוכס הוא, שגם אם ממשלה ישראל תסכים להכריז שהיא מכירה בישות פלסטינאית, תהיה התשובה של ארגוני הסירור אחת: אנו לא מכירים בכם. אין אנו מכירים בריבונותה של המדינה היהודית. לזכותם של ארגוני הסירור הללו יאמר שהם אינם מסתירים את עמדתם, אלא אומרים בגלוי שגם אם ישראל תפנה את השטחים, ישמשו שטחים אלה כבסיס למלחמה נגדה.

המושכים בחוטים!...

חברת החשמל נערכת לקלוט כורים גרעיניים

מאת יהודה עזריאלי

ההפתעה שנפלה בישראל בעקבות הבטחתה של וושינגטון לאנואר סאדאת, להקים כור גרעיני לייצור חשמל במצרים. הסיחה במקצת את דעת־הקהל בארץ מההכנות והתכניות להקים כור דומה בישראל. זהו מחיר הסיכוי להסכם במזרח התיכון. סבור ממשלו של ניכסון. אם כי ההכנות בישראל להקמת הכור. גולדו כבר לפני כמה שנים.

מלחמת יום־הכיפורים .וההתפתחות הבינלאומיות שבעקבותיה, הביאו את בעיית הייצור של האנרגיה בעולם, לנקודת רתיחה מסוכנת. במאמד במשק הישראלי. התנאים המיוחדים של המדינה, במישור הגיאופיסי־הגיאופוליטי, הביאו אותה לתלות מוחלטת של יצור החשמל בדלק הנוזלי, מזוט. וזאת, כאשר דלק זה שפך שמן על גלגלי הפוליטיקה הבינלאומית ההרסנית של מדינות ערב, נגד המערב. החרפת הבעיה בחדשים האחרונים דחפה את הגורמים הישראליים להחליט בדחיפות על ביצוע התכנית, ולהקים בהקדם את הכור הגרעיני הראשון בישראל לייצור חשמל.

הי' נושא מורכב ביותר. כי חסרים מומחים מקומיים ואין ידע מקצועי. במקרה הטוב ביותר. סבור מנכ"ל חברת החשמל אריאל עמיצר, ,תהנה בבכורה כי 40% מהיקף הייצור. שיימשך חמש שנים יהיה ,,מייצור מקומי. גם כאשר יתחילו בהקמה, יידרשו כעשר שנים, עד שאפשר יהיה לספק בתחנות הכח הגרעיניות כ־15% מייצור החשמל השנתי וכחמש־עשרה שנים, עד להספקה של 40% מהייצור. רק בשלב זה, אפשר יהיה לבצל את הייצור במשמעותי. מבחינה כלכלית והפוליטית.

כניסתו של אריאל עמיצר להפקיד כמנכ"ל חברת־החשמל לפני כחמישה חדשים, עמדה בסימן הפיתוח הגרעיני. אולי, זה רק מקרה, שכן כך השתלשלו המאורעות באיזור המזרח־תיכון והדלק הקונבנציונאלי הפך לנשק פוליטי מסוכן. שיש לאחוז ולנטרל. אולם, גם אם נודרו, נהכנן הפעל בבהירות. יהיו התחנות הכח הגרעיניות גורם בייצור החשמל בארץ, רק בסוף שנות ה־80.

בעולם הרחב פעולה כיום 133 תחנות כח גרעיניות ועוד 200 נמצאות בבניה. עד שנת 1980. בינתיים, שוקד העולם המפוכה להינתק יותר ויותר ממקורות האנרגיה של הנפט, שאוצרותיו מוכחים, גם לדעת האופטימיסטים, לתקופה של 40 שנה לכל היותר — ומחירו יעלה עם הזמן. לגבי ישראל, המחיר יקר עד יותר. שכן, רוב מקורות הדלק הקונבנציונאלי, מצויים בידי אויביה ובחסות גורמים עויינים, שאין לסמוך עליהם.

מומחי חברת־החשמל חישבו ומצאו כי בשנת 1990 תצטרך החברה לדאוג להספקה קבועה של שמונת אלפים מגאוואט חשמל בתחנות הראשיות. כדי להמחיש את גודל המשימה, ניתן להשוות כמות זו, עם כושר הייצור הנוכחי. המגיע ל־1800 מגאוואט; בלבד.

לטווח קצר, המשימה המיידית לגוון את מקורות האנרגיה הישראלית, על־ידי הפעלה תחנות כח על־ידי פחם וגז. בשנה הבאה תוקם טורבינת גז בגבורה, כדי להבטיח אספקת החשמל לצפון ולרמת־הגולן וכן בירושלים, לשעת חירום, עם כושר יצור מותקן של ארבעים מגוואט, כל אחת.

דלק מפחם כשלב ביניים

תחנה־הכח שתוקם באתר הדרה, תהיה דו־דלקית. של פחם ודלק נוזלי. וידשקעו בה לאריפתה ב־160 מיליון דולר, כדי להכשירה להגעה עם פחם. בנוסף על מזוט, ולהבטיח את סדרי השינוע של הפחם החסכתה. אומדן ההוצאות הכללי להקמה תחנת־הכח בחדרה, העתידה לפעול בעוד כשמונה שנים, הוא 444 מיליון דולרים, במחירים המקובלים כיום. והיא תהיה בעלה הספק של 1400 מגאוואט.

מר אריאל עמיצר, שירת בצה"ל כמפקד חיל־הקשר ההתמחה במכלולים טכנולוגים שהקדמים ומתחדשים. נסיון לא פחות חשוב רכש בכהונתו כסגן ראש־עירית־תל־אביב. זהו מדריך אותו כיום בבואו להקים תחנת־כח, המונעת על־ידי פחם, בדאגה להיבטים של הסביבה, כדי למנוע את זיהומה. פחם מעורר ריכם קשה. של לכלוך שחור ודביק. אם כי. ארצות מתועשות רבות מצאו פתרונות טכנולוגיים יעילים, ברמה גבוהה, והן מתגברות על הזיהום.

ייצור חשמל בפרחים

לדבריו, יהיה אתר התחנה בחדרה, מהיפים בארץ. מבחינה נופו וסביבהו. סכומים נכבדים יושקעו בהתקנה מתקנים השמליים באירובה. בסביב לתחנה יוכשרו גינות נוי, ובריכה שהיה מחוממת תוך שימוש בפליטת המים החמים מהמכונות של התחנה. המים חמים לים. מר עמיצר מביא עמו גם את נסיונו וניסיונו האישי לנטשה. מאז כיהן כמנכ"ל משרד החקלאות. בתחנה העתיד גחוה גם בדבמות לגידול פרחים ובריכות לגידול דגים.

בתחנת חדרה ,ידלקו לשלושה מיליון טונות פחם בשנה. כיוון ש־,,הזהב השחור" יובא לחופי הארץ בהיכליות, על־ידי כהייליתו במים ר־ הסיכהי לבוצה. הנוהה יותר להובלה מחו"ל, אפשר יהיה להפריש כבנוז כמיליון טונות מים בשנה לצרכים סביבתיים.

האם כדאית תחנה גרעינית

האם כדאית התחנה הגרעינית, מבחינה כלכלית? בבחינה ההשקעה הכספית, יקרה במקצת תחנת־כח גרעינית מההתחנה הקונבנציונאלית. אבל הפעלתה זולה לאין ערוך. במחירים של היום. נאמדת ההשקעה הצפויה בתחנה עם כור גרעיני. עם כושר ייצור של 660 מגאוואט, ב־310 מיליון דולרים. הדלק הגרעיני להפעלתה יעלה כ־7 וחצי מיליון דולר בשנה — לעומת 70 מיליון דולר. מחיר המזוט. כלומר, המחיר הוא אחד לעשר. לסובבת הדלק הגרעיני. לפני כחודשיים חתם מנכ"ל חב' החשמל חוזה המבטיח שירותים של העשרה אורניום, עם הוועדה לאנרגיה אטומית באמריקה. שהבטיחה שירותים עד שנת 1982. ושולמו 700 אלף דולר כמקדמה על חשבון השירותים הנ"ל, בהיקף של 2.1 מיליון דולרים.

מחירה של טעינת הדלק הראשונה בכור יהיה כ־23 מיליון דולרים, הוא כולל את מחיר הדלק עצמו, העשרתו וייצורו. וזוהי כמות המספיקה לכלים שנים, אלא שמידי שנה יש להחליף שליש מהכבות בדלק חדש. כלומר, בכל שנה תהיה ההשקעה בדלק גרעיני כ־7.5 מיליון דולרים. מהו כור גרעיני? זהו מיתקן הפועל בכוחו של דלק אורניום. המפיק כח (לתחנות החשמל) ופלוטוניום (חומר נפץ גרעיני). בארץ, פועלים כבר כורי מחקר בנחל שורק. כמו גם במצרים. העשרת אורניום, איננה ניתנת בשלב זה לביצוע בארץ. אך ניתן לייצור דלק בארץ מאורניום מועשר, כבר היום. בכור לייצור חשמל מופק חום עצום, הנוצר תוך כדי הבקעה מבוקרת של גרעיני אורניום 235. החום מנוצל לייצור קיטור. המפעיל טורבינות לייצור חשמל. הכור סגור הרמטית. ולציננו של מסות האורניום בליבו של הכור הכוהים. משתמשים במים רגילים. הקלה בהערכת הציבון מסוכנת ביותר. ולשם כך ישנה מערכה לשעת חירום לבלום את החום העצום ולמנוע את התבקעות המיתקן ופיזור החומר הרדיו־אקטיבי הקטלני בקרב האוכלוסיה. הכור הגרעיני הישראלי יהיה בטוח יותר מכור רגיל בחו"ל, מאמין מנכ"ל חברת־החשמל. הבעיות הבטחוניות המיוחדות של ישראל מחייבות אמצעים מיוחדים לשמירת המיתקנים על הכורים.

המעולים לחברת־החשמל

חברת החשמל נערכת באינטנסיביות גדולה לקראת העידן הטכנולוגי החדש. הגרעיני. הצבנו לעצמנו של"ש משימות, שלשה בש"ים, אומר לנו מר עמיצר: מקור לכח זול: מנוף לפיתוח התעשיה: מודל של טכנולוגיה חדישה. של ביקורת, איכות ובקרה בחברה, בעזרת מחשבים, כפי שפיתחו האמריקאים בביצוע ,,אפולו" בכניסה לחלל. לקראת העידן החדש תקלוט החברה אלף וחמש מאות עובדים חדשים. בהם אלף בתפקידים חדשים. רבים מהעובדים יעברו הסבה מקצועית. מנכ"ל החברה סבור שיש ינגר באוירה הציבורית כלפי חברת־החשמל כמקום עבודה. שלא משך בעבר כוחות טובים. סיסמתנו: המעולים לחברת החשמל. אנו זקוקים לבעלי מקצוע מעולים ויש כח־אדם מוכשר בארץ. עד עתה קיבלנו פניות מ־80 מהנדסים בארץ ו־35 ישראלים בחו"ל המבקשים לחזור ולעבוד בארץ. מסכם מנכ"ל החברה. הבעיה איננה רק לאומית. גם תכליתית. פניה לחברות בחו"ל, בעיקר בארה"ב, לשלוח מומחים כדי לעזור בהקמת התחנות החדישות. הושבה ריקם. הביקוש בנושא זה בעולם גדול ביותר. חב' החשמל משתפת פעולה ויעוץ עם הוועדה לאנרגיה אטומית ומומחים בעתיד. לא יהיה מנוס מלהבין ולהכשיר צוותים ישראלים, שיתמחו בהקמה והפעלה של התחנות הגרעיניות. ובינתיים. מחפשים בעלי מקצוע, שיראו אתגר אישי ומקצועי בהתבלבות בעידן הגרעיני החדש שמדינת־ישראל נכנסת בשעריו לקראת העשור הבא.

סחטנות שהגבירה ידידות לישראל

מאת יונה כהן

היום מגיעים לישראל כ־130 חברי פרלמנטים משתים־עשרה מדינות באירופה לכנס מיוחד בו יועבן אהדה והזדהות עם מדינת ישראל ומאבקה לבטחון ולשלום. סיסמתם של הפרלמנטים הללו היתה והינה: ,,אינכם לבד !" סיסמה זו הופגנה בנובמבר 1973 כשהסחטנות הערבית בחרם הנפט הגיעה לשיאה.

היה זה בכנס ראשון של חברי הפרלמנטים ידידי ישראל, כששים איש מפרלמנטים בשתים־עשרה מדינות באירופה, בנובמבר 1973. בכנס זה שנערך בארמון האסיפה הלאומית בפאריס נכחו הגב' ג. גו ומר מ. בגין כמשקיפים מטעם הכנסת, בניגוד לעמדה בממשלות אירופה, כפי שהובעה בהצהרה התשע מדינות הקהילה האירופית, בה ניתן פירוש פרו־ערבי להחלטה 242 של מועצת הבטחון בקשר לפינוי ,,השטחים". תושבים רבים במדינות התשעה, וביניהם חברי הפרלמנטים, קיבלו את הכניעה לסחטנות הערבית במורת רוח.

חברים בפרלמנט הצרפתי דווקא הגיבו על צעדי הכניעה של ממשלות אירופה. בסוף אוקטובר 1973 באו לארץ שניים מהאישים הבולטים בפרלמנט הצרפתי: הגנרל דה בנוויל, במנהיגי הגוליסטים ומר ז'והיה שינג, מזכירה הכללי של מפלגת דיסקר ד'אסטן, כיום נשיא צרפת. שניהם סיירו בעמדות צה"ל בחזית בעבר לתעלה ובמובלעת בבשן, ונפגשו עם ראשי המדינה.

בשובם לפאריס הגו את הרעיון של עידוד לישראל והפגנת אהדה ותמיכה בה ע"י חברי פרלמנטים באירופה. בכנס שאורגן ביוזמת שני האישים הנ"ל הושמעה, כאמור, הקריאה לישראל: ,,אינכם לבד".

*

מוסד קבע לאהדה לישראל

בכנס פאריס השבו שוב צעד זה פעמי. אולם בפברואר 1974 ערכו ידידי ישראל כנס שני, בו נכחו כמאה חברי פרלמנט מ־12 מדינות באירופה. את הנאום המרכזי בכנס זה, שנערך בברלין, נשא המדינאי הצרפתי ז'אק־ז'אק שרבאן־שרייבר, הנאומו שפע חיבה לישראל במדינה המסמלה את המאבק לחופש והדות אהבה.

החידוש בכנס השני הנ"ל, בו השתתפו החיכים א. ג. רימלט וא. יפה כמשקיפים, היה ההוקמה מזכירות קבע של פרלמנטים ידידי ישראל, שמושבה בפאריס. ביניהם גם גדל מספרם של חברי הפרלמנטים הנמנים על הגוף הזה. הם מדגישים בכל הזדמנות את פעילותם העצמאית בעד מדינת ישראל, ובמקרים רבים עושים הם זאת גם בניגוד לעמדתם המפורשת של ממשלותיהם. כך, למשל, בכנסים הנ"ל קיבלו החלטות מפורשות המרצות לשיחרורים של השבויים הישראליים, להצלתם של היהודים מסוריה ועוד.

*

הכנס השלישי בישראל — השבוע

בכנס ברלין החליטו שהכנס השלישי יערך בירושלים. היום הם מגיעים, מאה עשרים וחמישה חברי פרלמנטים (עם רעיותיהם) ממדינות אלה: 47 מצרפת, 25 מבלגיה, 22 בריטניה, 10 מגרמניה, 9 מהולנדיה, 9 מדנמארק, ו־5 מאירלנד (אם כי עוד אין לישראל יחסים דיפלומטיים עמה). 3 משוודיה, 3 מהולאנד, 3 מאוסטריה, 5 מלוכסמבורג ו־5 מאיטליה.

בשבת יהיו אורחי צה"ל בצפון הארץ. ביום ראשון אחה"צ ייפתח הכנס במשכן הכנסת בהנפת דגלים ובהנחת זרי פרחים. בערב היערך לכבודם סעודת חגיגית מטעם יו"ר הכנסת.

ביום שני בבוקר ישתתף בכנס, רה"מ, רבין, שישיב לשאלות. בסופו של הכנס יקבלו החלטות. בשעה ארבע אחה"צ יהיו נוכחים ב־ציון האורחים במליאת הכנסת ויתברכו בדברי היו"ר.

בתקופה זו שמדינת ישראל מבודדת בתחום המדיני, שואפים ראשי המדינה תת ועידוד לפתוח בכך שפרלמנטים באירופה מצורים ידידים ותומכים בה. התקוה היא שבחילופי השלטון בארצות אלה יגיעו לצמרה וישלד לידם את ההנה מנהיגים מבין אלה המעוניינים לסייע לישראל הלכה למעשה.

מרד נעורים" של ,,קומסומול" צעיר

מאת נ. גולן

...פלאות דרכיה של ההשגחה בדורנו, ...פלאות מכולם — דרך השיבה של ...י רוסיה אל היהדות. ספור תחיתם ...צית של צעירים שגדלו שני דורות ...ך קומוניסטי טוטאליטרי ללא שמע מסורת יהודית, כסיפור יציאת מצראים שיחזרו וידברו בו כל שנה וכל ...ה — שכן לא נמצה בדיבור את הפלאי והנסי שבו.

...מנם לא כל יהודי רוסיה שעלו לישראל ...את שני שלבי התשובה — רובם עוברו ...הראשון, הלאומי הציוני שלהם, ולא הגיעו ...קיום מצוות ואמונה, אבל מיעוטם, ששבו ...ה שלמה. הם מסתובבים עתה בינינו כש־ ...יהיר על מידותם וגדילי ציציותם משתרבבים ...הבגדיהם מעל מכנסיהם, כמו פרופ' ירמיהו ...המפורסם — כל אחד שבהם הוא עולם ...זכותו מהלכת, לכוחה העצום, הלא מובן ...נה הרציונלית, של אמונת היהדות.

...זה הוא גם איש שיחנו. גבר צעיר המשלב ...מרהקת מקצת ,,מודרני" — הנדסה, ...היהודית־מסורתית . זקן ארוך וארבע כנפות, ...ות ציונית־ארץ־ישראלית תקיפה — הוא היה ...מתנחלי שכם ועדיין הוא פעיל באותו כיוון ...עם יתר בני קבוצתו.

...אשר לשייכו לשכבה הזקה של עולים מרע־ ...בעלי בקבוצות חופשיים מן המורות ומן ...נ שהם גם שומרי מצוות המקפידים בקלה ...רה. החברה הישראלית לא השכילה לנצל ...כמותם וממילא יש בסיפורים איזה סימן ...מרמז.

...צד הגיע אל היהדות ?

...לדתו ברוסיה, גדל, כעשרות אלפי ילדים ...ם אחרים אצל הורים בעלי הכרה קומוניס־ ...שלחו את צעיריהם לקומסומול וקיוו לגדלם ...ם ובולשביקים טובים. בבית הוריו לא ראה ...דה, לא ספר קודש ולא סידור, מעולם ...ע אפס קצה של מסורת עמו, ולא שמע ...גירסה אחרת — פרט לזו המקובלת על־ ...ונות, ,,אבל אמונה איננה מוצר של הזמנה־ ...לנו בעברית השופעת שרכש בארץ מאז ...אמונה היא יסוד נפשי שנולדים עמו — ...הוא קיים, או איננו קיים. עוד כילד קטן ...מרגיש בקיומו של איזה כוח עליון, המשגי־ ...כל מעשי, הרואה כל צעד שלי. זו היתה ...לא ברורה אבל חזקה. ותאי — קשה ...להרגשה הילדותית שלי יהדות, היא יכולה ...לבן כל דת, ובכל זאת, הרגשתי כך — ...יעוד לי, לא אמרו שיש כוח כזה ובכל ...ושתי בו. כשהייתי בן שש, בערך, שאלתי ...ת אבא: מה זה יהודי ? שמעתי שמקללים ...ם כינוי גנאי: יהודי. אולי בעצמי קיללתי ...רים שלי, וקראתי להם: יהודים. ופתאום ...שגם אנחנו יהודים. אמא לא ידעה מה ...היא המבירה שיש ברוסיה כל מיני עמים, ...זבקים, יש טאטארים, יש אוקראינים ויש ...דים, עם אחד בין כאלה העמים של רוסיה... ...זה לא סיפקה אותי כראוי, ובלב נשאר ...ספק, אבל עד גיל אחת־עשרה לא נגבנא ...הזה שוב ביסוד. הלכתי לבי"ס, להתנועת ...למשחקים — כמו כל ילד רוסי אחר. ...אפשר היה להוות בין הילדים כי יהודי ומי לא. היהודים היו תמיד ילדים לבושים בצורה מסודרת יותר, עדינים ומנומסים קצת יותר — אבל זה הכל. ואז, בשנת 1948, כשהייתי בן אחת־עשרה, קראתי בעתון נוער, שהוציא ,,פרבדה" שאלה. של ,,פיונירי" צעיר: מה מתרחש שם בפלשתינה? המערכת ענתה לו: היהודים בפלשתינה נלחמים באנגלים. זה עשה עלי רושם, גזרתי את הקטע מהעתון, סימנתי בעפרון את התשובה ושמרתי הרבה שנים".

מרד נעורים

אולם הקטע מן העתון נשכח במגירה. לנער המתבגר היו אינטרסים אחרים: לימודים בגימנסיה, כדורגל, ספורט, נצרות — בחורות סיפוסיות המשותפת לכל נערי אירופה ולכל הנערים הרוסיים. ושוב, כמו ב־1849 הגיעה שנת מלחמה לישראל — שנה 1956. כמסתבר, שהופיעה התעוררות הנפשית ברוסיה — קשורה באיזה קשר נסתר בתקופת המלחמות שעברה מדינת ישראל. עובדה היא, שכבוגר גימנסיה, מתוך סקרנות כביכול חסרת מטרה, נטל פעם איש שיחנו דווקא בשנת 1956 ספר היסטוריה של תולדות הקיסרות הרומאית ותוך כדי קריאה ראה שהוא נמשך לכל דף שבו מתואר מרד היהודים ברומאים. לקחתי מחברת והעתקתי את כל הפרטים על מרד יהודה שבספר הזה". הוא זוכר בשמץ חיוך ,,ואחרי זה שאלתי פעם מכר שלי: האם קיים גם ספר היסטוריה שמתאר ממש רק יהודים ? המכר, ידיד של אבא, גילה לי בסוד שיש לו בביתו ספר אחד של דובנוב. אבל שני ילדיו היו קומוניסטים והוא לא רצה שידעו את הספר המסוכן. ובכן, שנה מסוימת ביום, כשהילדים לא היו בבית — הסכים שאבוא אליו לקרוא! הייתי אז כבר סטודנט, ובהגתי לבירה מהרצאות, כדי ללכת לבית המכר. כששאלתי את אבא שאלות הנוגעות ליהדות — היה מתחמק מתשובה. הוא רצה שאגדל כקוסמופוליטיס, שלא יהיו בעיות. ובכן, רק אצל המכר נפתח לפני עולם שער אל עמי. ראיתי שיש ממש ספר המוקדש להיסטוריה של עם ישראל. אותו הספר היה כרך שבידי או השישי של דובנוב. מזה הבנתי, שקיימים עוד הרבה כרכים אחרים. שאלתי, חקרתי ולבסוף מצאתי יהודי אחד שהסכים להשאיל לי את כל דובנוב. זה היה בקיץ, בחופשת הלימודים, כשהותי ואני בילינו בחופשה על שפת הים. אותו הקיץ הייתי יושב מן הבוקר עד הערב בחוף יום־יום, וקורא ומעתיק ומגלה את ההיסטוריה היהודית דרך דובנוב. אני חושב שזו היתה התקופה היפה ביותר בחיי. ממש גילוי נפשי עצום. וכבר בקריאה ראשונה הרגשתי כיצד אני מתנגד לדובנוב, שלא היה ציוני. כי ברגע שקראתי כי מוצא היהודים מא"י, ומשם הוגלו — מיד בצורה הכי טבעית שאפשר גם הבנתי, שלפלשתינה צריך לחזור, זוהי הארץ שלנו ועל זה אין שום ויכוח".

הגילוי ששינה את כל השקפת עולמו של הנער — בער בעצמותיו והוא חש רצון עז לחלק אותו עם יתר בני גילו: ,,רציתי לספר לכולם ולגלות להם מה זה באמת היהודים, חופשיי, הגבורים, דיברתי, לימדתי... שכנעתי ותוך זמן קצר נעשינו קבוצה של ציונים, לקח כל. אחד כדי להכין את המיוחד שבנו, לקח כל. אחד מטבע ...לשבי הורים שכבו בבן־דודה. עברנו על הצוואר בשירים... וכשהיינו הולכים לטייל על שפת הים, פתחנו כפתור בחולצה, חושפנו את החזה כדי שיראו... אני זוכר שהתפתחה בי אז שנאה לכל יהודי שלא התעניין בעמו ועברו ושלא היה ציוני. היו אפילו יהודים דתיים — שהתרחקו מאיתנו, פחדו שנגרום לצרות וגם להם בתוי. ההורים היו מנסים לצנן את התלהבותי. למה לך להסתכן, בשביל מה לחפש צרות, אבל בלב אולי היו מרוצים לראות שנשארתי יהודי. התחלתי לגזור כל קטע בעתון, כל מאמר וכל משפט מעניין על היהדות. הצטבר אצלי המון חומר קריאה. מדי פעם הייתי מארגן ומסדר את הקטעים מחדש וכך נתקלתי יום אחד במאמר מעתון הנוער שגזרתי בגיל אחת־עשרה — ונדהמתי: מה שנראה לי גילוי נפשי חדש של הנעורים — התברר כנושא שהעסיק לי כבר בילדות, תמיד חיפשתי תשובה לשאלה הנצחית של מיהו יהודי...".

כן השלב התיאורטי עבר יחד עם חבריו — למעשים. ,,כשאתה צעיר — לא מספיק לדבר", הוא מסביר ,,יש בך המון כוח ואתה רוצה לעשות, לפעול, להראות לכל העולם את האמונה החדשה שגילית. הקבוצה שלנו הלכה וגדלה והיינו מארגנים כל מיני הפגנות. למשל — נסענו למקומות הריגת יהודים בימי השואה, כדי לערוך עצרות לזכרם ולהקים מצבות לשכם — כהפגנה לכך שהשלטון טישטש את קברות היהודים. ברומבולי, הקמנו מצבה מפורסמת היינו נאספים להפגנה, או לנסיעות משותפות. ועדיין היה חסר אתגר, היה צורך בעוד מעשים. חיפשנו מוקד יהודי סימלי — ובדרך הטבע גילינו את בית־הכנסת. מה יותר יהודי לאומי ממנו ? ושם, בפעם הראשונה בחיי ראיתי ספרים עם אותיות מרובעות משונות, והאנשים עטופים בטליתות ותפילין, שכמעט על כל מיני חגים, הבנתי פתאום שהיהדות היא לא רק רגש השקפת עולם אלא מרדה של מעשים שצריך לקיים יום־יום, ואני הרי ־חופשי מעשים. הסבירו לי מה זה שבת, מה זו כשרות — אבל כהודי לא הפותי לבקש שיחזירו לבית את המצוות. בשבילי היה מספיק שאבא, שקודם פחד לגשת לבית כנסת. החל ללכת להתפלל יחד אתי..."

הפגנה בבית־כנסת

אבא איבד את אשליותיו הקומוניסטיות, ואם אני הלכתי לבית־הכנסת כדי להפגין לאומיות הוא הלך — כחוזר בתשובה. שם, בין המתפללים, גיליתי שיש חג יהודי שבו מותר לשתות ,,וודקה", לרקוד, אפילו בפה התפילה. כלומר: חג שמחת־תורה. וכשהגיע היום הזה הזמנתי המון בחורים ובחורות לבית הכנסת. הם באו, רקדו, לא שאלו הרבה. אבל התלהבו בריקוד תבנתו לאקסטזה שכמותה לא ראיתי. ולא הרגשתי בשום מקום אחר בעולם, אפילו לא בשמחת תורה בכפר חב"ד בארץ — אותו ריקוד עם ספר התורה היה בשבילנו חוויה נפשית עליונה. מאז נעשה החג לשרבם כל הנוער הציוני וכל שנה חזרו הריקודים השמחה המיוחדת. כמו שגילינו את בית־הכנסת כך חיפשנו כל דבר יהודי שאפשר להפוך לסמל. למשל — היתה בריגה מקהלה באידיש. התחלנו ללכת לשם והפכנו את המקום — למרכז ציוני. בינתיים חיפשתי ספרים, ואספתי אצלי בביתי אוצר שלם — כל גרץ, כל ספרי התלמוד, כל דובנוב כשלי, אנציקלופדיה עברית, כל ספר שיכולתי לקבל, לשאול או לקחת — הייתי קורא ומעתיק. כתבתי אפילו לעצמי את עשרת הדיברות של הציוני. למשל: לבקר כל שבת בבית־הכנסת, לא ללכת עם בנות גויים, לא לבקר במסיבות גויים וכדומה. אבל לקיום מצוות כלא — לא הגעתי. ברוסיה בלט בפעילות שלנו האלמנט הציוני־הלאומי, כשהגעתי לישראל, החלטתי לעצמי — אמלא את יתר המצוות המוטלות על יהודי ואעשה ליהודי שלם".

בינתיים, התרבו פעילויות הנוער הציוני ברוסיה. היתה, למשל, הפגנה שקטה של ריקודי הורה ברחוב בעת הופעתה של נחמה ליפשיץ בריגה. ובהזדמנות אחרת, כשביקרה הזמרת גאולה גיל בעיר — שוב התאספו בני הנוער היהודיים במעגל ריקודים סוער סביבה. הפעם — לא עברו השלטונות בשתיקה על התופעה שעד אז הביכה אותם. באו שוטרים וניסו לפזר את ההתקהלות בכוח. השנה היתה אז 1966. הצעירים היהודיים התנגדו. נערה אחת אפילו סטרה לקצין — ומיד נאסרה. הוזמן צבא — והנוער פוזר בכוח. עוד קודם לכן חיפשו אנשי הק.ג.ב. את ראשי התנועה החדשה שהתסיסה את הנוער היהודי. פעם הזמינו את איש שיחנו למשרד הבולשת והזהירו אותו לבל יצטרף מגדיהו בפומבי: ,,צחקתי ושאלתי: מה רע בהכשיר הזה ? ולמה בעצם אינכם נותנים לי לצאת לארצי, לישראל ? התחוובבתי אז כבר במשך כמה שנים בהכרה שעלי לעזוב את רוסיה ושאני חייב לעלות. אחרי ההפגנה סביב גאולה גיל, הפיצו את תצלומי בין כמה שוטרים, אסרו אותי והעידו בעת החקירה שהכיתי שוטר. על כך גזרו לי שנתיים מאסר. השתחררתי בתום הזמן הזה. הכרתי אז בחור בשם אריה קנוך, שאח"כ ניסה לחטוף מטוס בלנינגראד והיום הוא יושב על כך בבית סוהר ברוסיה. יחד עם קנוך, היכנתי לנסוע למוסקוה וללמוד בישיבה של הרב לווין. נסענו. באנו אל הרב הזקן ששמח לראות אותנו. נתן לנו איזה טופס למלא והסביר שאם משרד הפנים הרוסי יאשר שאוכל להתקבל ללמודים בישיבה — יש לו מקום עבורי. אבל כנראה שהשלטונות חשבו שמוטב שאלמד בישיבה בישראל... כמה חודשים אחרי שמילאתי את אותו הטופס, קיבלתי היתר יציאה — ועליתי".

כיצד נקלט בישראל, על כל תופעות חייה, אצל צעיר כמותו, שבמשך שנים של התעוררות נפשית אינטנסיבית חזר על עמו ואל יהדותו ?

,,הרבה הפתעות — לא היו. סיפרו לי המון על המדינה, ידעתי על הטוב ועל הרע והכנתי את עצמי שלא יהיו אכזבות. מה שהכי הפתיע אותי זו השלוה של האנשים. חשבתי שבישראל בגלל המצב הבטחוני הקשה כולם מתוחים — ובמקום זאת ראיתי אנשים שקטים, חיים חיי יום־יום, כאילו הגבול רחוק. מה עוד גיליתי ? שהחברה הישראלית הרבה יותר חומרנית כאשר ברוסיה. שם — גם היהודים וגם הגויים יותר אידיאליסטים. כאן — כל השאיפות מרוכזות בחומר, בריצה אחרי רמת־חיים, בכל המכשירים, שהם ,,עבודת מלאכים" כפי שמכנים זאת בחוגי חב"ד. מעניין, רוב עולי רוסיה ששם הרגישו את עצמם זרים ובאו לארץ ישראל כדי להקלט בה כבנים — רצו מן ההתחלה להיות ולהתנהג כמו הישראלים, ממילא התחילו לשכוח כל מה שהתעורר בנפשם ברוסיה והניע אותם לעליה — ונעשו חומרנים כיתר הישראלים... אותם צעירים נלהבים שרקדו איתי בשמחת־תורה היו מוכנים ללכת לבית־סוהר על עקרון של שמירת חג — בקושי אני יכול לשכנע אותם להתארח בליל־הסדר בביתם המסורתי של הורי אשתי... מאד הצליחה הקפה העולם הישראלית החומרנית להחוק בנפשם את כל הטוב וכל האידיאלים שהתעוררו בהם ברוסיה. זה כואב. אני מרגיש לפעמים שאילו לא מיהרו שלטונות בריה"מ לתת להם ויזת יציאה, אולו נשארו שם עוד כמה שנים — היתה היהדות משתרשת בהם יותר עמיק והם לא היו נסחפים כל כך מהר אחרי החיצוני והחומרני...".

יהדות וא"י חד הם

אבל הוא עצמו, בן שיחנו, לא נסחף אחר דדיפה המוהרות הריקניה של רוב החברה שבבא בישראל. קשרים שהחל ברוסיה עם אנשי חב"ד — התחזקו בישראל. הוא החל, כפי שהבטיח לעצמו, לקיים את כל תרי"ג המצוות, וגילה יופי מיוחד יומיומי, בסדר־חיים הבוקף בטקסים, בבצעים ובתפילות שמחייבת היהדות.

,,לפני שקיימתי מצוות — היתה תחושת החיים קיומית שלי — שוה לגבר. הייתי כמו כל צמח, כל עץ, כל חיה — חיים פרטיים, לא משמעותיים, חיים לעצמי. אבל, כשהתחלתי לקיים מצוות פתאום כל מצוה שעשיתי במשך היום קשר אותי לכלול שלם של אנשים, לכל העם, ולא רק בדור הזה אלא בכל הדורות הקודמים כאן אברהם אבינו. זה מוסיף משמעות ותוכן לכל קיומי. פתאום אתה כבר לא אדם פרטי אלא אדם המבצע מצוות אותם ביצעו אלפי שנים, עשרות דורות, מיליונים של בני אדם. והצעדים אלה נראו לי מההתחלה גם יפים. טבעיים, עשירים לחיים. רעיונות כמו טהרת המשפחה וכל הדינים הקשורים בה, או כמו השבת בקדושתה ובמנוחתה. הם הגיוניים, לדעתי ויפים. נוסף על הקיפוחם כמובן התורה".

אולם בתרי"ג המצוות בלבד — לא מצא עדיין מנוחה שלמה לנפשו. הוא מחפש צורת חיים שתשלב בהרמוניה את ציוניותו, שהתפתחה ברוסיה, הדרך התורה ההלוקן ערוך שאינם בבלואה בישראל. ,,סכם להיות אורח טוב על מדינת־ישראל יכול גם דרוזי או ערבי. אני מתנגד לאלה שבשם הדת מקריבים את מושגי הלאומיות, או בשם הלאומיות — מהקים את מצוות הדת. השילוב של השניים הוביל אותי לה־פרשים גם כה — וכך הגעתי אל תנועת ההתנחלות בשטחים החדשים. אני מאמין שא"י ניתנה לעם ישראל ואסור להחזר על שום חלק ממנה. לא ביקשנו שטחים אלה — נגזר עלינו מלחמה והקביה נתנם לנו. אם נוותר, ניסוג, נכיח שאין לנו ההוכחה בעלות מלאה על ארצנו — הרי שאולי נחזור שוב לדרך המובילה לגלות. זוהי כביכול ההדבקות אהרוהה. לכן הצטרפתי אל מתנחלי שכם ואני משוכנע שבדרך הזאת צריך להמשיך. א"י שבתורה — לא ניתנה ליהודה הכסיה. גם בימי משה צריכים היו יוצאי מצרים להלחם עליה כמצה. וכך אנו. שכמו אברהם שמענו את צו ה,,לך־לך". בנפשנו, ופתאום התעוררנו ועזבנו את רוסיה, הריבים ליוצאי מצרים, להלחם על הארץ הזאת, הרי ברור באנו אליה — מכוח שהיא ארצנו, והיא עם יותר על ארצנו ? בעיני יהדות וא"י הם מושגים זהים, שלמות אחת שאי־אפשר להפריד בין חלקיה, האותם גופים בארץ שבשפרידים — פוגעים גם ביהדות וגם בא"י".

עיטורי
סופרים וספרים

חקר בעיות יהודי רוסיה

מאת ש. קרא

הקובץ „שבות", גליון שני בדברים חשיבות ומחקרים ליהדות ברית־המועצות ומזרח אירופה ... בעריכת יהושע א. גלבוע, ... [illegible]

[illegible]

המרכז לחקר יהדות מזרח־אירופה באוניברסיטה העברית בירושלים ... [illegible]

„הבעיה היהודית בברית המועצות", מסתו של בנימין אליאב, עוסקת בשורשי ההמורה שחלה בקרב יהודי רוסיה הסובייטית. המחבר משתמש בכותרת כשפסר, שאול בתחום־חיים אחר, „אכזריות רוחניה", ... [illegible]

המחבר מסביר: „יהודי ברית־המועצות אנוסים, לפי מדיניות השלטון הסובייטי, להיות הקבוצה האתנית היחידה במדינה הגבולה ... [illegible]

בין העולים לארץ נמצאים ילידי מוסקוה, לנינגראד ועדים ברכזיות אחרות ברוסיה, שגדלו כאזרחים סובייטיים לכל דבר, ... [illegible]

הרשימה „פרחה בוריס־דוב גפונוב" לא. ב. יפה מתארת דרך־חייו של צעיר יהודי בגרוזיה, שנתגלה כמתרגם כפלא, כעדות הרגומו בגרוזינית לעברית את האפוס הגרוזיני העתיק: „עוטה עור הנמר". לפני שנתיים עלה לארץ, כשהוא חולה במחלה אנושה שהכריעתו.

רבים תמהו: היכן קנה גפונוב, עצר במחוז נידח בגרוזיה, את הלשון העברית על כל מכמניה? בהברה, שהוא נולד בחצי האי קרים למשפחה יהודית שורשית. במכתבו אל המשורר א. שלונסקי הוא סיפר: „האוצר העיקרי בדבר היתה האהבה לתרבותנו הישנה שנטע בלבי סבי, ז"ל, הסיד חב"ד. ... [illegible]

במכתבו על דוב נפתוב לאחד כידידיו בארץ, המתפרסמים כאן, יש הומר רב להכרת האיש ואורחותיו.

במדור לביקורת באה סקירה על הספר: „דת ישראל בברית המועצות", אנגלית, באת יהושע רוסנברג, שלדברי הסוקר, מובלטת בו בכיוע עובדות האפלייה לרעה לעומת דתות אחרות. ... [illegible]

הקורא שני המאספים, המופיעים כסדרם, חבה על־שום־מה שניים העוסקים באותם נושאים בקובץ מאסף משותף אחד שבו מיבחר החיבון ובצורה. ... [illegible]

ר' עזריאל הילדסהיימר ובית מדרשו

(שבעים ושבע שנים לפטירתו)

מאת פנחס רוזנבליט

[illegible]

במשיכי הדרך

[illegible]

בדרכו ראיש המעשה

[illegible]

שני מנהיגים דגולים

[illegible]

ר' עזריאל הילדסהיימר, תבדיו ותלמידיו, אשר לא הירפו להילחם למען רעיונותיהם, הם עד היום אתגר ליהדות של זמננו.

[illegible]

נגד הסתגרות

אין להתפלא על כך שבמשך רוב שנות חייו נאבק למען עמדתו נגד הקיצוניים בשני המחנות. ... [illegible]

שיחה עם פרופ' אלוין רדקובסקי

חוקת התורה וחוקיות היקום

מאת נעמי גוטקינד

[illegible]

כאחדות שמעבר לתופעות, מקורם ביוצר אחד, הרי שלא רק שאין סתירה ביניהם, אלא ברור כמדע יכול המדען להתייחס אל מצוות התורה כמדריך להתנהגותו היום יומית בעולם. אותן מצוות הנראות לו לכאורה כמהרות השבתו האינ־טלקטואלית אך הסרות טובן, הרי נסיונו המדעי הוכיח לו כבר כי דברים שנראו המול־שלשום כלא הגיוניים, התגלו כמתאימים למציאות החו־שים. הסתירה נבעה רק מקוצר השגתו של המדע. כך שאין לו אלא לקוות כי עם הזמן יתפתח בהבינה אינטלקטואלית עד להבנת הגיונן גם של מצוות אלה..."

איינשטיין היה חסר חינוך יהודי

שאלנו את פרופ' רדקובסקי בנקודה זו: אם הדברים הם כה ברורים למי שעוסק במדע מעמיק מדוע לא שבים רוב המדענים לאמונה?

„לצערי, רובם, ובעיקר אלה שממוצא יהודי, לא קיבלו חינוך ליהדות ואינם מכירים את דת עמם. אדם כמו איינשטיין, לכשל, הכיר את היה־דות רק דרך שפינוזה, ומכילא היתה לו השקפה מוטעית על דת אבותיו. אחרים סבורים שהיהדות איננה אלא אוסף של מיתוסים — שוב מחוסר ידיעה והתעמקות".

הפתעות צפויות למדען

אשר לפרופ' רדקובסקי, — הוא עצמו נולד בעיר קטנה, אליזבת שבניו־ג'רסי, אבל יהודות ספג בבית אביו, למד בנעוריו בישיבה־יוניבר־סיטי, וגם כאשר הפתלם בפיסיקה גרעינית בהד־רכת אדוארד טלר „אבי פצצת המימן" ושקע בחקר „הפיסיקה של המצב המוצק" — לא ניתק מתלמודו ולא חדל למצוא כל ימיו את המקבילות שבין התורה לבדע ואת והפתעות הצפויות למדען היהודי בחקר הטבע. הוא מביא כהדגמה למסע תגליות זה את אחת הבעיות הקשות שמעלה גם הרמב"ם בספריו: כיצד פותר המאמין את הסתי־רה שבין ד' כל יכול הצופה מראש את כל מעשינו, לבין הבחירה החופשית.

„היום יודעים בצורת גילויים בפיסיקה וב־סטטיסטיקה" אומר פרופ' רדקובסקי לדוך „תורת המכניקה של הקוונטים" כי בתוך מערכת האטום הקבועה יש השפעה נפרדת גם לקוונטים פרטיים. כלומר, תבנית התרחשויות שהיא כד כבד גם קבועה כראש וגם משתנה ע"י גורמים אינדיוי־דואליים" — קשה כמובן למי שנעדר השכלה יהודית ספציפית לחזור לעומק הדברים, אבל שכנועו העצמי של פרופ' רדקובסקי — מדבק. הוא שופע דוגמאות גם מתחומי הביולוגיה וה־אסטרונומיה בצד הפיסיקה. „מדהים לגלות באופן כללי את הדמיון הרב במבנה ובצורה והיצונית של השיבה המדעית ושל השיבת התורה וההלכה. הייתי אומר כי „נכנס ל„פרדס" בדורנו — מגלה את ידו של היוצר המתכנן האחד בטבע ובתורה. יוצא שקבלת עול האי"ל האוניברסלי היא דווקא הדרך הרציונלית לעיון המדעי הנוכחי, וללא אמונה זו חוזר האדם אל האלילות הסרום־אבהר־מית, אל אנכרוניזם מחשבתי ואמנותי".

בין חרות לפריקת עול

אשר לטענה המודרנית בדבר „חרותו" הפרט, הניגולת כביכול, דרך סייגי תרי"ג המצוות והכוב־לות את דרכי ההתנהגות היום־יומית, כעיר פרופ' רדקובסקי באירוניה: „לא לשוא באמר: אל תקרא חרות אלא חרות על הלוחות. רק דרך החוק מגיע האדם אל חרות משמעותית. גם בטבע אין הוא חופשי ממגבלות שכבר הוכרתי. אין האדם כל יכול. אדרבא, ככל שהוא מרחיק ללכת — כן הוא מגלה את אפסות כחו. אפילו זינוקו להלל, לעומת מימדי הקוסמוס, הוא כנעיצת אצבע בבי הים. מה שנראה לכן כביכול כהגבלה הה־נהגותיה ע"י מצוות, היא למעשה הסדרת פעולו־תיו בדרך ההואמת את חוקיות היקום — ולכן כאמצעי להשתחררות אמיתית מאי הסדר ומתוהו.

אם ימשיך האדם במרוץ המדעי כשהוא משועבד לתוהו זה — סופו וסכנתו — הרס עצמי. אינני רואה דרך לעצור במירוץ לקראת השואה של הרס האנושות ע"י עוצמת עצמה — אלא בציות למצוות התורה.

אפילו במדע — כל מה שנראה כמיגבלה התגלה כפתח להישגים חדשים כתוצאה מהאתגר שהועמד בפני האדם. כשההגברד שאין לעבור את מהירות האור — היה גם פתח לגילוי האנרגיה האטומית.

מבחן העקידה

„בנסותך לתפוס את הבעיות הרב־צדדיות הצ־צות בעקבות הסתירה האפשרית שבין מדע ל־יהדות" מסביר פרופ' רדקובסקי „עליך לזכות את ניסיונו של אברהם אבינו בעת העליון שב־מבחנו — מבחן העקידה. נסיונו של אברהם דומה לכאורה לנסיונו של המדען היהודי ביכינו, בכך שהיה עליו להקריב לא רק את בנו יחידו האהוב, אלא גם את יושרו האינטלקטואלי: העקידה עמ־דה בסתירה להסתפו נגד הקרבת אדם לא־ל, והעיקר — בסתירה להבטחה האלוקית שכיצחק יהולד לך זרע. מה ששייך לאברהם, חייב להזק גם אותנו, היתה ההכרה שהסתירה יוזנית היא סתירה רק לכאורה, ובמוקדם או במאוחר, כפי שאמנם הוכח בהמשך הנסיון, יתב־רר הצו האלוקי עצמו כנעדר סתירה. כלומר, מה שנראה לנו כסתירה בצווי האלוקות נובע לרוב בקוצר ראות אינטלקטואלית של האדם. בראשית עידן הגילויים המדעיים, ובבירה רבה גם כיום, הכתברו הבריות מהצלחות המדע החדיש העבו שהאדם הוא כל־יכול ואין לו מיגבלות. ככל שמתקדמים במחקר כן מתגלה מוגבלותה הרבה של היכולת האנושית (האדם לא יוכל לעולם להשיג מהירות גבוהה כמהירות האור, ולעולם לא ישיג אנרגיה מחומר „קר").

למרות שרוב הציבור בעולם עדיין מאמין אמו־נה ביססית, דומה לאמונה דתית, בתורות המד־עיות (למשל בשיטת האבולוציה כתוכחות נגד הדת. למרות שרוב מסקנותיה ומימצאיה של שיטה זו הוכחו היום כמוטעות או מיתולוגיות), — הרי שהמדענים העוסקים בשלבי מחקר מתקדמים של הפיסיקה, הביולוגיה והכימיה, אם הם גם בקיאים בתורת היהדות, מגלים להפתעתם, ובצורה ברורה, את הקירבה הגדולה בין השקפת העולם היהודית ובין תמונת העולם המדעית.

תפיסת עולם אחדותית

ניקח למשל את מושג הא־ל האוניברסלי. לעו־בת גישות מדעיות של העבר שראו בעולם פיזי־ליל על הופעות שונות, גילה המדע היום שהיקום היא אחדות בעלת פנים שונות של אותה מערכת יסודה. שלכל התופעות השונות לכאורה — בסים מכוונה למעשה. דברים שאף לפני דור נראו כסותרים את ההגיון האנושי או כקטבים מתנגדים — ידועים היום במדע כשני צדדים במסבב אחת, או, אם לנקוט דוגמה אחרת: כתמונה שהיא פעם קצורה ופעם קמורה הנראית למי שמסתכל בכדור זכוכית, כדור זה, עולמנו, הוא אחדותי, על אף פרצופיו השונים.

אם מקבלים את ההנחה שהתורה, בעלת תפיסת עולם אחדותית, העולם שמתגלה למדען בן ימינו ...

בדהר לחיק הורים

מאת אלעזר שרביט

לילדי צפת־מעלות, הי"ד

ראה המצולות שבי חוצות ממעמקם
דהר להבוק הורים ולחיק שלות נום
ובערגון אל בית אבא־אמא שבלבבם
ועוד בוהים בקם וזכרי שלומם וכאבם.
וכדוך של כשלונות עם תבל־עז ואש־נקם
וחנחון פיוטים עם עקצי־בוז וסרובים
בעל־תקיד לאורות מרום.

רק צפצפת וקרור חשמה
של זובם ונלכם
וקרירי־מה לפעמד, דוחה־קוסם,
ססמן של אשם —
גם שלי ילדי הקם
בפיקי אב ואם
יהיה שלם!

אייר תשל"ד

מסע והגיגיר

מאת אב־קלמן בלאס

בחינת משנתו של סופר, מי־תיבות מגילה אל נושר הגלה התבוגר המסבע את התוכנו על היצירה הצריכה לבמא את עיקב חיי האדם.

כיבוש הנוף האנושי והנושת ה' היים ההומן העכים אצל הסופר את האלמנטים הפרובהים להוויה אור־חביסית ואת הבדייה המצבעגית למצב כוחותי של במציאות. כל ספרות ביומי־נו היא בעצם סמאטית בפוקרה ב־אשר היא באה למפר כה עקרה את־בול או שלשום, או עלול לקרות ה' יום או מחר. האירוע הוא יסוד ראי־שון והתאור רק כלי שני לו. הזויים הם רגע בן חלוף אך בו זמנית גם נצח המהמשכים ותורים חלילה.

הסופר בימינו איננו בבחינת גבור כי אם בחוקת מלוה המבקש „להע־תיק או לחקות" דמויות ועולמות כי הספרות כיום היא ספרות שאלות במירבה. אין היא נושא בשורה ב־צדה וחשובה בפיה. ספרות היעוד מב־תקפה, כי גם אנשי התקופה קיוכם הופל בספק התורה המבתחרין וקוד־שה החיים ועבמד במשך הזמן.

היום איפוא הסופר בימינו המוד־חזה להיות „בביאי" המספר לנו על תורת אלוקים. בגילויים יקומים ה' פוקדים אותו, השרוי כל ימיו בחלום וכותב מתוך הוויה — אם לא תוזה כהתנבעת?

פנחס שדה אשר התחיל לשיר ול־ספר בזימן „הבשאי" הפיסטי ו„המסע" הפילוסופי וסוצע לחוסר מנוחה דתי הרוחני אותו להבין את המשמעות של המקום האדם בתוך יקום הכוכ־בים.

דת זו היא ללא שרשים מהותיים. אין בה חוק או חוקה התמגה לשיר־רה לבו של הסופר אשר אין אצלו הציבה בין פסוקי „תהילים" לבין צלילי כוראל של באך. מתגלגל ב־חזיון העולם הלוכות באסכטית, ב־התייחסו לאיצטלה של חוזה מודרני הדר בכפיפה אחת עם ראשונים ו־אחרונים, בביאים כפילוסופים, מוש־גי טוב ורע, מוסר האמונה, מתקש־רים אצלו כמסכת אבכותית, אך ב־שום אופן לא כקאוירדינטות מנוגה של חיי רוח.

ראייה זו מושתת על ערבוב תהו־בין של באולה אישית וקביעה פילו־סופית שהחיים הם משל וד' הוא ה' נמשל. האדם חי את הדת החיים בבלי לדעת את המשמעות הנעצנה בהם, כי חייב הוא לראות את החיים כחולום, באשר מושגי האלוקות אינם מחשבינו, השבוהינו על „צדיק ורע לו, רשע וטוב לו" הינם אכות מידה אנושיות הרחוק מן התפיסה הבימ־פיסית.

ראייה זו אשר יש בה מן ההסיכוח הקודרות — היא הנחת היסוד ל־פרוזה של פנחס שדה — הסופר ה' אבן, אבל מכאן ועד לדה — רחוקה כמער בין שמים לארץ, ולכל היותר, זוהי התפצמות פיוטית אשר יחברהה טוענה למהות סביבות של הלומות וקיצות. יצר פוסר כשלו ותורה הד־מניסטית הקשורים בפארא פסיכו־לוגיה והבהרה מיסטיסיות בחשפו את חיין הנתקנפורטיסטיים וכהוייה מיסטית — היינו כמשל.

* * *

נולד בשנת 1929, למד בבתי ספר בתל אביב ובעמק יזרעאל. התעסק בכפרן, שומר לילה, ורועה צאן. עד שפנה לשירה „משא דומה" (1951) ו„ספר השירים" (1970) ולפרוזה — „החיים כמשל" (1959) „על מצבו של האדם" (1967) ו„מות אביטלך" (1969). בספרים אלה הנושרים הב־רקות הגותיות והלכי רוח — יכול אתה להתייחס אליהם כאל יצירה מ־תהית על כל השלילה והחיוב שב־הם. אבל „הנסיעה" לעולם הגדול הספר הנוכחי „נסיעה בארץ ישר־אל" הינם רשמי מסע אל ערי תנ"ך הקדומות והרגוד מראות מעורפלות של שיטוט, הרהורים, בתוך ארץ ישראל של הגותו, בד בבד עם הפל־גה אל אינסוף הזמן.

„אני" הוא כאן מדגש בסוד מ־אוזרי הזמן יוסי כי אלפי שנה אינם אלא הרף עין בחיין של היקום בעוד שבחיי אדם הן זמן עמוק מאוד „אני מביט אל תוך הבור שבאדמה ולי רגש כמו מביט אני תוך בור הזמן" — כותב שדה בן זמננו ה־ניצב על קרקע כפר או עיר תורה אל קדמות הזמן. תמונות אלה הוש־פות בדמיונו, הזוהם לא ברורה ב־עיניו, והוא מפרשם כדבר של מס־תורין.

פירושיו, ובעיקר עיונו על „משה" הינם בליל דליל של פרשני המקרא ובקודת המקרא, שמרגישים הדגש היטב את ה„אני" — הסופר אשר גם הוא נתגלה ב„אימה חשכה גדו־לה" של מורא סתום אינסופי".

המשורר המדרני המבקש לשמש בכתב של תוהה רואה את קוצר החיים ואת האנשים השקועים בביצה גאלות של תשבנות השקיים קס־נים, של השקפות פעוטות ותרבות פרוזה ועקרה. הוא מתמלא — געל. הוא מצטט את הרבי מקוצק ואת הרמב"ם, תוהה על דרכי האלוקות, על המיסתורין שבדת ומחפש נקודות מוצא בבאור פסוקים על חזונו של משה, אך שב ותורת הלוחה הזו־דה במקומה, כי הזוים לפי הזויה

„נסיעה בארץ ישראל" מאת פנחס שדה, הוצאת „שוקן" תשל"ד.

הסיפוריות של שדה, תואבים את מ־צב נפש האכסכטאטי המשכרים בב יחד.

„הנו הנשש ותוהה: מסע זה מה טיבו? האם זה עיון פילוסופי, אינ־טרפרטציה פיוטית על אלוקות, או הפקבה בעקבות לרידי הגבר?

הוא נוסע במסע התנ"ך או מצל־על בדפי התנ"ך ומנסה להסביר את דרכי האלוקים ואת האופן אשר בו הוא אורב את הודי הגודל".

* * *

אין הסבר „רציונאלי" או שכ־לתני. המשורר הנפעם המנוף כוספן רגשי בו לאינטלקט שמהא דבר קטן ולעתים גם כיפש. דבר זה גיכר ב־תורת הזויים עצמם — הוא מסביר — כלומר — אם חיים אותם בשכל וכהלום. כי בעולם הקדום היה ה' אדם חי באחדות מוחלטת עם הכול, עם כל הבבע והיקום, אך מאז שאכל מעץ הדעת, הוא נהיה פיפט יותר" (עמ' 66).

זהו סיפורו של מספר „תוהה" ו" אלה השבועות, כי הרי גם הוא רואה קשור עצמו אל מציאות אל זמנית ביגוד לבני זמנו אנשי עת הבערה ההוכחות כהשכלה. הוא מתייחס ל־צמו כאל איזה גשר היוצא דעוסי מחשבה ומחזון, ומאותו רגע הם הופכים נחלת הכלל, ולעדות משמ־עים הלוכותיו שחלם אי פעם וסוי־סמם, הוא הוגר ומאוכרם בצודת ב־צה בבוסה ר' חיים וזיקאל ור' נחמן מברסלב.

כאשר הוא מבקר בסימטאות מאה שערים הוא כותב: „אמנם אני מ־עולם לא הודהתי עם האנשים ה־ללו... הונם קרובים לי האנשים האלה בהיותם היים בבתוך כבוד בתוך מצור, ופוקפים עולם חיקוני, שהם בוים לו התרבות שהם מולידים מבנה בציפיה למשיח.

עמידה זו של מאבק עם הסביבה גוררת אותו להבנה שמאמין בהורת ד' צריך ליתרג עליה, כי אין שום משמעות אחרת לחיים זולת מה ש־קרוי „עבודת השם". אך מהי אותה „עבודת השם" — מה במשמעותה אצל המשורר המודרני אם לא מסכה סבוכה של פראנות השגות.

פנחס שדה מודע בצורה תהוד־היה להפיסת היהדות אך הוא בונה לי עולם משלו, האדם שלו חי ב־אטימות גמורה ואיננו יודע להבחין מה טוב ומה רע. האוסר ידיעה זו, או חוסר מנוחה זה מציף את כל מעשי האדם, גם אם הוא פורץ גדר או פוגע בחברה. וכך הוא אומר: „אם אתה יודע ואתה משוכנע בכל רמ"ח אבריך שדבר זה נעשה לשם שמים אתה יכול לעשות כל דבר" (עמ' 197). וכאן הוא מבקש תרגומות בתנ"ך. האדם שלו אינו חייב שום דבר לחברה. הוא חייב רק לאלוקים ולו, הוא חייב את הת־שובות.

המחבר נוסע לתקוע (עמוס) ול־ענתות (ירמיהו) וכך ניעורות בו אסוציאציות המובילות אותו לה־הום הזמן.

המשורר נוסע, כי רק המסע, מצב המובילויות הבלתי פוסק, בעורר בו מחשבות והתגליות, כי כאשר אתה נוסע אתה זורם אל האושר, ובעיקר — אל עצמך. הוא עובר על פני ערים ותלים, מערה וחורבות, כדי להגיע לחוסר מנוחה ואל החלום, ב„נסיעה" שמבחינה ספרותית הוא יומן של אדם בודד ויוצרי אשר אינו מביא בשורה, אינו מתמודד עם דמויות או זיקות, כי אדם מפגין „שליחות" כיצד מהותי, ובהתיבה אינפנסיבית, של בריחה לגבבי ה־זמן, אל „קונכיה פרטית".

„נסיעה לארץ ישראל" הוא ספר נוסף של פנחס שדה אשר כתב ב־עצם ספר אחד בחייו והוא „החיים במשל" כאשר כל השאר הם רק ואריציות קלות הולכים ותורות.

★ יצא לאור ★

— ירושלים המקודש, מאז ועד עתה, מאת הרב מרדכי בר־יוסף. מלווה תמונות של שיחזור ירושלים בימי בית שני, בעיבוד: מיתאר הר הבית בימינו לאור מחקר ארי־כיאולוגי, תשל"ד.

— תורת שמעון השלם, אוהל שמעון, אמרות לתורה ותהילים, שבת ומועדים, מאת הרב ר' שמעון מירוסלאב, זצ"ל, מהדורה חדשה עם הוספות והשלמות מאת מאיר וזהר, ירושלים תשל"ד.

— גדולי חסידי בלז, שני כר־כים, האור דמוחות־הוד של גדולי החסידים בבלז, מאת ישראל קלפ־הולץ, תצ"ב עמ', תשל"ד.

— אדמו"רי בלז, חלק ראשון, רבי שר שלום, האדמו"ר הראשון לבית בלז, מאת ישראל קלפהולץ, שכ"ח עמ'.

— שנתון המשפט העברי, של המכון לחקר המשפט העברי, האוני־ברסיטה העברית, כרך א', בעריכת מנחם אלון והיים כהן, מוקדש לכבודו של משה זילברג, הוצאת המכון לחקר המשפט העברי, ירו־שלים תשל"ד, 372 ע'.

— במרום שואה, רדיפות יהודי גרמניה ודעת הקהל המערב אירופית בשנות 1933—1939, מאת חיים ש־מיר, מורשת הספריית פועלים, ב־השתתפות אוניברסיטת ת"א, 381 ע'.

לפרשת השבוע

מטות

איש כי ידור נדר לה' — לא יחל דברו

(ל'—ג')

לכאורה קשה מה הי' חסרה של הנה, שהוסיפה איסור נדרים, לכך הדעה, הרי כל אחד צריך לכמות לעצמו נדר וסייג, שלא יבא לידי חטא? אלא שעיקר ה־חטא הי' שאמרה שה' צוה את איסור הנגיעה, והשוותה איסורה לאיסורו של ה', ואילו היתה או־מרת לבעלה שהיא בעצמה גדרה, שלא תיגע, לא הי' בזה חטא. ולכן הדין הוא שהמתפיס נדר בד־בר האסור, אין הנדר חל, ש... הנדר הוא כה שבעצמו אוסר על־יו הדבר האסור, שהי' אסור.— הרי הוא מתפיס בו — הרי השווה איסורו לאיסור תורה, ולכן אין חל. (הרי"ם, ש.ש.ק. תקי"ח).

לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה

(ל'—ג')

כבר פרשו על־פי הכתוב: י־הגזור אומר ויקם לך (איוב כ"ב) שאב לא יחל דברו ויאמר הצ־דיק, הקב"ה יעשה ככל היוצא מפיו (ראה קדושה לוי). תוכן לומר בשינוי קצת לפי מה ש־פרש הבהרים שליט"א בפסוק: ב־חוס השני שבתוהיך (שה"ש ד'), לפי הכשנה (ברכות ל"ד): אמת עליו על רי"ח ביד, שהי' מתפלל על החולה וה' אומר: זה זה מת. אמרו לו: מנין אתה יודע? אמר להם: אם שגורה תפלתי בפי, יודע אני שהוא מקובל, ואם לאו, יודע אני שהוא מטורף, וזהו: כחוט השני שפתותיך — כשם שבוזמן הכתוב דם ה' חוט השני מורה אם נתקבלה תפלתו של כהן גדול, כך כבת הסימן הוא בשפתותיך (כאן כהבהרים שליט"א) וכך ניתן לומר: לא יחל דברו — ככל היוצא כפיו יעשה; לפי אשר יצא הדיבור כפיו כן יעשה ה'; כלומר: אם תהי' תפלתו שגורה בפיו, יעשה לטובה, ואם לא — לרעה — — (ים של יהודה).

עבדיך נשאו ראש אנשי המלחמה ולא נפקד ממנו איש

(ל"א—מ"ט)

במדרש: שניך כעדר הקצובות (שה"ש ד'). מדבר באותם ש־הלכו למלחמת מדין, שלא הקדים אחד מהם תפילין של ראש לשל יד, שאם־כן — לא היו יוצאים בשלום... כחוט השני שפתותיך שאמרו: ולא נפקד ממנו איש לעבירה. חז"ל אמרו: השח בין תפלה של יד לתפלה של ראש עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה (מנחות ל"ו). וניתן לפרש, שתפילין של יד רומזים למעשה, ותפילין של ראש רומזים למחשבה. העיקר הוא להשלים הנפש בשני חלקי התורה — בחלק ההשכלה ובחלק עשיית המצוות הגשמיות. וזה שאמרו, שלא הקדים אחד מהם תפילין של ראש לתפילין של יד, לומר שחלק ההשכלה שהוא העיקר, שאם היו חושבים כי שרק החלק של ההשכלה שהוא העיקר זה בזה, ולא היו מתייראים בזאת, להלחם מקרב — לא היו יוצאים משם בשלום כי רק מחשבה ומעשה גם יחד הם ערובה לנצחון. וזהו: ולא נפקד ממנו איש — לעבירה; לאמור: ע־בירה של הקדמת השכלה למעשה. (מטעמי יצחק, לר"י בן הרמש).

מסעי

ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם... מסעיהם למוצאיהם

(ל"ג—ב)

התחיל ב„מוצאיהם למסעיהם" וסיים ב„מסעיהם למוצאיהם". זהו ספר תולדות אדם (בראשית ה'—א'), והאדם בעצמו הוא כותב בספר את כל תולדותיו והכוונות שקורה והרושם את מעשיו. מת האדם, בקום מוצאה היה חלק אלוקי ממעל מכבש, הרי הוא רושם בספר את כל המסעות ש־הוא נוסע ממקום למקום, נשתנה עד כל תהנה ותהנה ב־דרך בשיתה. „ויכתוב משה" — „ואתפשוטתא דמשה בכל דרא" (זוהר קי"ב, א'). ובספר תורה פרק כ"ב) כתוב שגם בכל אדם ואיש יש ניצוץ של משה — את מוצאיהם למסעיהם. כל אדם מישראל כותב ורושם במסעות אל המסעות. אבל המטרה הס־פית היא לא שילך ויסע, אלא שיתדרדר למטה למטה. אבל הכוונה היא: ירידה לצורך ע־לי; לרדה למטה — ולהתאחד ולהתעלות. לברר את כל העולם הזה, על־ידי קיום התורה והמ־צוות שנקבעו בכל הדברים הש־ביים שבעולם" „ואלה מסעיהם למוצאיהם" — כן המסעות שר־דבים שבעולם יתרומם שב לה־קור מוצאיו. וכשם שכך הנהגת ביחיד, כן הוא בעם ישראל ב־כלל. מקור המוצא שלנו זה ארץ ישראל. וממני מוצאיו ביום משה. וכתבנו ספר חיים, כת במוצאיהם למסעיהם, מסעות ד־בים: ויתהלכו מגוי אל גוי מ־ממלכה אל עם אחר (תהלים ק"ה). אבל תכלית הכוונה היא לשוב אל „ואלה מסעיהם למוצאיהם" — מן המסעות ב־אל המקור המוצא: ארץ יש־ראל (לתורה ולמצוות). (ש־י. זוין)

כאשר צוה את משה כן עשו

(ל"ו)

באור החיים הקשה: מה זה בא הכתוב הזה, שהכל צוהו הציווי ואמר כי המעשה, ואין מקום לכתוב תהלה. המשנה (ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה') אפשר לומר לפי הז"ל (שבת ק"א) ... [illegible]

ליקוט שלמה יהודה

هكذا من الأصل

אבלי ציון וירושלים

מאת הרב דוב כץ

בשלושת שבועות ימי המצרים אנו מתאבלים על חורבן בית המקדש וחורבן כל הארץ. אולם באבל זה ובהגיגות על תקומתה [...]שות מקום מיוחד העיר ירושלים: מגילת איכה שאנו קוראים בתשעה באב מתחילה בקינה על ירושלים: „איכה ישבה בדד העיר [ר]בתי עם, היתה כאלמנה".

[...]תוספת היהודה שתקנו חז"ל לומר [...]שעה באב בשמונה עשרה בתפי[לה] [...]הבוחה, אנו מקוננים על ירו[של]ים: „נחם ה' אלוקינו את אבלי [...] ואבלי ירושלים ואת העיר הא[בלה] [...]ה החרבה והבזויה והשוממה", [...]יימים: „מנחם ציון ובונה ירו[שלים]"; בסליחות תקנו קינה מיוחד על ירושלים: „אזכרה אלקים וא[המיה] [...]ה בראותי כל עיר על תלה בנויה [...]ר האלקים מושפלת עד שאול תח[תיה]"; בכל התפילות מזכירים במ[יוחד] [...]ר את ירושלים: „ולירושלים [עיר]ך ברחמים תשוב" — (בשמו"ע); [...]ה ירושלים עיר הקודש במהרה ב[...]ו", בברכת המזון; בתפילות [...]ספים בראש חודש, בשלוש רגלים ובימים הנוראים, „לציון עירך [...]ה ולירושלים בית מקדשך ב[...]ת עולם" ועוד.

[...]ף בקבלת שבת חיברו פזמון מיוחד על חורבן ירושלים: „מקדש מלך [...] מלוכה קומי צאי מתוך ההפכה, [...]ב לך שבת בעמק הבכא והוא יח[מול] עליך חמלה, התנערי מעפר קומי [...] וכו'". הפזמון הזה משתמש בפס[וקים] בישעיהו נ"א ונ"ב: [...] התעוררי קומי ירושלים, [...] עורי לבשי בגדי תפארתך [...]שלים עיה"ק וכו' „התנערי מעפר [...] שבי ירושלים" וכו' יש מקו[ננים] [...] חורבן ירושלים לחורבן מלכות [...]אל וביה המקדש: „הרבה עירנו [...] בית מקדשנו"; „רחם על ירו[של]ים עירך ועל ציון משכן כבודך [...] מלכות בית דוד משיחך ועל ה[...] הגדול שנקרא שמך עליו: [...]ב בא אסף ומתוך מעירך ירו[שלים] [...] הר קודשך וכו' וממקדשך ה[...]. ויש שמקדימים את התפילה [על] ירושלים אף לפני עם ישראל [...] ב„יעלה ויבא": „וזכרון ירו[של]ים עירך קדשך וזכרון כל עמך [...] ישראל".

ראש שמחה ואבל

בראש כל שמחה מעלים זכרון [ירו]שלים ושרים: „עוד ישמע בערי [...] ובחוצות ירושלים קול ששון [...]ל שמחה". את ליל הסדר מסיימים [...] לשנה הבאה בירושלים". ואף ב[...] יום כיפור לאחר תקיעת שופר [...]את שמע ישראל מכריזים „ל[שנ]ה הבאה בירושלים". ואף משבעו[ת] [...] שלא תישכח ירושלים: „אם [...]ך ירושלים תשכח ימיני". גם [...] ברכה מיוחדת בעת שמזכי[רים] [...] שם ירושלים ואומרים: „תיבנה [...] במהרה בימינו, אמן", ועוד, [...]ד.

[...]ריכים להבין מה ראו על ככה, [...] הערך המיוחד שראו בירושלים [...] הסיבה שקבעו על חורבנה יו[תר] מאשר על כל ערי הארץ וחרבו[ת] [...]ילות על בנייתה במיוחד?

ירושלים היא המרכז הרוחני לעם [ישר]אל. לאמונתו של עם ישראל [...]לית. עם ישראל רואה עצמו כעם [...]", כפי שהתורה יעדה לו „ואתם [...] לי סגולה מכל העמים ממלכת [...]ים וגוי קדוש" (שמות יט). ר[...]יה בעולם להפיץ אמונה והכרה [...]כות שמים בעולם ולהעלות רמ[...] הרוחנית והמוסרית של האנושות. [...]יר ירושלים שימשה סמל למרכז [...]חני שמכונו היצור הצריכים להת[...] חכמה ודעת לכל יושבי תבל, [...] שכתוב: „כי מציון תצא תורה [...]ר ה' מירושלים" (ישעיה ב'). [...]שלים אחת הערים העתיקות ב[...]לם ומראשיתה היתה מרכז לעב[...] ה' רוחנית. ירושלים נזכרת בתורה [...]עם הראשונה בפ' לך לך: „ומלכי [...]ק מלך שלם" (בר' יד), ומפרש [...]גום אונקלוס „ומלכי צדק מלכא [...]ירושלים", כלומר שלם זה ירושלים. [...]מפורש במדרש רבה: „צדק נק[...] ירושלים", ובה שימש מלכי[...] שהוא שם בן נח „כהן לא־ל [...]ון", כלומר, העיר ירושלים כבר [...]שה אז מרכז לכהונה.

חז"ל מוסיפים לקדושתה של ירו[...] באומרם, שהמקום בו הקים [...] אבי שם מזבח והעלה עולות לה' [...]יצא מן התיבה לאחר המבול — [...]א ירושלים, קין והבל אף הם הק[...] [...] את מנחותיהם במקום זה. במקום זה עקד אברהם אבינו את [...]חק בנו, כאשר ציווה ה' לאברהם [...]לות את בנו לעולה, ואמר לו: [...] לך אל ארץ המוריה" (בר' [...]) ופירשו חז"ל (וכן רש"י במד[...]): זו ירושלים שמשם יוצאת [...]ראה לכל העולם (מד"ר שם). ל[...]ר העקידה קרא אברהם למקום [...]ה: „ה' יראה" ואמרו חז"ל (מד"ר [...]): „אמר הקב"ה אם קורא אני [...]תו יראה כשם שקרא אותו אברהם [...] אדם צדיק מתרעם; ואם קורא [...] אותו שלם, אברהם אדם צדיק [...]רעם, אלא הריני קורא אותו ירו[...]לם כמו שקראו שניהם: יראה [...]ם". יש כאן צירוף ערכים ומו[...]נים.

אצל יעקב כשברח מעשו כתוב: [...] במקום" (בר' כח) ומפרש [...]: ירושלים, במקום הזה נתגלה לו [...]וה אלקים „סולם מוצב ארצה [...] מגיע השמימה ומלאכי אלקים [...]לים ויורדים בו"; פה בראשה אליו [...]קים לראשונה ובישר לו בשורת [...] „ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' [...]מקום הזה... אין זה כי אם בית אל[...]ם וזה שער השמים".

לך ירושלים

בימי כיבוש הארץ על־ידי יהושע [...]בשה גם ירושלים, בין ל"א המל[כים] [...] נוכה גם מלך ירושלים (יהושע [...]), אבל משום מה לא יכלו ל[...]ישם, (משום הבטחת אברהם ל[...]מלך) כמו שכתוב: „ואת היבוסי [...]בי ירושלים לא יכלו בני יהודה [...]ישם וישב היבוסי את בני יהודה [...]רושלים" (שם טו), עד שבא דוד [...]מלך בשעתו וכבש את העיר מידי [...]יבוסי וקבע שם את כסא ממלכתו [...]מואל ב' ה'), ובא בנשמת ירוש[לים] [...]יר הבירה של מלכות יהודה. [...]לות שלמה לכסא המלוכה הקים [...] המוריה את בית המקדש שי[...]א בית עולמים וחז"ל אומרים [...]שכינה לא זזה ממנו אף לאחר ה[...]בן שנאמר: „ויעיני פתר קדשו [...]" (תהלים ב) — „שאפילו אם [...]א הר — הרי הוא בקדושתו" וכן [...] זו השכינה מכותל המערבי של [...]"ק שנאמר (שה"ש ב) „הנה [...] עומד אחר כתלנו" (ילקוט מלכים [...]), ובמקום אחר כתוב (מד"ר [...]) שנשבע לו הקב"ה שלא יחרב [...]לם.

[...]אותו זמן בנה שלמה גם את [...]מה מסביב לירושלים (מלכים

(א', ס"י) והעיר בקדושה קדושה עו[למית]. הרמב"ם פוסק, שכל ה[...]ארץ, קדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבוא, „מקדש וירושלים ק[...]דושה ראשונה קידשה לעתיד לבוא" (רמב"ם הל' בית הבחירה פ"ו הל' ט"ו); וראה שם השגת הראב"ד ש[...] חולק על כך). מאז היתה ירושלים מרכז רוחני של עם ישראל והמונים המונים על בשיהם וטפם היו מתכנ[...]סים לשם בכל ימות השנה. שם שכנו שתי בתי המקדשים מאות בשנים וישראל היו עולים להקריב קרבנו[ת]יהם. למרות שחייבים לאכול הקר[ב]נות בקודש, היו רובם נאכלים בכל העיר שהם היו קדשים קלים כגון: תודה, שלמים והבכורות פסח, איל נזיר ועוד.

בה נקבע מקום מושבו של סנהד[ר]ין גדולה על יד העזרה, וכל דבר קשה הביאו אליהם, כדברי הכתוב: „כי יפלא ממך דבר למשפט, בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע, דברי ריבות בשעריך, וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך (דברים י"ז), היינו לירוש[ל]ים.

משוש כל הארץ

חלק רב מהתבואות היו חייבים לאכול בתוך החומות בירושלים, כגון מעשר שני, היינו חלק עשירי מהיבול בשנה ראשונה ושניה, רבי[עי]ת והחמישית לשנת השמיטה; פי[ר]ות השנה הרביעית לאחר שלוש שנות הערלה שנקראים נטעי רבעי; ביכורים, מעשה בהמה, ועוד. ומה הטעם שהתורה חייבה לאכול אותם בירושלים? אומר הכתוב: „ואכלת לפני ה' אלקיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם, מעשר דגנך תירושך ויצהרך בכורות בקרך וצאנך למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים" (דברים י"ד, כ"ג). פירש ה[ס]פרי: „שזה מביא לידי תלמוד, לפי שהיה עומד בירושלים וכו' והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה, והיה גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה" (ראה ב"ב כ"א תוס' ד"ה „כי מציון").

ספר החינוך במצוה שיש מסביר ענין זה: „בהעלות כל איש מעשר בקר וצאן שנה שנה במקום שעסק התורה והחכמה שם, והיא ירושלים, שם הסנהדרין יודעי דת ומביני מדע, וכמו כן בעלה לשם מעשר תבואתו בארבע שני השמטה וכו' וכו' ילך שם בעל הממון ללמוד תורה או יש[ל]ח לו אחד מבניו שילמד שם והיה בכל בית מבית ישראל איש חכם יודע בתורה אשר בחכמתו ילמד כל בית אביו, ובכן תמלא הארץ דעה את ה'".

זהו בודאי גם הטעם שהתורה חיי[ב]ה את כל ישראל לעלות שלוש פע[מי]ם לרגל לירושלים, בחג המצות ב[ח]ג השבועות ובחג הסוכות, להקריב שלמי חגיגה ולאכול שם לפני ה'. ולכן במצות הקהל שכל העם היו מת[כנ]סים פעם בשבע שנים לירושלים על בשיהם וטפם וכל משפחותיהם.

ירושלים נעשתה עיר של ענג ו[...] שמחה כפי שאומר הכתוב: „ונתת הכסף (כסף מעשר שני) בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן וביין וב[ש]כר ובכל אשר תשאלך נפשך ו[אכ]לת לפני ה' אלקיך ושמחת אתה וביתך" (דברים י"ד). — כתוב לגבי החגים: „ושמחת בחגך אתה ו[ב]נך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך [...] כי במקום אשר יבחר ה' כי יברכך ה' אלקיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך" (שם ט"ז).

לכן נקראת ירושלים: „יפה נוף משוש כל הארץ" (תהלים מח), ואמרו להעשר במחיצות ירושלים. חז"ל מספרים: „כיפה של תשבוחת היתה חוץ לירושלים וכל מי שמבקש לחשוב, הולך לשם, למה? שלא יהא שב בירושלים ויצטער" (ויצטער). גם בזה, בעונג ובשמחה, היתה המטרה לבוא לידי יראה כי אין שמחה אלא בבשר ויין והשמחה היא אמצעי ל[י]ראה ולהעלות, ואמנם כך אמרו חז"ל שלשמחה שחגגו בחג הסוכות שבירושלים קראו „שמחת בית השו[א]בה" משום ששם היו שואבין רוח הקודש" (סוף סוכה בתוס').

ירושלים נודעת ביופיה. חז"ל אומרים „אין לך יופי כיופיה של ירושלים" (קיד מח). וכמו שעשרה קבין חכמה ותורה ירדו לעולם ד' תשעה נטלה ירושלים, כך ירדו עש[ר]ה קבים של יופי לעולם [...] תשעה נטלה ירושלים (שם). וכ[...] בראה, שגם היופי יש לו ערך בתו[...]רת היהדות והוא אמצעי לרוממות [...] להתעלות הנפש.

ירושלים נקראת בשבעים שמות [...] בכולם נתנו ביטוי לערכה ולקדו[ש]תה וביניהם: „חפצי בה"; „אריאל", „בית אל", „כסא ה'"; ולא עוד אלא שהקב"ה מיחד שמו על ירו[ש]לים וקרא „אלקי ציון".

לכן התאבלו וקוננו כל הדורות במיוחד על חורבנה של ירושלים, כאילו נחרב עולמם, והתפללו בכל הזדמנות על בניינה.

עם שחרורה של ירושלים השלימה בשמענו דעות בציבור כאילו אין כבר להתאבל על ירושלים והרבה מדברי הקינה על ירושלים איבדו את משמ[ע]ותם, אף היו מציעים לבטל את ה[...] התעניות ולהפוך את הימים האלה ל[...] ימי שמחה ומועד. לאור הדברים על מעמדה של ירושלים ועל מטרתה, מתבטלות דעות אלה מסיבות יסוד.

ירושלים ששוחררה וירושלים שלעתיד לבוא

„הרושם הגדול שהגיעו ירושלים על כל חלקיה ועל המקומות הקדושים נמצאת תחת שלטוננו, דבר שמאז חורבן הבית השני לא זכינו לכך. זהו שמחה בשבילנו. עם זה אין זו עדיין „ירושלים" שאנו מצפים לה. הרי העיר העתיקה ירושלים עדיין מ[...] ישובת על־ידי לא יהודים; בנויות בה כנסיות של נכרים, ועדיין לא מסור מקום המקדש בידינו. אף א[...]סור לנו לעלות עליו משום טומאתנו. יכולים אנו עוד לקרוא בתוכה: „איכה ישבה בדד העיר רבתי, היתה כאלמנה"; עדיין יש משמעות לכל מה שכתוב בתפילת נחם בשמונה עשרה, שאנו אומרים בט' באב: „העיר האבלה והחרבה והבזויה והשוממה וכו' היא יושבת וראשה חפוי" — מאשר שעדיין יושבים בה צרים האויבים שלבו בנפש; עוד נכונים הדברים: „ויבלעוה לגיונות ויירש[...]

שה עובדי כוכבים", לאחר שהלגיו[נות] הרסו את כל בתי הכנסיות ו[...] מוסדות התורה, הפכום לתלי חרבות חללו את קדושתם; עלינו לקונן כמה מלא: „ציון במר תבכה וירו[ש]לים תתן קולה, לבי לבי על חלליהם, מעי מעי על חלליהם", ולא רק על החללים שנפלו קרבנות בימי החורבנות, כי אם גם על החללים שבימינו שנפלו במלחמת הקוממיות ועל קרבנות שנפלו בעת שחרור העיר ומקום המקדש, וחייבים אנו לשבות יום אחד בשנה בט' באב, להזכר בהם ולהתאבל עליהם.

על אחת כמה רחוקים אנו עדיין מתקומה הרוחנית של ירושלים עיר הקודש והדר התפארת וקדושתה בזמן שהבית עמד על מכונו, עדיין רחוקה ירושלים להיות מה שכל ה[...]דורות קיוו לראות בה כמרכז התורה הקדושה.

אין לנו להתעלם גם משאר חלקי הארץ שנכבשו על ידינו בעיית, ש[...]הם תפוסים ע"י זרים וברובם עומדים בשממותם ובחורבנם. עוד לא נס[ת]יימה המלחמה הקשה שאכפו עלינו שכנינו האויבים שאיבדנו בה אלפים בנים יקרים, ומאות משפחות אומללו ונהרסו; עדיין נתונים אנו במעמ[ד] כה כבידה רחויות דם נשים וילדים ונפשות נקיים — מול מרצחים ומח[ב]לים אכזריים ומטורפים; עדיין חורשות עלינו מלכיות. הדהון בעו[...]לם מזימות רשע, נתקיים הפסוק: „יתייצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו" (תהלים ב'). אמנם כתוב: „יושב בשמים ישחק, ה' ילעג למו" אבל עדנו בתוך המ[ע]רכה.

אם אנחנו רואים בירושלים את ה[...] מרכז של עמנו, הרי המטרה היא תקומת העם, וכמה רחוקים אנו עדיין מגאולת ישראל הן במובן הרוחני הן במובן הפיסי, רוב רובו של עמנו עדין נמצא בגלויות שונות. מליונים מאחינו עוד מתענים בארץ התופת שמדכאים אותם בה עד לעפר ברוח ובחומר ועושים כל המאמצים להט[מי]ע אותם ולהשכיח שמם ישראל; עוד מאות אלפים מאחינו נרדפים בארצות שונות ומוח צולם של עריצים שונאי ישראל שמוכנים להכחידם ולהשמידם; עוד מיליונים מיליונים של עמנו מפוזרים בכל קצות תבל ורובם רחוקים מערכי היהדות, משועבדים לתרבויות זרות ורבים רבים הולכים ונטמעים בין הגויים.

לזה מתפללים בתפילותינו על בנין ציון ירושלים: „ולירושלים עירך ברחמים תשוב ותשכון בתוכה", ש[...] תשרה בה השכינה; וכן „תתגדל ו[ת]תקדש בתוך ירושלים עירך" שי[...]גדל ויתקדש בה שם ה' ותתכונן ב[...]תוכה מלכות שמים.

עד שיתקיימו הדיבורים האלה עלינו עדיין להתאבל ולומר קינות ולהת[...]פלל על בנין השלם של ירושלים ו[...] על בנין השלם של ארצנו ועל גאו[...]לת עמנו השלמה.

נשיא ישיבה אוניברסיטה: רבי שמואל בלקין

מאת י. א. דבשני

יודע הוא ד"ר שמואל בלקין בעולם המחקר והחינוך כמלומד, מחבר ומחנך דגול. בדברי ימיה של הקהילה באמריקה יינתן לו יד ושם כאחד מבוני מבצרי רוחה.

בשלושים שנות נשיאותו הגיע ד"ר בלקין להישגים חשובים. הוא הרים את קרנה של ישיבה־אוניברסיטה והרחיב את תחומיה השפעתה. ב[...]יזמתו נוסד בשנת 1954 מכללה ל[...]בנות הידוע בשמו „סטרן קולג'", רוחו שאפה תמיד לגדולות. אין הוא מסתפק במועט. הוא הביא יסוד ל[...] מכון גבוה למתימטיקה ומדע, פתח אוניברסיטה לרפואה ויסד בית ספר עליון למדעי החברה ומדעי הרוח. גולת הכותרת למוסדותיה הרבים של הישיבה־אוניברסיטה ישיבת רבנו יצחק אלחנן, שמתעודתה להעמיד רבנים הבורכים תורה עם דרך ארץ.

בישיבה־אוניברסיטה קיימים שני בתי מדרש למורים המעמידים בכל שנה מספר חשוב של מורים ומורות היוצאים לרחבי אמריקה להפיץ הו[...]צה את קניניה של היהדות. ביוזמתו של ד"ר בלקין פרשה הישיבה אונ[...]יברסיטה את מצודתה על המערב הרחוק של אמריקה. בלוס אנג'לס נוסד מכון ללימודי היהדות המשפיע על הרחבתו של החינוך העברי ב[...]איזור המערב.

איש מדע ומחקר

ד"ר בלקין אינו רק מחנך ומנהל אוניברסיטה דגול, הוא בראש וראשונה איש מדע ומחקר הקובע עתים לתורה ולעיון. תחום מחקריו קבוע במשנת פילון או ידידיה האלכסנדרוני. עדיין לא בא ציון נבון ר[...] מחקר מקיף בפרשת פילון. ד"ר בלקין שם עליו את המשימה לחקר בפילון. מתוך השוואה בין משנת פילון ובין התלמוד והמדרשים יש לעמוד על דרכה של ספרות התלמוד והמדרשים, כי במשנתו של פילון מצוי חומר של הלכה ואגדה. חומר זה קדום הוא ואינו שנוי במחלוקת של בתי מדרש שונים. משנתיו של פילון משקפות את חיי עמנו, אורחותיו ודרכיו.

מהיכן שאב פילון את ההלכה והאגדה הרווחות במשנתו? ענין נס[...]תר הוא. אפשר לשער שבאו לפילון מפי השמועה. יש לשער שמגיעי חכ[...]מים מישראל בזמן שעלה פעם לרגל בירושלים. יש מקום לסברה שלמד אותם מפי חכמים מישראל שירדו מצרימה. יש גם ידים להשערה ש[...]מגילות של משנת חז"ל ופרושיהם לתורה היו בידו. סבורים שמדרשי חז"ל הגיעו אליו דרך גילגולים שו[...]נים מאנשי כנסת הגדולה.

ד"ר בלקין עוד מחקרים עמוקים ורבי ענין בשנותיו של פילון וב[...]פרשנותו האליגורית. מדיוני ד"ר בלקין יש להוציא מסקנה לגבי ה[...]מעיין ממנו שאב פילון את ההלכה והאגדה. במשנותיו של פילון וכתביו השונים נמצאים אותם הנושאים כ[...]שהם ברורים, בהירים וסדורים ב[...]סדר הגיוני. הקורא בעיון במחקריו של ד"ר שמואל בלקין ימצא, ש[...]בכתבי פילון מצויות הלכות ואגדות, שלא נכללו בתורה שבעל פה. חומר רב של הלכות ואגדות אלה מצוי ב[...]מפרשי ימי הבינים. יש מקום לשער ששאבו זאת דרך מקורות שלא הגיעו לידינו. בין המפרשים האלו יש ל[...]מנות את הרמב"ם; מדרש הגדול; מדרש תדשא; מדרש הנעלם הזוהר, בזוי רבנו אברבנאל והרד"ק, המשקיפים את דבריו של פילון.

עיונים בבעיות

עיונים ומחקריו של ד"ר בלקין ש[...]רבים מהם נתפרסמו בקבצים מדעיים ובירחונים שונים יראו אור בקרוב בספרו שהוא בעצם תרגום לעברית של חלקים שונים וגדולים מספריו של פילון. ספרים אלו הם: „שאלות ותשובות על התורה". ספר זה כולל מבוא ושאלות ותשובות לספר בראשית; „שאלות והשובות לספר שמות"; תוספים של מחקרים על „פילון המדרש הארץ ישראלי"; „פילון

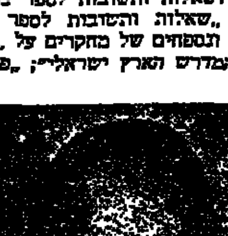

המדרש הסמלי"; „פילון ומדרש תדשאי"; „פילון ומדרש הנעלם הזוהר"; „פילון והמדרש הגדול"; „פילון והרמב"ם". ספר זה שד"ר בלקין עומד לפרסמו בקרוב יפיץ אור על מקורות קדומים. מספר זה יוכל הקורא לעמוד על השקפת־עולמו של ד"ר בלקין המנוסחת בפרקי העיון שלו.

השקפת־עולמו של ד"ר בלקין מבוססת על דעותיה של היהדות המסורתית, ומרוכזת במושג של מציאות הבורא. הוא פותח את הנושא באבחנה דקה בין שתי השקפות: ההשקפה השכלתנית וההשקפה התכליתית. ההשקפה הנשענת על השכלתנות מבקשת לעמוד על סיבתו של העולם ומקורותיו. היא אומרת לאדם: שא עיניך לאיזה צד שהוא, מזרח או מערב, צפון או דרום. הכל בצבא השמים, בחיים על הארץ ובחיים של מצולות הים, בכל הצבא חיות ומרץ, תסיסה ותנועה. מתוך הסתכלות זו אדם יכול לבוא לידי מסקנה, אומר ד"ר בלקין, שישנה סיבה שיצרה את היקום העצום על כל תופעות האין־סופיות. סיבה זו, מלמדנו ד"ר בלקין היא ד' שהוא קונה שמים וארץ. מכאן יש חיוב מצד ההגיון שאם עלה בדעתך להכיר בשכלך מי שאמר והיה העולם עליך לעבוד על סיבתו של העולם, שמתוך מחשבה זו יש להבין יפה את עניני העולם ולא יהלך אדם בחושך. ד"ר בלקין בודה שיש ליקויים רבים בהשקפה זו מבחינה דתית וגם הגיונית, אבל ד"ר בלקין מראה על הליקויים בהשקפה בתוך נקודת־המבט של הדת. ההשקפה השכלתנית אינה מביעה את הדעה של האדם הדתי. לגבי האדם הדתי ד' אינו רק סיבתו של העולם אלא מקורו של הטוב ומעין החיים. הדעה השכלתנית אדישה לגבי תכלית היצירה ותעודתו של האדם בחיים. ד' בתור סיבה של העולם אינו גורס שהעולם נוהג בתכלית ההולך לקראת מטרה קוסמית נכבדה. השקפה שכלתנית נוטה לשלילת חופש הבחירה של האדם, אם הכל אחוז במצודתה של הסיבתיות כיצד יברור לו האדם את אורחות חייו.

ד"ר בלקין דוחה את ההשקפה השכלתנית[1]. הדת נוטה לקבל את ההשקפה התכליתית הרואה את העולם שנברא בתכלית ובמטרה. המחזיקים בדעה זו מבקשים לעמוד על משמעותה של ההוויה ועל טעם חייו של האדם. ההשקפה התכליתית, לפי ד"ר בלקין מיוסדת על הנסיון. המסתכל בעולם בעיון יווכח שכל הנברא בעולם נוהג על פי סדר ערוך כראש שהוא קבוע או מתמיד. בהשקפה המושתתת על התכליתיות לא יתכן מקרה עיוור או סיבה בלי טעם. הכל בעולם עשוי בתכלית על ידי בעל התכלית. מתוך הדעה שהעולם נוהג בתכלית, אומר ד"ר בלקין, אדם יוכל להגיע להכרה שד' הוא האדריכל של העולם. הוא יצרו.

ההשקפה התכליתית תביאנו לדעות משובבות ורצלולה להמיס דכאון על האדם ולהביאו לידי משבר רוחני ויאוש. אמנם אין בכוחו של בן־חלוף לתפוס את התכלית שבכל ענין וענין השכיח בעולם. יש שהתכלית נעלמת ממנו מחמת מיעוט השגתו בהוויות העולם ועניני האדם. אך אין אנו רשאים מטעם זה, לדחות את מציאותה של התכלית בעולם.

יש מבעלי המחשבה, אומר ד"ר בלקין, הבאים בשאלות חמורות בענין מטרת הבריאה, תשדותה ותכליתה. תורת ישראל אינה שואלת שאלות של תכלית ואחרית. היהדות קובעת שעולם זה נברא במידת הטוב כפי שבראה מששת ימי המעשה. האדם הישראלי השוכן על רגלה של דתו נוקט בהשקפה אופטימית בדבר העולם, האדם ועתידו[2].

הכרת ד'

מסורתה של ההשקפה הדתית נשענת על הדעה, שהעולם שואף לתכלית, היא להוכיח מציאות ד', הנהגתו של העולם. חז"ל חזו ביצירת העולם תכלית ההדרכה לבני האדם: תכלית זו, מגיעה לשלימותה במעשים הטובים של האדם המכוונים לשם שמים[3]. האדם, כידוע, לא על הלחם לבדו יחיה. האדם חי על מושגים ורעיונות המדריכים אותו באורחות חייו, מושג התכלית כשהוא לעצמו יביא את האדם לידי חיים שיש בהם טעם טוב.

ד' מקיים את העולם, סבור ד"ר בלקין, כדי להשפיע טובות על בני האדם. האדם הוא שותפו של ד' במעשי היצירה[4]. כשהוא מקדש את שם ד', כשישראל שרויים בצרה, ד' עמהם בצרה. ירדו לגלות בבל שכינה ירדה עמהם. ד"ר בלקין מבסס את רעיון השותפות שבין ד' ובין האדם על מאמרי חז"ל שונים. כך דרשו שלפני לידתו של אברהם אבינו היו קשורים כתרים לד' בשמים, משנולד אברהם קשרו כתרים בשמים ובארץ.

המדרגה הנעלה ביותר היא הכרת אלקים. הכרה זו כשהיא מגיעה לבהירות רבה במחשבה תוהה את האדם בידיעה שהוא למעלה מבינת איש. רוממותו של האדם ומדרגתו הרמה בעולם נראית כשהוא מכיר את עצמו ויודע ידיעה ברורה ששכלו מוגבל ושהשגתו ותפישתו מצומצמות. ידיעה זו היא הנעלה בידיעות שאדם יכול להגיע אליה בימי חייו. כאשר בקש משה רבינו לחזות בכבוד ד' ולדעת את מהותו, ענה לו ד': „לא יראני האדם וחי". כלומר, שידיעת ד' היא למעלה מהשגתו של בן־חלוף. על־ידי לימוד התורה, אנו מכירים נוכחות ד' בעולם ומקודשים אותו לנגדנו תמיד. כשאנו מסתכלים בנפלאות ד' ומעשיו הגדולים אנו מכירים שהעולם נוהג לקראת התכלית. ד' מנהיג את הבריות על פי מידת־הדין ועל פי מידת־הרחמים. מתוך הכרת ד' ושפע טובתו בעולם ישאף האדם להידמות ליוצרו. מה הוא רחום וחנון, אף אתה כן. על דרך זה יגיע האדם למדרגה רמה ויהיה חסר מעט מאלקים.

תארי ד' המתגלים במעשיו ונפלאותיו הם, על דעת ד"ר בלקין, יסודות הדת ועיקריה[5]. מתוך תארים אלו יעמוד האדם על כבשונו של העולם וידע אל נכון שהעולם הבור כולו תעודה נעלה. תרומתה של היהדות לעולם היא השקפת־העולם התכליתית, תכלית זו היא בעצם מה[...]ברית.

שוויון בין אדם לאדם

גדולתו של האדם נובעת מן השפע שחונן מאת הבורא. על ידי שפע זה יכול אדם לעלות למעלה של קדושה. שפע זה אינו נחלת יחידים, הכל יונקים ממנו. מטעם זה יש להסיק מסקנה שכל בני־האדם שווים לפני המקום. מושג השוויון האנושי רפוי בתורת ישראל. כל ישראל בנים הם למקום ונמשלו לבני מלכים גם המלך בישראל אינו יוצא מהכלל. הוא נתון תחת חוקי התורה כשאר אחיו. אין הוא עומד מחוץ לגדרם של חוקי התורה, מטעם זה לא עלה פעם על דעתם של מלכי יהודה וישראל שהם בני אלקים או שהם אלקות כדרך שהיה בין מלכים רבים

(סוף בעמוד 6)

1) Samuel Belkin, The Philosophy of Purpose, 1958, p. 9.
2) שם, עמוד 10.
3) בראשית רבה ז, כב.
4) Samuel Belkin, The Philosophy of Purpose, p. 12.
5) שם, ע' 13

מונחים מקרוב באו

מאת י. אריאל

„סוף השבוע". מונח חדש נתחדש בלשון העברית, מונח זר לרוח ישראל ולתרבותו והוא כולו חול וגוי. לבושתנו גם מאמינים בני מאמינים משתמשים בו, ללא הרהור ומחשבה שכא פסול הוא ופוגם באחד מיסודות היהדות בשבת וקדושת יום המנוחה המציין חידושו של עולם והאמונה בבורא עולם.

סופי שבוע

מודעות של בעלי מלון ובעלי בתי הבראה מכריזים על מחירים מוזלים ל„סופי שבוע", בכל יום ובכל עתון לרבות העתונים ה[...]דתיים, ולזעור בושה גם של בעלי מלונות מהמהודרים שבמהדרים ולא חולים ולא מרגישים את חילול שמו של שבת קודש.

מקובל היה אצלנו שסוף שבוע הוא יום השישי ומחציתו הראשונה של יום השישי, כי „ערבי שבתות" שום מחציתו השניה של יום השישי הם כבר שייכים ליום המנוחה; אין עובדים ואין הברכה שרויה בעבודה שלאחר מנחת היום ואף החנויות כבר נסגרו ושולחן השבת ערוך ומפה פרוסה עליו ולרבים וכן שלפים אף הנרות ולחם משנה מקשט את הבית השולחן.

הנה לפתע „חידוש" בתוכנו מושג חדש שבחוש ושמו „סופי השבוע" שפירושו הנכון הוא סוף של עמל ויגע ולא מנוחה ולא קדושה!

למה לא יודיעו המפרסמים של תולה במחירה הגירות של ערבי שבת ושבת, ויוסיפו את מה ש[...]סיפים ל„סופי השבוע" אם זה כולל גם לינה של מוצאי"ש וארוחת בוקר של יום א' או לא. המונח „סופי־שבוע" מתאים בהחלט לנוצרים ואף למוסלמים שאין השבת אצלם קודש ואין הוא יום של ענג־שבת ושל יום נעלה אלא של מירוצים וכל מיני בי[...]לויים שמיגעים את הגוף ביותר ללא שיור כלשהו ליום של לימוד ותפילה וחיי משפחה של הורים על ילדיהם. להמתיק שיח על פ' השבוע ועל שיחות עיוניות אחרות.

כדאי אולי למצא מונח מקומי של ששי אחה"צ ושבת או משוט ארוחת של ערב שבת ושבת עד מוצאי שבת או עד א' בבקר — ושלום על ישראל.

„סן־דוי"

„סן־דוי" ביטוי הלקוח מהפתגם הארמי „טב למיתב טן־דו מלמיתב ארמלו" שפירושו, מציאה האשה לשבת בשנים. אעפ"י שלא באשר עם הבעל הבלתי נוח ונפים מלשבת בדידה (עיין רש"י קידושין ז. וביבמות קי"ח). למה לא טוב לומר בשניים או בחברות שנים או סתם בחברה, ולא מדקדק שאין יודעים מה פירושו הנכון, רוב־העם ויש לו גם משמעות של ישיבה שלא בנחת.

ב"ה ובס"ד

בפיר — בפירוש ובשיטה. אף מונח זה התחיל להתפשט אף בקרב חברינו ו„יהודים סתמי" כאילו במונח ב"ה — בעזרת השם אסור להשתמש, ואמנם משמש מונח זה של בפיר פיסק הזכר של „יהודי חרד מאד" מאנשי הקיבוצים הדתיים, כאילו לא השתמשו גדולים וכן שלמים בב"ה או בעיה בראש מכתביהם. המעיין ב„הסכמות" לספרים ימצא שגאונים ואדמו"רים השתמשו בב"ה ולא נאלצו לסייע שהיא ארמית.

אמת, שרבים נמנעו בכלל לכתוב בראש מכתביהם ואף כיום, ישנם חרדים שאין כותבים לא ב"ה ולא ס"ד מפני החשש שיוב[...] בגלל המכתב המכיל הזכרה בכל מקום בלתי נקי.

מונח לפני המלצה של שני הרבנים הראשיים ובטופס כתוב ב"ה יום... וכו' ולמה איפוא ימאסו בעברית ויבחרו בארמית?

ומענין לעניין באותו ענין:

קדיש בן ברית

הקדיש. תפלה זו שנתקדשה כל כך אצלנו אומרים אותה בארמית אף־על־פי שמקורה בעברית ובמקרא ולמה לא להחזיר את העטרה לושנה למקורה העברי. וכל אמירתו של הקדיש בארמית למען „עמי הארץ" שאין מבינים בלשון הקודש אולם עתה שהארמית בלתי מובנת למה לא לחזור למקורו העברי.

וראה ב„סידור רבנו שלמה ב"ר שמשון מגרמייזא שהוציא הרב משה הרשלר (עמוד ע"ו) „...נראה לי לפי שאנשי כנסת הגדולה תיקנו סדר תפילות ובכל [...] היו מדברין לשון ארמית ותיקנו לאמרו בלשון ארמית, כדי שיבינו העצים הנקף ועמי הארץ", אמנם ישנו גם טעם מסתורי „לפי שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמית" — אך אין בנסתרות אנו עוסקים. מן הראוי שהרבנות הראשית תקדיש תשומת לב לשאלה זו — כי באמת אין הכל מבינים את הקדיש כראוי והלא „כל העונה „יהא שמיה רבא" בכל כחו מובטח הוא בהעולם הבא" ואם באמת יאמר יהא שמו הגדול מבורך בעברית הלא יבין וידע את מוצא פיו כראוי.

בתי יוצר

מאת אהרן הלוי פיצ'ניק

אורות וצללים משמשים במדינתנו בערבוביה. יש ברוך השם אורות גדולים בכל פינה ובכל מקום שאתה פונה. תלוי רק מה שאדם רוצה לראות. אם אתה פונה לישיבות ולכוללים ולשאר בתי חינוך הדתיים, אשר לראות את המאור של הדור הזה. ממנו עתיד ותקוה לחיי תורה ומסורה.

מאידך שחיתות ועבריינות, בורות וגסות גם הם נמצאים במידה לא מעטה. הלוי לאן פונים והיכן מתפ[...]שים. כבר המליץ אחד האדמו"רים על הכתוב בבראשית: „אם תיטיב שאת", אם הטבע שלך טוב, יכול אתה לשאת ולבטל את הרע, ואם לא תיטיב. לפתח חטאת רובץ, היכן שאתה פותח פתח אתה מוצא חטאת... מה שמחפשים — מוצאים.

הנה למשל, נסענו באחרונה, משלחת של „איחוד הרבנים עולי ארצות המערב" לבקר במוסדות המדרשיה בפרדס־חנה ובסניפה בכפר־סבא. עבר עלינו יום של תורה יראה והנוענו מלא חגיגות ראינו את מלכות התורה בשגשוגה. אף שהכרתי את המדרשיה בראשית ימיה, התרשמתי מהתרחבותה ומהתבססותה.

בעיקר עשתה רושם כביר הסיבת הבינוניים של המדרשיה בכפר־סבא, פרט מלאו לה שמונים ימים וחוא כבר מתגבשת דור לתורה ולתעודה, אשר היא רתמה־יהדית בכל המובנים: בביהות ובבינוניות. במעבדות ובמגרשי הספורט. לפני שנתיים, בעצם הוויכוח הגדול בין המתנגדים הדתיים על הסיבת הבינים בישיבות התיכוניות, היו כאלה שהביעו ספקות בהצלחת הסיבה. עכשיו ראיתי ה[...] הבצענו שהרעיון הצליחו למעלה מן המשוער.

*

המקום נטבה אל חיי תורה בהתיישבות הדתית. מי שמבים ומציץ מזמן לזמן אל הנעשה ונשמע בקיבוצים ובמושבים הדתיים בארץ, יראה ר[...]יווחה בחיזוק חיי תורה והשקפה תורנית בקיבוצים הדתיים. היו זמנים, כאשר דיברו על הקיבוץ הדתי היו מתאמנים על ה„מבריאליזם" של הקיבוץ הדתי.

ניקח, למשל, גוש עציון הידוע בסבלו הרב ובאבדותיו הכבדות בנפש בזמן מלחמת השחרור, שוב למקומו ובנה את הריסותיו אחרי מלחמת ששת הימים. עתה הוא המבריק בקרב הקיבוץ הדתי בחיי תורה שלו, בישיבה הגדולה „הר־עציון" באלון שבות בהנהלת הרב ד"ר אהרן ליכטנשטיין, והגו של הגריי"ד סולוביציק שליט"א, ובעמדותו האיתנה בעד להשקפת התורה על ארץ־ישראל.

וכן הוא הדין בגוש עמק־בית־שאן של הקיבוץ הדתי, בטירת צבי ובשדה־אליהו, בעין הנציב ובשלוחות. וכן בסעד וביבנה ובעין צורים ובשאר הקיבוצים. ישיבות ומוסדות חינוך מפורזים בכל המקומות הללו ומפיצים תורה ואורה לכל הסביבה. כאשר אני קורא את העלונים של הקיבוצים השונים הנני משתומם על העשירות הרוחנית במקומות אלה, כל אסיפה ומסיבה. הוא מאורע בעל תוכן רוחני ברוב־עם. הכנסת ספר תורה, תפלה תודיה בציבור או ויכוח־עממי על נושא אקטואלי. הכל נעשה בטוב טעם ודעת, בהשפעה רוחנית על קטן וגדול בדרך ה' תורה והעבודה.

*

הנה קראנו בגליון המנו של „עמודים", ירחון הקיבוץ הדתי, דרית, מפורט על אירוע בטירת־צבי, חבר וכן שב מן השבי הסורי והקיבוץ ערך לו קבלת פנים וחגיגה. בשעת קריאתי מלאו עיני דמעות של גיל. לא רק מפני שצעיר יקותי ניצל מעינוי השבי הסורי, אלא מלבביות האירוע, מדיבוק החברים והגישה התורתית הרוחנית של החגיגה.

כל הקיבוץ, אנשים ונשים וטף, יצאו לקראת השבוי החוזר יוסי תור. הצעירים יצאו לפגוש אותו באוטובוס מרחוק ניכר מהקיבוץ והשבא למקומו והביאו אותו הוריו וידידיו לבית הכנסת המקומי לתת תודה לה' והודה ומציל מכל צרה וצוקה. הבן החוזר, יוסי, בוחר לקרוא בציבור „דין שב[...]תהלים" והבית נרגש לעבוד התהלל ו[...] הגיגית.

רשם אתו בקטן וגדול כאשר יוסי השמיע בקול ובגאון את פסוקי ה' תהלים: „גיל ספרת, אתה. שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך... באלקים בטחתי לא אירא. מה יעשה אדם לי? עלי אלקים נדריך. אשלם תודות לך. כי הצלת נפשי ממות, את רגלי מדחי, להתהלך לפני אלקים באור החיים".

שמחה של מצוה נערכה בסעודה חגיגית לכל הקיבוץ ולמוזמנים בסביב. התגר רבי שמחה פרידמן, בנאמו העיר על דין חדש שכדאי שהשבוי החוזר יברך עתה בקהל־עם את ברכת „הגומל" ולא יזכה לברך בשבת בבית־הכנסת, כפי המנהג. שהרי ברכת „הגומל" בבית־הכנסת מיוסדת על הפסוק: „וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו". וכאן קהל רב גדול וזקנים שקבו חכמה יותר מאשר שיהיו בשבת בבית הכנסת. לכן ברך יוסי את ברכת „הגומל" בשם ומלכות קבל עם ועדה והשמחה היתה מליאה.

*

אורות מ־יש שכוה, בדעה אחת ובהפעימה־לבבות אחידה של איש ו[...] אשה. קטן וגדול, יכול להתקיים רק בקיבוץ הדתי, בהתיישבות הדתית. במקום שחיי תורה ועבודה הם מובנים מאליהם. חכמנו אמרו, גדול הנהנה מיגיע כפים יותר מיראת שמים ומביאים ראיה מן הפסוק בתהלים קכ"ח, שביראת שמים כתוב רק: „אשרי כל ירא ד'" וביגיע כפים כתוב: „אשריך וטוב לך". יש לו האדמה מתחת לרגליו וגם השמים מעל לראשו.

ההתיישבות הדתית, ברוך השם התגברה והתבססה וקמו להם יורשים טובים. דור שני ושלישי ההולכים בעקבותיהם. ההתיישבות הדתית צברה כברת־ארץ לא קטנה מאז ימי כפר חיטין ושדה צבי"ק. התבגרות במובן החומרי ובמובן הרוחני החברתי.

הופיעו באחרונה שני ספרים של ותיקי ההתיישבות הדתית בארץ נתן גרדי ואברהם מברך, בהם אנו קוראים על הצעדים הראשונים של התיישבות זו, על חבלי הלידה הקשים, על הקשיים והמכשולים שנפגשו בדרכם על כל צעד ושעל ואנו שמחים במיוחד שלא רק ניכרת ההתבססות בכלכלתם ובהתפתחותם המשקית, אלא גם בחיי תורה ובאהבת תורה.

ראיתי פעם פירוש נבון על העובדה שאצל אברהם נאמר אחרי המקרים עם פרעה ואבימלך שאברהם קיבל צאן ובקר ועבדים ושפחות אבל אחר מקרה של יצחק עם אבימלך לא נאמר כלום על מתנות. אולם אחרי המקרה כתוב שם תיכף: „ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא מאה שערים ויברכהו ד'" ללמדך, שברכת ד' היא אם לא צריכים למתנות רק יכולים ללכת הלוך וגדל כבתוב שם, אם זורעים בשעת זריעה וקוצרים בשעת קצירה, והם מתאים להתיישבות הדתית בארצנו.

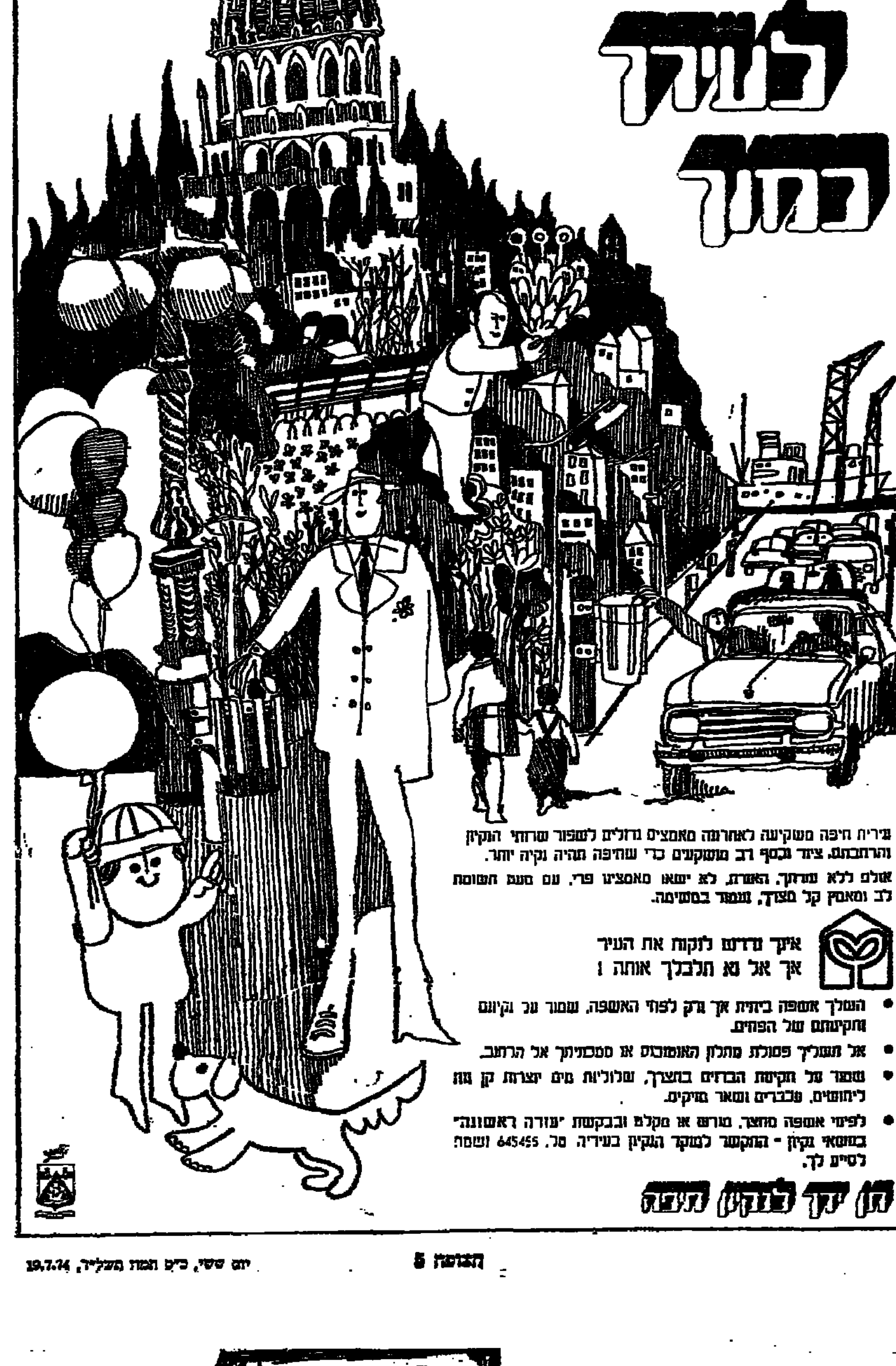

השפעת הגומלין בין סמכות הלכתית להנהגה מדינית

האם יש להתייחס בחיוב להשפעת הגומלין בין סמכות הלכתית לבין הנהגה מדינית; האם זו רצויה בכלל; מהן החובות המוטלות על איש ציבור ומה סמכותה של רבנות להתערב בעיסקי ציבור? — שאלות אלה ובדומות להן מתבררות בהרחבה, בסימפוסיון בכתב שנערך על־ידי מערכת „מורשה" — בטאון לתורת ישראל, ארץ ישראל ועם ישראל.

בשל חשיבות הנושא אנו מביאים להלן את הדברים כנתינתם, כפי שהם מתפרסמים בגליון האחרון של „מורשה" לקיץ תשל"ד העומד להופיע בימים אלה.

משתתפים: הרב שאול ישראלי, חבר בית הדין הרבני הגדול לעירעורים וחבר הכנסת ד"ר זרח ורהפטיג, לשעבר שר הדתות.

הגר"ש ישראלי: ציבוריות דתית מצווה להוועץ בחכמי תורה גם בעניני ציבור ומדינה

בעיה מבחינה עפ"י התורה — כיצד?

השאלה העיקרית היא האם יש דעת תורה בעניני מדינה? התשובה היא: כן. הנביא פירש בתורה גם זו שבכתב וגם זו שבע"פ, הלכות על ניהול מלוכה, על דרכי מלוכה, צבא יהודי, על דרך הבאת עיר במצור וכו' וכו' מלמדת אותנו שאף החיים המדיניים אינם שטח ריק מבחינת התורה, שבה כאילו ניתן לעשות כישר בעיני המדינאים.

אולם יש להבחין בין שאלות בהן יש להפעיל ולהביא את ההכרעה בהלכה, לבין שאלות שעליהן התשובה היא עפ"י דעת תורה, כלומר — עפ"י הלך המחשבה התורתית.

ובבאור את הדברים, ישנן הלכות להנביא, בנוגע ליחס לנכרים, בנוגע לישיבת נכרים בארץ ועוד ועוד. ברור שבשאלות אלו יש מקום לפסוק הלכה גם בזמן הזה, כאורך גם ברור, שלפי התנאים של היום, יש צורך בהתעמקות במקורות בכדי לקבוע בה אופנה הלכה עם שינוי התנאים, שאינם כפי שהיו אז. דרושה לזה גדולה בתורה, ומשא ומתן בעיון בעמיק בין תלמידי חכמים. אבל אין ספק שניתן לקבוע ולפסק בזה הלכה ברורה, לא פחות מאשר בהלכי תורה אחרים.

אולם ישנן שאלות שאותן יש ללמוד מהלך הסיפורי שבתורה ובת"נ"ך. כלפי זה נאמר: מעשה אבות סימן לבנים, „סימן" — נאמר, כלו' מר סימן דרך, אבל לא בתור מוגדר בדייקנות.

לדוגמה, מצינו במדרש שרבינו הקדוש כשהיה צריך לבוא במגע עם המלכות היה לומד בפרשת „וישלח" את התנהגות יעקב אבינו בפגישתו עם עשו. מדי פעם היה לומד הפרשה מחדש; כלומר, היה מחפש את התשובה לשאלה שעמדה על הפרק, כל פעם ודאי — שאלה אחרת, והיה משתדל למצוא את הרמז לסיטואציה החדשה בפרשה עתיקת היומין.

בדברים אלה לא נחתכה הלכה, בדברים אלה גם לא תתכן הלכה חתוכה ופסוקה. הן כה רב־גוניים הם המקרים, ושונים מפעם לפעם הם התנאים עד שאי אפשר לקבוע בזה הלכה. אולם אם הלכה אין כאן, דעת תורה שייכת כאן, וכיצד זו יתכן גם בזה. אלא שלזה לא מספיק גדלות בתורה, כאן יש צורך גם בגדלות בהנהגת הצבור, בהכרת מעמדו הרוחני של הצבור, וכן בה־כרת הגורמים הבינלאומיים, התנאים הבינוניים שאתם באים במגע. ועל כגון דא מצינו התבטאות חז"ל: ענוותנותו של ר' זכריה בן אבקולס החריבה את ביתנו ושרפה את הי־כלנו והגליתנו מארצנו... עד כדי כך!

דעת חכמים

האם מקום להתחשב עם שי־קול הדעת של חכמים?

גם בדברים שאין בהם הלכה ברו־רה, שיקול דעת חכמים הוא תורה. באותה סוגיא בגיטין שהזכרנו ל־מעלה מחורבן הבית מובא, שכשבאה העיר במצור אמרו חכמים לבריונים: נצא ונשלים עם הרומאים. "א הני־כימו. אמרו הבריונים נצא ונלחם עמהם. אמרו להם רבנן: לא מסתייע הדבר להצליח. הנה לפנינו ויכוח בין חכמים לבין המכונים בלשון חכמים — בריונים. לא הובאה כל אסמכתא וכל הסבר לעמדת חכמים. אין ספק שלא על רקע הערכת הכו־חות הצבאיים שעמדו זה מול זה נסב הויכוח. לא נמסרו כאן שום נתונים מבחינה זו. יתכן, שדעת חכמים גובשה על סמך הערכת ה־מעמד הרוחני של הצבור, שלפי זה הגיעו למסקנא שלא יצליחו להחזיק מעמד. הן כך אמרו חז"ל במקום אחר שבית שני חרב על שנאת חנם. היינו, שראו את המריבות והתככים, שבין אלה שהנהיגו את הצבור, ה־עריכו שבתנאי מלחמה תתפורר האחדות והאויב יגבר. יתכן גם, שאף „הני בריוני" ידעו והעריכו את המצב כמו רבנן, אלא שהיה ביניהם ויכוח על רקע הערכת המציאות המדינית שבאותה עת. שכן יציאה לרומאים וכניעה להם, היה פירושה אבדן העצמאות, השתלטות מוחלטת של רומי על ישראל. הבריונים בחרו במלחמה שבה יוכרע לחירות או למות. לשיטתם, אם אין חירות מדי־נית מוטב להכחד לגמרי. רבנן בחנו זאת מנקודת ראות מקיפה יותר. הם ידעו שהתהסון הרומאי יתמוסס בתוך או מתרהיים, ומוטב איפוא לכופף את הגו לפי שעה עד יעבור זעם, ישתנו התנאים, וישובו ישראל לש־לוט שלטון מלא בארץ. אם תמצי לומר — הרי בו לזה סימנים באותה פרשה של יעקב ועשו. אולם רק סימנים, והיה בזה בעיקר שיקול דעת חכמים. התוצאות מוכיחות לנו, על כל פנים, כי צדק רבי שבנה...

האם יוצא מזה שבכל שאלה ציבורית או מדינית יש לע־סקנים לקבל דעת תורה של הרבנים? מה נשאר איפוא לעסקנים עצמם?

כבית, סכאמר, בשאלות הנהגה ועניני מדינה יש מקום גדול לדעת תורה ולשיקול דעת נבון, ולא שייך בזה פסק הלכה מוחלט, על כן לא שייך בזה פסק מחייב, כשם שהוא לייב בקשתה אחריב של תהלכה. על כגון זה נאמר: עשה לך רב. והיינו שראוי שכל עסקן יקשור קשרים אישיים עם אישיות הגדולה בתורה, שיש לו איתן בה, שיסיח עמו מזמן לזמן, שיבהיר לו מפעם לפעם את המתרחש בעולם המדיני והחברתי, יחד — האחד מתוך הכרת החיים והתנאים, והשני מתוך עמקות תורתית יגבשו עמדה בשאלות ה־עומדות על הפרק.

האם לא יותר טוב לקיים הני־עצויות ולקבל הדרכה מגוף רבנים במקום מיוחדים?

נכון הדבר, שלו היתה אפשרות של הקמת גוף רבני שהרכבתו לא תהיה מיוסדת בגורמים הצדדיים, אלא בהתאמתם להתפקיד בלבד, היה זה דבר טוב. בעצם הרי היה זה כעין בבואה דבבואה של הסנהדרין, ש־עליהן נאמר בקשר ליציאה למלחמה רשות „ונמלכין בסנהדרין". אולם אין מי שירכיב גוף כזה לפי הקו שהוזכר. בכל מקום, גם עכשיו הת־ייעצות פרטית, ע"י קשר אישי מת־מיד, היא אפשרית.

שיתוף ושיקול דעת

לפי האמור יוצא מכל מקום שהעסקן הדתי יהיה כבולה ואינו יכול להיות בעל יוזמה עצמית משלו?

אין הדבר כך בדיוק. למעשה הרי יש כאן פעולה משותפת שבה כל אחד תורם את חלקו. האחד מהידע המעשי, הערכת האפשרויות, תנאי הביצוע וכו' והשני מהידע התורתי לאור קבלת הנתונים המעשיים. ל־משל השאלה האם להכנס לקואליציה נוכח אי קבלת תשובה משביעת רצון בענין „מיהו יהודי". יש בזה שי־קולים מעשיים ובציבוריים כאחד. שא־לה אחת היא מה יהא הריווח של הכניסה לממשלה לעומת ההפסד ש־באי פתרון השאלה האמורה; שוב שאלה, שמא ע"י אי הכניסה לא תוכל להיות מורכבת ממשלה; ויש איפוא לדון על התוצאות מנקודת מבט זו. עוד צד של ספק, מבחינת ההשפעה של כניסה או אי כניסה על הציבור בשעה זו. כל אלה הן שאלות הכרוכות בהכרת התנאים המציאותיים בהם אנו חיים. וקיימת בעיה הלכתית, אם אין בהצטרפות לממשלה, שאינה מוכנה להכניס ה־תיקון הנדרש, משום חילול השם. וכן, מה עדיף כמה, האם ההישגים האחרים המוצעים, או המשך המאבק לתיקון החוק. השאלה היא מורכבת, איפוא, ולשם מתן התשובה נכונה דרוש שיקול מתון של הגורם העסקני והרבני כאחד.

בנידון השאלה שהוזכרה של הצטרפות לממשלה, הרי היתה פניה, וגם נתקבלה תשובה מהרבנות הראשית, והנה ה־מפד"ל לא נהגה לפי התשו־בה, איך להתייחס לזה?

יש להעיר כי מאחר שהרבנות הראשית היא באופן רשמי נבחרת ע"י כל הצבור, כולל המפלגות ה־כלליות, ממילא אינה מיועדת למתן תשובה למפלגות דתיות, במיוחד. בפניה קיימת לא הבעיה אם למפלגה הדתית זו או אחרת להצטרף לקו־אליציה, אלא החיוב הצורך לפעול בקרב כל שדרות הצבור המפלגות ולתבוע את תיקון החוק.

אולם, לפלא בעיני הדיעה שנשמ־עה ברבים, על שמתחלה לא היה צורך לפנות לרבנות בשאלה זו ש־היא פוליטית, אך כאחר שפנו וקבלו ממנה תשובה, החובה לשמוע בקו־לה. כמה נפשך, אם אין הרבנות מוסמכת לפסוק בזה כי אז דעתה אינה אלא בגדר עצה, שאינה מח־ייבת בהכרח, אלא כהווה צד אחד בשיקולים הכלליים. ואם הדיעה היא, שזו מוסמכת לכך, כי אז הרי גם היה הכרח לפנות אליה בשאלה. ולא זו בלבד, אלא היה זה מחובתה של הרבנות הראשית בעצמה לומר את דברה גם בלי שתשאל.

האם לעובדה שקיימים בארץ ציבור חילוני ומפלגות חילו־ניות יש השפעה על ההלכה?

גם זוהי בעיה שצריך לחפש את פתרונה בהלכה. הנה הזכרנו את השאלה שהתעוררה לאחרונה על כניסה לקואליציה כשקיים ועומד חוק הבא לעוות את דמות העם — „מיהו יהודי". אך גם אילולא היתה שאלה זו עומדת על הפרק, עצם השתתפות בממשלה, ואפילו בכנסת, היא בעיה שהיא נושא לשמיעת דבר הלכה או דבר תורה. היש לשתף פעולה עם חילונים, ועד איזה גבול. בפרט, משום שבמוסדות שהוזכרו וכיוצא באלו, הדברים מוכרעים עפ"י רוב דעות, וכשהרוב הוא חילוני הן קיימת אפשרות של הכרעות בניגוד לתורה. כידוע, „אגודת ישראל" כבר תקופה ארוכה אינה משתתפת בממ־שלה. ויש קיצוניים יותר שאינם משתתפים אף ב„כנסת". בשעתו הי־תה קיימת שאלה, האם ראוי ליהודי דתי להיות חבר בהסתדרות הציונית, בסוכנות, וכיו"ב. והיו הרבה מגדולי ישראל שדעתם היתה על פרישה.

אם־כ"כ המצב המדיני המיוחד לא הלך בדרך זו הוא נשכבת לגדולים אלה?

לשיטת הסוללים הן היו גם גדולי ישראל שחייבו את שיתוף המפלגה. כן עמדו בראש „המזרחי" כשמעו רבנים בעלי משקל תורני ומנהיגות רבי ערך. וכבר הודיתי דעתי לפיל בשינויים הקובעים במפיקת דינים וההנהגות בעניינים מדיניים ומביני חיים. יתכן גם שאילו היה קיים עומד גוף רבני שבו היו מסתופפים כל גדולי ישראל, והיו נושאים ונות־נים בשאלות אלה ומכריעים עפ"י רוב דעות אחרי דיון הלכתי ממצה, היה זה מחייב, בדרך שבזמנו היה הסנהדרין דן ומכריע בשאלה כבדי־ ביות. אולם גוף כזה אינו קיים. וכבר כתב הרמב"ם בדונו על אפש־רות של חידוש הסנהדרין ע"י הס־כמת כל החכמים בא"י, שאין הספק שקבלת הסכמה מעין זו היא דבר קל. ואם תבוא הסכמה מעין זו, הרי זה עצמו הוכחה שהגאולה קרובה לבוא...

לפי המצב הקיים אין הלכה ואף אין דעת תורה אחיד בשאלות אלה. ואולי ענין השגחתי הוא מן השמים, שלפי מצב האומה הקיים, צריך שיהיו גוונים שונים בתוך היהדות הדתית עצמה, ותהיינה כמה דרכי התנהגות שכל אחד יביא ברכה עפ"י דרכו. ברם, לגבש ציבוריות דתית שהקו שלה הוא שבשאלות פוליטיות אין לתורה, וממילא — גם לנושאי דברה, מה לומר, דומה שאין לך עיוות דת משה וישראל לבטלה הי־מנו.

במקום להשפיע יהפכו למושפעים

אבל הן קיים בזה גם „דינא דמלכותא דינא"?

כן. אבל זה גופא הלכה היא. וכדרכה של הלכה יש לזה סייגים ומיגבלות. וממילא, גם בשטח זה יש צורך בכל מקרה לשאול שאלת חכם, וכדאי להזכיר מה שענה הרשב"א (הובא בב"י סי' כ"ו מ־חו"מ) על מי שרצה להסתמך בענין ירושת הבעל את אשתו על הסכמה שהכל יודעים שהולכים בזה לפי דיני העכו"ם. והשיב הרשב"א על זה, והזה הסכנה במלים חריפות ביותר, עיי"ש. וכבר נכתב רבות בזה באחרונים, ואף בכרכי „התורה וה־מדינה" יש דיונים ארוכים בענין זה. והכלל היוצא מהדברים, שהסתמ־כות בפסיקה על חוק הגויים, גם כשהשופטים הם שופטים יהודים, יש בזה משום עקירת התורה. התורה נותנת אמנם מקום למלך ולמלכות לקבוע חוקים בעניינים מסוימים, וזה לא רק בעניני ממון כי אם גם בדיני נפשות כמבואר ברמב"ם הל־כות רוצח; כן קובעת ההלכה ש־מלך פורץ לעשות לו דרך ואין מוחין בידו, שלא כמו אצל אדם אחר. אולם גם בכדי לקבוע זאת בתוקף דוד המלך, כמבואר בגמ' ב־נידון זה, לשמוע ולקבל פסק הלכה. דבר דומה אנו מוצאים בנוגע לתק־נות הציבור, שרשאים לקבוע תקנות ו„להסיע על קיצתם". אולם גם זה מוגבל, ובמקום שיש חכם אומרת הגמרא „לאו כל כמיניהו דמתנו", כלומר שיש להבא זכות „וטו", ואם זה לא נעשה בהסכמתו, אין כל תוקף לתקנה.

האם לא היה ראוי לפי זה לתלמידי חכמים שמחוץ למס־גרת להוכיח המפלגה ש... ההיות, ובהיותם מעורים ב־חיים הציבוריים יקבעו את דרך המפלגה עפ"י התורה?

לפי מצב התורה והדרך ההתארג־נות המפלגתית כיום, יש להקפיד שבמקום להשפיע ייהפכו למושפעים, ותתבטל דעתם בהכרעה ע"י הרבת ידים... וכבר נאמר „הטל עליהם ברכי ציבור והם כלים מאליהם". מוטב, איפוא, שתלמידי חכמים ש־תורתם אומנותם ישארו מחוץ למע־גל החיים הפוליטיים, כשהעסקנים, ישמרו על קשרים אמיצים עם חכמים ותלמידיהם ויפעלו בהדרכתם ובהת־יעצות מתמדת עמהם. באופן זה, דומני, תהא תרומתם של ת"ח יותר מבורכת ושלום על ישראל.

ד"ר ז. ורהפטיג: יש להבדיל בין בעיות טקטיות לבין שאלות הלכתיות מובהקות

דעת תורה מהי?

דעת תורה היא ההלכה של „זקן ממרא" ההלכה של „לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל". בבית הלכה אלו הוא לשמור על תורת ישראל שלא תיעשה כשתי תורות.

המציאות המעשית בזמן ש־סנהדרין היתה קיימת היתה כך: זקן ממרא של בי"ד אשר כאן לקבל את הכרעת הסנהדרין שבעירו, עבר הדיון בפני בי"ד הסמוך לעירו. לא הוכרעה ההלכה שם, עבר הדיון לבי"ד שעל פתח הר הבית ומשם לבי"ד שעל פתח העזרה ובסופו של דבר לבית הדין הגדול שישב בלש־כת הגזית.

הכרעתו של בית הדין הגדול חיי־בה את כל ישראל ואם הזקן המרה את פיהם התחייב ענש מיתה.

בית הדין של יבנה

העובר על הוראת בית הדין שב־יבנה, אינו חייב מיתה כשם שחייב זה שעובר על הוראת בית הדין שבלשכת הגזית, אלא עובר על אי־סור של „לא תסור" כך היה הדין גם בזמן שהבית עוד עמד על תילו. מקור דין זה, לפי דעת הירושלמי הוא הפסוק „וקמת ועלית" — לרבות את בית הדין שביבנה, מיותר לציין שהוא הדין לכל בית דין בכל מקום ובכל זמן.

חובת הציות לבתי דין אלה חלה על כל ישראל. אלא, שכל ישראל כאילו חברים בבית הדין, לא קיבל לו ענש על שהמרה את פי בית הדין, אלא רק עברו על האיסור של „לא תסור".

בית הדין של יבנה לשאלה

יש הבדל חשוב ביותר בין בית הדין שבלשכת הגזית לבין בית הדין שביבנה. בית הדין הגדול בירושלים חייב את כל ישראל בין אם פנו אליו או לא. לעומתו, שאר בתי הדין יונקים את כחם, מכח הפניה אליהם וכח סמכותם הל רק כלפי הפונים אליו. זה פירוש המשפט — „בית דין שביבנה לשאלה" כלו־מר רק אחר שנשאל בדבר. מכאן מקור נפתח לסמכות בתי הדין ב־ימינו.

הרי כמה דוגמאות לכך: היה ויכוח בין שני חכים מאותה מפל־גה, כשהאחד תבע מזולתו להתפטר מהכנסת לטובתו על סמך הסכם קו־דם ביניהם. הלה ניסה לתובעו בבית דין רבני וחברו סירב להופיע בפני הם התביעה נתבטלה.

דוגמה נוספת: איש מסוים תבע את ח"כ הוגי בענין שרות לאומי הלה סירב להופיע בפני בית הדין בטענה שבית הדין לא הוסמך לכך אלא רק בעניני אישות, סרובו נת־קבל ובית הדין הסתלק מהענין.

לעומת זאת ידועים מקרים ששני הצדדים הסכימו להביא דברם לבית הדין הרבני, כמו דיון שנערך בין אגו"י והמפד"ל בבית הדין הרבני ברחובות, ובית הדין פסק לחובת המפד"ל וזו קיבלה את הכרעתו. גם שמענו על מקרים שאחד הצדדים לא נענה לפסק הדין על אף שב־התחילה הסכים להופיע לבירור.

בין רבנות לבתי דין

האם בית דין רבני אזורי או בה"ד הרבני הגדול לערעו־רין צריכים להגבם לפתיחה ציבוריות מיוחדות בם?

לפי דעתי לא. בתי הדין הרבניים הוקמו על פי חוק הדיינים והם קיבלו סמכויות מוגדרות של כפיה הסמכות על כל יהודי לכמה נושאים בלבד. כל נסיון מצידם להרחיב את תחום סמכויותיהם מעבר למה שהוסמכו להם, יעורר התנגדות ונסיונות ל־צמצום היקף סמכויותיהם הקיימות כבר, ע"י חוגים שונים. במיוחד ישמש על כך בית המשפט העליון. שיעסקו בדברים אלו רבני ערים או הרבנות הראשית לישראל, ולא בתי הדין הרבניים.

בעת שכיהנתי כשר הדתות, הש־תדלתי לכוון שאלות ציבוריות לרב־נות הראשית ולעולם לא לבתי הדין הרבניים.

בתי הדין הרבניים חייבים ל־הכיר בעובדה הפשוטה שאין להם אמצעי כפיה בנושאים שלא בתחום סמכותם, ואם למרות זאת, יתערבו בענינים לא להם עלול הדבר לגרום לאי ציות לפסקיהם, ול„זילותא דבי דינא" ועל בתי הדין למנוע זלזול כלפיהם. זו הסיבה לכלל שאין גוזרים גזרה על הצבור כשידוע שהצבור לא יכול לעמוד בה.

ישנה בדיחה מסורבת של ר' חיים בריסקר, שכבים לא יודעים את כוחם, הקוק הרב, הקוק הרשי הרי יכול להכות כל מי שירצה בלא מחזה בידו ואינו עושה כך. והרב בישראל שעוסק על יכיו האל שמאל ומה שזה פסקו של רב בישראל אם הציבור לא ישמעו לו.

אילו שאלות ציבוריות צריך להפנות לרבנות?

אין בזה דברים מוגדרים, הכל לפי מה שהוא הזה, אפשר להרחיב ואפשר לצמצם, ותוב ליקנת גם את כדי הצמצום. בזמנים שהרב היה גם ראש הקהל, נשאל הרב בכל דבר, והיתה הזהות בהלכות בין שני תפקידים אלו. אך לעומת זאת היו זמנים שהיתה הפרדה כלאה בין השלטון לרבנות. בתקופת הבלכה היו מאבקים חריפים בין המלך הנ־ביא, או המלך והכהן, או בין המלך והסנהדרין בתקופה מאוחרת יותר. להלכה המלך הוא המוציא והמביא את העם למלחמה אמנם כתוב שהמלך נמלך בסנהדרין, אך על מהות ההייעצות הזה ישנה מחלו־קת ראשונים, והרי"ב כבר מבקש הוא כוח שיתמלל על העם ליציאתו במלחמה וכן כתב הר"ן ועוד רא־שונים.

בין רבנים ועסקנים בראשית הדרך של המזרחי

היה קיים כוח באו ומתמיד בין המגמה הרוחנית להנהגה המע־שית, הבמור בכך גם בכל דרכי של המזרחי והפועל המזרחי מאז היסדו לפני 74 שנים. לפני ועידת וילנא ובתוך הועידה היה כוחה הרוח בין רוב גדולי התורה או שוהו נגד ציונות פוליטית מעשית, הגד הני־שמה בדינית, לבין רוב הציבור ולי־צחים היתה להנהגה הציבורית הש־פעה יותר גדולה מאשר להנהגה הרוחנית.

בפולין היה נשיא המזרחי עסקן רב פעלים בשם י. ה. פרבשטיין שלא היה תלמיד חכם במיוחד. אך לם הספקנו על רבני התנועה היותה מכריעה.

זכור לי ויכוח שהיה בין הרב קובלסקי, ממנהיגי המזרחי וגדולי הרבנים שבפולין לבין שמעון וסר־מן שהיה עסקן צעיר מן השורה. הויכוח נסב סביב השאלה אם על הפועל המזרחי להכנס להסתדרות הכללית. הרב קובלסקי היה בעד ושמעון וסרמן התנגד ודעתו נת־קבלה.

ועוד ויכוח גדול שהיה בתנועה אחרי רצח ארלוזורוב כשעלתה ה־הצעה לפרוש מן הסוכנות. ושוב עמדו עסקנים מול רבנים בראש מחנה הרבנים עמד או הרב אוס־טרובסקי שיסד את המזרחי הותיק הפורש, ודעתם של העסקנים הפולי־טיקאים היא שנתקבלה.

„הרב והעסקן" נעלם

להיכן נעלם המדיל של „ה־רב־העסקן"?

הרבנות הפכה בימינו למקצועית. הרב מצטמצם בתחום עיסוק המק־צועי שהוא רב ביותר, והתבור מפע־לה הציבורית. נכון גם שחל שינוי בהלך המחשבה של התנועה. הם חשבו לבלתי אפשרי שבין נציגינו בכנסת לא יופיע רב. כיום התרגלנו לעובדה שאפשר בלעדיו.

זאת ועוד, הרבנים בימינו מרגי־שים שהם צריכים להיות מעל ההתע־סקות הפוליטית היום יומית. יש הרגשה שהתעסקות בפוליטיקה תפ־גע בכבוד הרב, במעמדו, ובכבוד התורה. לדעתי הגישה היא הפוכה, אם הרב ישמיע דעתו מבפנים, מתוך מוסדות התנועה, דעתו תשמע ד יותר מכובד יותר.

הרב הרצוג זצ"ל היה עסקן פעיל בתנועת המזרחי באירלנד ובאנגליה וכשנתמנה לרב ראשי בישראל ראה צורך לפרוש מכל פעילות מפלגתית ולהיות מעל זה. כמו"כ הרב עמיאל זצ"ל שהיה איש תנועה מובהק הת־רחק קצת מפעילות מפלגתית עם התמנותו כרב ראשי של תל־אביב—יפו.

אולי הסיבה לכך היא משום שאין צורך היום באנשי החזון כמו פעם?

אמנם כן, אעפ"כ יש מקום גם היום לרבנים ואנשי רוח בתוך ה־תנועה. לא יוסר המוג.

האם אין חשש שאנשי הרוח יפלטו החוצה אם לא יעסקו בעבודה השוטפת, כגון ישיבה בועדות, המעולה, הוקיפ ה־מייניות?

לא בהכרח. הנה הרב מ. צ. נריה תורם רבות בנאומיו, בשטח החינוך, הדת, המפעל היהודית בעולם בכלל ותאור מצב היהודים ברוסיה בפרט ועוד.

מיש צו לתרומה כזאת?

אין הקביה מקפה שכר שיזה באה ואין צבור מקפה שכר שיזה באה לנאומים כאלו יש השפעה חינוכית רבה מאוד.

מדוע איפ נפלט שפ עיוב מהכנסת?

אני חושב משום שהוא לא מצא שם את מקומו. אולם לא רק הוא נפלט, עוד אנשי רוח גדולים ופרו־פים נפלטו, כגון אורי צבי גרינברג ויזהר סמילנסקי ופרופ' דב סדן ועוד. העבודה בתנועה היא סדנא מצויינת לעבודה עם צבור בשביל הרבנים, הם חייבים להעריך זאת.

האם לא רצוי שהמוסדות יאפ־שו לעצמם רבנים או מועצת רבניים, בהם יתייעצו בכל דבר בעל השלכות ציבוריות?

עצתי לתנועה להכניס מה שיותר רבנים צעירים ת"ח לתוך מוסדותיה ולשאול פחות שאלות. אנשים הנר־פים מחוץ למפלגה. שאלות שה־אלים בנושאים הלכתיים מובהקים ואסביר את עמדתי. בדרך כלל יש ניגודי גישות בין המפלגה לרבנים. ניקח למשל את חוק השבת. אנחנו היינו בעד קבלת החוק גם בלי ביכול ההתנגדות הציבורית הקיימת בחיפה. רבני חיפה הרימו קול זעקה והתאה הביאו את הדבר לרבנות הראשית וגרזו אותנו לשאול בענין זה את פי הרבנים. בסופו של דבר הרבנות הראשית אסרה עלינו ל־הגיש את הצעת החוק. נדמה שלו התקבל את החוק פני השבת במדינה היו שונים בהכלית. אגב, בין יותר הרבנים שהתייעצתי אתם היה הרב פרנק ומעניינת תשובתו הקצרה והחד־משמעית — „אין עושים שוי ערים מהותה בישראל" כלומר, הצילו את שניתן להציל.

או להגבא החוק נגד הונאה בכשר־רות, אשר גם הוא יכול היה לסגור את מצב הכשרות בארץ מן הקצה אל הקצה. גם בזה התנגדה הרבנות הראשית כתוצאה מהתראותיו של הרב סכידש והבריון כשום שבחוק היה סעיף שאמר שאפשר להגיש בג"ץ נגד רב מקומי אם התנה את מתן ההכשר בדבר שאינו קשור ישירות לכשרות.

גישה ריאליסטית

היתכן שהרבנות לא מבינה שיקולים אלו?

במקרים רבים לא. הרב הרצוג, שהיה כמפסק, היה יותר ער לשי־קולים שלנו, הוא הבין שישנם דב־רים שלא ניתן להשיגם ע"י חקיקה, ושאין כגבה פנינו לעשרות, אלא מלחמה מבוקכת בדרך של כיבוש

עמדות, ושל ניצול שעות כושר. הבאים אחריו הפכו לעקרוניים יותר, ותדמית השבת ומעמד הרבנות בארץ וכדו' נחשבו בעיניהם יותר מאשר השגים חלקיים. ונהגו לפי הכלל של „שב ואל תעשה עדיף". צבור פוליטי, מעשי, יש לו גישה ריאליסטית יותר.

האם היו מקרים שהרבנות חיזקה את ידך מעולתכם?

ודאי שהיו, למשל חוק להגבלת גיל הבוסר לנישואין. החוק נוסח בהתאמה מלאה עם הרבנות הראשית אשר הכירה בחשיבות החוק ובעקרון שיש למנוע קיומה של סתירה בין ההלכה לחוק המדינה. הם הדברים ביחס לחוק נישואין וגירושין, אשר נתקבל על דעת הרבנות הראשית למרות הסעיף של כפיה בגט. היה לנו על כך מריס ארוך ומיגע עם הרבנות עד שנפלה ההחלטה.

אף על פי כן מצדד אני לשאול פחות שאלות, כי רב ההפסד על השכר.

איך ידע העסקן, שאינו תלמיד חכם, מתי לפנות לרבנות ומתי לא לפנות?

העסקנים קיבלו את אמון שולחי־הם, והרבים הם. על כן יש לסמוך על תבונתם והחלטותיהם, מה עוד שחלק גדול מהם הם ת"ח בעצמם.

מדוע בענין „גיור כהלכה" לא היה צריך לפנות לרבנות?

שאלת „גיור כהלכה" איננה שאלה הלכתית אלא טקטית מובהקת. ה־בעיה היא איך ואיפה להיאבק ל־השגת החוק. האם בתוך הממשלה או מחוצה לה? האם היום או מחר? מה לרבנות ולזה? וכי מיטיבה היא מאתנו לדעת את תכסיסי הלוחמה הפוליטית? אם היתה על הפרק השאלה אם מותר לשבת סביב שלחן אחד עם יהודים מחללי שבת או עם יהודים שדעתם בנושא הגיור שונה מדעתנו או אם מותר לשבת יחד עם עבריינים — ניחא. זו שאלה הלכתית אלא שבה כבר נפסקה הלכה בבית מדרשו של המזרחי והד פועל המזרחי שמותר.

אם נושא זה אינו בתחום סמכותה של הרבנות הראשית מדוע התעקשת לציה לבור־ שהיה אחר שנשאלה בדבר?

כשנשאלים ומתחייבים לקבל את פסק הדין, חייבים לקבל את פסקה ולא, יש בזה משום חילול ה'. והצבור אינו מסוגל ואינו מוכן להבין שיטה האומרת שאל על מנת שלא לציית.

לתיקון המצב במפלגה

איזה רצונך יש לך לתקון המצב במפלגה?

להכניס יותר ויותר רבנים, אנשי רוח ותלמידי חכמים לתוך מוסדות התנועה. ואלו יאריאו את התנועה כתוכה.

כך ורק כך הם יצליחו להעלות את התנועה לרמות גבוהות יותר, בשום פנים ואופן לא בשיטה של „אכס־קתדרה".

יש נטיה בין צעירנו לרוץ לרב־נות בכל נושא בוער, לדעתי, שיטה זו הרת אסון לנו ובעיקר לרבנות, זה יחליש את מעמדה ויגרום לבז־יונה.

היו פעם בחירות לסיים הפולני, התהוו בהם שני גושים של יהודים אחד ציוני ואחד אגודאי, רוב גדולי ישראל יצאו בקריאה להצביע בעד הגוש האגודאי וכנגדם יצא חוצץ אחד ממנהיגי המזרחי שמתה בתנם פלדמן. יהודי ישר תמים וירא א־לקים במאמר גדול בעתונות תחת הכותרת „אל תשמעו בקולם".

(סוף בעמוד 8 טור 2)

יומן ניו־יורק

העתונות ודעת הקהל

מאת ד"ר הלל זיידמן, סופר „הצופה" בארה"ב

באמריקה עלתה בארה"ב בעיית העתונות, ב־דיוק: כוחה והשפעתה, ובעיקר אם היא מגבלת את אלה למוטבתו של העם או לטובת עצמה. בעיה זו התעוררה עקב פרשת ווטרגייט. אמצעי התקשורת הגם פעילים בה ביותר. הם למעשה הגורם הראשון במעלה בזעזוע שתוקף לא רק את מעמדו של הנשיא ניקסון אלא גם מעמדה של נשיאות ארה"ב עצמה, ואשר עלול להחלישה ואף לשתקה.

כל זמן שעמדנו מול ההתכתשות בין ניקסון לעתונות ולטלוויזיה וראדיו, השאלה היתה מי מייצג את רובו של העם ואת האינטרסים שלו: הנשיא הנבחר ע"י העם, במקרה דנן ע"י רובו המכריע, או השולטים על אמצעי התקשורת שקוראים להם „אמצעיים" סתם („מדיא") שכלפיהם העלתה השאלה: מי שמך? מי בחר בך?

משאלי עם שהראו ירידה ניכרת בתמיכה בניק־סון הזו כאילו הוכחת שאכבם אמצעי התקשורת מביעים את דעת הקהל ברובו. עתה נראה שהד־כוות אלה אינן מכריעות. דעת הקהל הריהי מיוצגת ע"י הקונגרס, חברי הקונגרס מסופקים ביותר בעניין האימפיצ'מנט. שני טעמים לדבר. אחד, משום שאין ראיות מכריעות, שאשם אשם הנשיא באשמות שמטיחים נגדו. הרי מבול של דוחות, תאורים ושמועות, שמציפים זה שנתיים את טורי העתונים, לא הוכיחו „למעלה מכל ספק" (וזה תנאי חוקי של כל פסקי־דין לחיוב במערכת המשפטים של ארה"ב!) אשמתו של ניקסון.

קהל הקוראים סולד מהפרזה בפרשה

שנית, הקהל הרחב, אף שנפשו סולדת מהשע־רוריה, כבר נלאה מרוב דברים שמלעיטים אותו יום יום זה שנתיים, ללא הרף, ללא הפוגה, ללא גבול — וללא טעם...

מערכות העתונים ושליטי טלוויזיה ורדיו כבר מרגישים את התקוממותו של הקהל הרחב נגד ריבוי המאמרים ופרטי פרטים בנידון ווטרגייט, שהפכה לאובססיה לאמצעי תקשורת, — ולסיוט לקוראים ומאזינים.

כיום מורת רוח של הקהל מהצפת ה„מדיא" עם ווטרגייט עולה על מורת רוחו מפרשה זו עצמה. הקוראים והמאזינים סולדים יותר מהלעטה זו מצד אמצעי תקשורת מאשר מעובדות ופרטים המרובים שמפרסמים ברבוי ורחבות מופרזות ובד־הבלטה והדגשה מגוזמת.

סלידה זו נעשתה תופעה בולטת כזו עד שעתונות אינה יכולה להתעלם ממנה. תופעה זו התחילה להדאיג את העתונות עצמה וגם רשתות טלוויזיה, עד שמכאן לבתוך להצטדק על פעולתן זו. השבועון רב־התפוצה „טיים" הקדיש מספר עמודים למטרה זו וגם בייטה טובי סופריה להתגונן בפני בקורת של קוראים שנעשתה יותר ויותר חריפה. גם „נ. י. טיימס" טפלה בהתנגדותם של קוראים להגזמה בטפול בווטרגייט.

אמנם ענין ווטרגייט היא שערוריה. בזה אין ספק. אבל הטפול המוגזם בו מצדם של אמצעי תקשורת הוא שערוריה לא פחותה. לא שהיה עלי־הם להתעלם מהפרשה. לא ולא. אבל בתהליך הדווח המפורט נבהה כנראה, כל חוש המדה! ונפשם של קוראים ומאזינים קצה ב„כל העני־ן".

ניטל חוש פרופורציה

מהפריצה למפקדת הבחירות הראשית של הדמוקרטים בבנין ווטרגייט אף „איש לא מת". ואיש לא ניזק, פרט — להמפורצים בה. אבל ההתקפות הבלתי־מרוסנות והמשוכות על הנשיא, המטבעות בממשל כולו, מסכנות אינטרסים חיוניים של מאות מיליונים, ביותר.

הנשיא עסוק בפעולות מאומצות, הנדירות, למנוע בליון מוטלי ע"י התנגשות בין מעצמות על באיזה אזור בעולם, וגם למנוע השתלטותם של משעבדי עולם, הקרמלינצים, על ארצות רבות, — והנה מטפלים אותו בעסק ביש אחר, — שערכו אפסי בהשוואה לבעיות אלה, שבהן תלוי עצם קיומו של העולם.

על אבדן כל חוש פרופורציה תעיד עובדה דלהלן: לא מכבר התכנסה (ביותר דיוק היינו צריכים לומר: הותקפה!) עצרת או"ם בדבר הרעב בארצות רבות, ביחוד ביבשת אפריקה, וגם בהודו. רעב המאיים בכליון על עשרות מיל־יונים בשנים הקרובות מסויימות. כאשר שמענו תיאורים מזעזעים על הרעב האיום, מעני סובלים אנשים, נשים וטף, במספרים עצומים בארצות אפריקה, תמהתי על העדר התעניינות מצדם של עתונאים בתופעה מחרידה זו. איך זה שעתונאים אינם מצטופפים ביציע שלהם לשמוע על השואה שפור־קת מיליונים, למען דעת: האומנם להצלה?

ואמנם העדר זה השתקף גם בעתונות, שהקצ־בה רק מקום זעום בעמודים האמצעיים בתוך העתון, בעוד שלווטרגייט הוקדשו עמודים שלי־מים בתחלה בעמוד ראשון באותם הגליונות. ועד היום הדיווחים על הרעב המוקף ארצות של־מות, המאיים בתחרגה עוד יותר בלעצת בימים של דוין ויערות נייר שהוכפסת פרשת ווטרגייט.

„הנקודות היהודיות"

עד כאן מהיבט כללי. אבל קיימות גם כמה „בחינות יהודיות".

ראשית, רובם של הפרקליטים התוקפים להדיח הנשיא הם יהודים. ביניהם חברי קונגרס יהודים, בתוכם שתי נשים צעקניות בילה אבצוג והליזבת הולצמן, האחרונה חברת הוועדה המשפטית, שעליה להחליט על הצעת „אימפיצ'מנט". ביניהם גם חבר הקונגרס א. פודל, המייצג רובע יהודי בברוקלין, המואשם שכבר בחודשים הראשונים להבחרו נכשל בלקיחת שוחד... הוא טוען שהוא חף מפשע והוא מואשם ע"י הממשלה משום שהוא מתנגד לניקסון, וגם הוא, פודל, הקונגרסמן היהודי בין הרעשנים ביותר נגד הנשיא...

שנית, אם דברנו מקודם על מקומו של הנשיא והתפקיד ביחסים בין־מעצמתיים, הרי המזרח התיכון הוא מן החשובים ביניהם, והנה מתברר יותר ויותר שניקסון היה זה, שלפי הגדרתו של „רידרס דייג'סט" (יולי 1974) הפעיל „רכבת אויר ש־הצילה את ישראל". וזה מול התנגדות של גורמים בכירים בפנטגון ובמשרד החוץ מטעם, ואף נוכח נסיגות הבלה בפקידות הנשיא.

באנציקלופדיה זו יש להסתכל על המקשר עם הסורים. כי כאשר הנשיא פיטר את הקטגור ארצ'יבלד קוקס שלמד קטגוריה נגד ניקסון, ואמצעי תקשורת יצאו בהתקפות, התאריך היה 24 לאוקטובר, היום של העימות עם ברית המועצות... ולהשתלטה על המזרח התיכון, שתוצאותיה מי ישורנה — אלמלא עמדתו התקיפה של הנשיא. שוב, אבדן כל חוש פרו־פורציה, הן מבחינה כללית, שכן עמדנו לפני משבר עולמי קובה, הן מבחינה ישראלית, שכן עצם קיומה של המדינה בשקלה או על המאז־ניים.

בין מתקיפי הנשיא גורמים עויינים לישראל

שלישית, בין העתונים העומדים בראש המסע נגד הנשיא הוא השבועון „ניוזוויק", שהוא חלק בחברת הוצאה „ואשינגטון פוסט", שחלקו במסע זה הוא חלק ארי. „ניוזוויק" אינו אוהד את ישראל, אבל, כשבועון מתחרה ל„טיים", מתאמץ להעמיד פנים כאובייקטיבי ונייטרלי. אולם לפ־עמים הוא „נייטרלי" — נגדנו. הנה את התיאור של הרצח במעלות ובנהריה, התחיל בתיאור של ילד בוכה במקום בפתחלנד בלבנון, שנפגע ע"י מטוסי קרב ישראליים בפעולות תגמול. זוהי תחבולה מחוכמת להתחיל בהוצאה של הסבה, ובאהדה כלפי ילדים ערביים כאלו נפגעים (המ־דובר לא היה בנהרגים או אף פצועים, בוודאי לא מצא הכתב כאלו), בכדי לחסן את הקורא מכושר שמע הבגוני.

זוהי רק דוגמא אחת מני רבות של „אובייקטי־ביות" בנידון הרצחים הערביים. ע"י זה מעמ־רים „הבנה" ואף אהדה כלפי טירוריסטים רוצחי נשים וילדים, ומכשירים את הקרקע לתמיכה בדרישותיהם — המכוונות למעשה לחיסולה של ישראל.

שמוש במלים כנשק אנטי־ישראלי

רביעית, — וכאן הדמיון לטכסיסם של הגר־מנים בתקופת כבושם של אירופה הוא בולט ביותר, — סוג אחד של נשק מתוחכם שמפעילים הרוצחים הערביים והתומכים בהם הוא סמנטיקה, כלומר, שימוש במלים. והנה משתמשים בסמנ־טיקה בכוונה זדונית להרדים, להשתיק עירנות, לשרום על התגונות, לרמות, — בכדי לרצות. הגרמנים מעולם לא דברו על הרג; המדובר היה על „דפורטציה", הזזה אומר, העברה ממקום למקום מתבל להבל, בדרג „בכיר" דברו על „פתרון סופי של הבעיה היהודית", שאינו משתמע מכנו רוצח ורצח המוני.

כמו כן מדובר כיום בהצהרותיהם של ראשי המרצחים הערביים ואף של שליטי מדינות ה־מוכרים כ„מתונים" על „זכויות לגיטימיות" של הפלשתינאים". מי יכול להתנגד ל„זכויות" במיוחד בדירוק „לגיטימיות"? במיוחד כשרצים לה־יות „ליברליים"?

למעשה, הן בפעולות עכשויות והן במטרות שלידתן לא כל כך רחוקות, אין הבדל בין שאי־פותיהם של אחמד שוקיירי והכנופיות לבין אלה של ערפאת. השוני הוא רק במילול. ושפות מסוכן היה שוקיירי כאשר צרח ברורות: הרג! רצח! שחט! כאשר אלה שמדברים על „זכויות לגי־טימיות" ושואפים לאותה מטרה רצחנית.

סמנטיקה כהסוואה למזימות

כי אכן הצליחו הרוצחים להחדיר את המלים ואלה המכסות כוונות זדוניות למילון של הדיון העתונאי באמריקה ובארצות אחרות. משתמשים בהם כותבי מאמרים ראשיים, בעלי טורים וסתם לבלרים, אם בזדון ואם משום בערות וחוסר מחשבה (אגב, גם הקרמלינציקים הם אומנים בשימוש במלים יפות לכסוי התבלות מתועבות).

אף עתונאי אמריקאי לא יעיז להטיף להרס מדינת ישראל, אבל להגן על „זכויות לגיטימיות" — לזה מוכנים תמיד בלי לחשוב מה שמכסה מונח זה. בימי למודי באוניברסיטת ורשה למד אותנו את משנתו של הפילוסוף הפילולוג קרצ'אנג, שעיקרה: דרושה ליצור בכוונה להחדיר מילים בתוך מש־מעים, להגדיר מונחים עליהם מחולקים, בכדי שנדע בדיוק „במה מדובר בעצם"! כי לרוב שני אנשים משתמשים באותן המלות, אבל כל אחד, והבלבר, משמעות אחרת לחלוטין. מכאן „אי־הבנות" לפעמים מתוכננות ומכוונות מראש, בכוונות זדוניות.

דוגמה מאלפת לזה הוא הטיפול בקומיוניזם של הפלשתינאים. העתונים קבלו את ההגדרה של הטרוריסטים, — שאגב, רבים מכנים בשם „גרילאס", שזה יותר מקובל, — ובאחרונה הצליחו להחדירה לפקידים בכירים בממשל, ביחוד במיניסטריון החוץ בוואשינגטון, אחרי שכבר נתקבלה באירופה המערבית.

המשימה לפני ההסברה הישראלית

המשימה לפני ההסברה היהודית היא לא להוד־ות אם זכויות אלה הן „לגיטימיות". אלא להבהיר מה טיבן — לפי מזימותיהם המכוסה לפי שעה של תובעיהן. על ההסברה הישראלית להוכיח שתרגומן המעשי של „זכויות" אלה הוא: קרית שמונה, מעלות, שמיר, נהריה והבאמ־ הבאמן להן הוא זה שהשמיע שוקיירי.

הגרמנים הוכיחו שלא רק „רעיונות הם נשק", אלא אף „מלים הם נשק". הם נצלו אותו ביע־ילות האופיינית למרצחים אלה נגד היהודים תחת שליטתם. שליטים ערביים, אם של כנופיות רוצ־חים אם של מדינות הולכים בעקבותיהם והעולם מחוץ להם מוכיח, בחלקו הגדול נטיה להיכבש ע"י נשק מלולי זה, ולתמוך לא ב„זכויות לגיט־ימיות" אלא במזימות זדוניות נגד עצם קיומה של ישראל, ונגד קיומם הפיזי של עמה.

עלינו להיות ערים ומוכנים להעיר את העולם, ביחוד, ידידנו, לסכנה של נשק זה.

מדינת ישראל

משרד החינוך והתרבות — יד־ושם

המחלקה לתרבות תורנית — רשות הזכרון לשואה ולגבורה

כנס עיוני

על הנושא

„מוטיבים דתיים בספרות השואה"

ייערך ביום א', ב' מנחם־אב תשל"ד, 21.7.74, בשעה 17.00 ביד ושם, הר הזכרון, ירושלים.

ירצו: ד"ר יוסף בר־אל — האמונה בה' ביצירה הספרותית ביידיש;
מר יחיאל גרנטשטיין — הווית ומוטיבים דתיים בספרות המרי;
ד"ר דב לנדאו — הקשר בין הקידמה הטכנולוגית והשואה.

ינחה ד"ר יונה בן ששון.

אחרי ההרצאות יתקיים דיון.

הערה: תחבורה ליד ושם בקווי האוטובוסים מס': 12, 18, 20, 24 עד לגר הרצל. משעה 16.30 עד שעה 17.00 תהיה הסעה מהר הרצל עד ליד ושם.

هكذا عن الاصل

„האיש הקטן" ו...המשבר הגדול

מאת ברוך אדלר

ההתמוטטות בנק אי"י—בריטניה העמידה בימים אלה בכל חריפותה את השאלה של ההגנה הניתנת לאיש הקטן והבטחון לחסכונות הדלים שלו. הפעם, כמו בהתמוטטויות אחרות של בנקים, נפתרה הבעיה זמנית ע"י הממשלה שקיבלה על עצמה את האחריות כלפי המפקידים — כלפי כולם במקרים הקודמים וכלפי חלק מהם, כלפי הפקדונות הקטנים עד 50 אלף ל"י, במקרה הנוכחי. אולם, החלטת הממשלה טובה לזמנה בלבד ואין כל בטחון כי גם בעתיד, אם יקרה מקרה דומה, תנהג הממשלה כפי שנהגה עד כה.

על כל פנים הספק המכרסם בלב המשקיע הקטן הוא שמא אין לתת אמון גם בסמל הזהב — הבנקאות. ...יש המבקר הוא כי האמצע הסכון ...עלול לרדת לטמיון ואדם ...ל לצאת נקי מכל חסכונותיו. ...כן כלפי הבנקאות הזאת לא תרומה של בנק אי"י—בריטניה והדאי ש...היה זה מן החכמה לפתוח מב...ה זו, לתפוס את הבנק במקום ...ת להסדיר את הקשיים שפקדו ...ו בצורה שקטה. לפי הידוע היום ...ה לקבוע אם הממשלה נהגה ב...נה בצעדים שנקטה בהם והבאיה ...יה היה הדבר עולה לכשלם ה...ב פזוה — באם היו נותנים לבנק 13 ביליון הדולר שהפרו לו לפי ...הי וכשתכבים בבדיקת כספי להבית ...ין לה היתה, או שמוטב היה ...את הפרשה ולהסתכן בהתחיי...ה שאין לדעת אותן מראש. ...אפשר לקבוע בהחלטיות כי ...יה השני תרמה הממשלה תרומה ...זה לבבוכה של הציבור הרחב, ...לבט עתה כיצד לכלכל את ה...ים הכלכליים הפרטיים שלו.

שיא ישראלי עולמי — בשיעורי המסים

מעשה, דאגה הממשלה בתכניתה ...כלית החדשה שלה ובמדיניות ...אי הקודמת שלה כי שאלת ה...ן לא תטריד את האיש הקטן. ...יתר השיאים שלה יש לישראל שיא עולמי במיסים. גם לפני ...ניה הכלכלית היה עומס המסים ...ך כזה שאין לו אח ורע בכל ה...ם — אומר הממונה על הכנסות ...ינה, מר מ. גוידרפר. בארץ הגיע ...ס המסים, יחד עם התשלומים ...אח לאומי ומיסי הרשויות ה...ביות, ל־61 אחוזים מכלל ההכנסה ...מית. עתה, עם המילוות החדשים ...שו, הגענו כבר ל־68 אחוזים. ...ינו בעומס המסים עומדת שוודיה, היא רחוקה מאד מאתנו ובה היקף העומס הוא 44 אחוזים בלבד. וזה במדינה בעלת היקף הבטחון הסוציאלי המפותח ביותר. בשבל אזרח של מדינה זו מבוטח החל מהעריסה וכלה בקבר בכל שמגא או צרה שתבוא עליו. במדינות אירופה האחרות היקף המסים הוא נמוך הרבה יותר ומגיע ל־30—40 אחוזים בלבד.

המס השולי — כלומר שיעור המס הגבוה ביותר על הכנסה מסוימת — הגיע עתה לשיא של 87.25 אחוזים בהכנסה של 90 אלף ל"י לשנה. כלומר בעל הכנסה של 7,500 ל"י ומעלה לחודש — ומשכורות כאלה אינן כבר גבוהות במיוחד נוכח ה־אינפלציה המשתוללת — יקבל לידיו 12 "אגי" בלבד מכל לירה שירויח. מובן, שככל שההכנסה נמוכה יותר כן התשלום המס הוא יחסית קטן יותר. אבל, הוא עדיין גבוה למדי מכדי להמריץ את המשק לעבודה נוספת. וזה בשעה שהמשק משווע לידיים עובדות, כשהוא זקוק להגדלת ה־פריון וכשציוד יקר מובטל מחוסר עובדים. מערכת המיסוי הנוכחית היא אנטי־תמריץ לעבודה — קובע מנהל המכון לפריון עבודה, מר י. מירן, בתבעו מיסוי שימריץ עובדים ל־העלות את פריון העבודה שלהם.

ביטוח פנסיה חובה

הממונה על הכנסות המדינה אף הוא מכיר בעובדה שמס שולי כה גבוה 87.25 אחוזים, איננו רצוי ול־דעתו צריך לשאוף להגיע למס שולי של 65—70 אחוזים. וזו לדעתו המכ־סימום שצריך לגבות בכדי לשמור על הרצון לעבוד ולהסתכן ביזמה. להתקרב לתשלום מס אמת — הוא אומר. אולם, הוא מסביר, לא היתה ברירה ובשל הרצון לבלום את ה־אינפלציה ולהבריא את המשק נאלצו לספוג סכומי כסף גדולים מהציבור ואחד מדרכי הספיגה היתה מיסוי נוסף. הוא רק מקווה בעובדה ש־תוספת המילווה היא חד־פעמית וה־תקוה והשאיפה היא שבאפריל הבא תחזור מערכת המסים למתכונתה שלפני התכניה הכלכלית החדשה, שגם היא, אמנם, כבדה אבל פחות מזו של עכשו.

כאמור, מערכת מסים כבדה כזו מותירה אך מעט מאד אפשרויות של חסכון וברוב המקרים הבעיה איננה איך לחסוך את הכסף ולשמור על ערכו בדרך הטובה ביותר אלא כיצד להסתדר עם הכסף ולסיים את החודש ללא גרעון. אולם, עדיין עומדת ה־בעיה בפני רבים שהצליחו לחסוך קצת כסף מהימים הטובים, מקבלי פיצויים, יורשי ירושה ואחרים שעשו כל מאמץ וקיצצו מהמעט שיש להם בכדי לחיות בכבוד לעת זקנה. כיום ברוב המקרים, דאגה זו עדיין מונחת על שכמו של האזרח לכשעצמו, משום שאין בארץ פנסיית חובה. פרט ל־ביטוח לאומי, שהסכומים שהוא משלם הם זעומים ביותר. בזמנו הוגשה ע"י שר העבודה הקודם, מר י. אלמוגי, תכנית לפנסיית חובה ממלכתית, ב־אמצעות קרנות הפנסיה הקיימות. עובדה הצעת חוק אך היא נתקעה באמצע הדרך. התכנית לא ירדה מהפרק — אמר לנו שר העבודה החדש, מר מ. ברעם, בהבטיחו ל־העלות מחדש את הנושא, אם כי בשינויים שונים מהתכנית המקורית של י. אלמוגי. הוא לא יכול היה לומר לנו מהם השינויים המתוכננים כי טרם למד את הנושא, בהיותו חדש במשרד העבודה. הוא יכול היה רק לומר באופן כללי, כי החוק בצורה שהגיש אותו י. אלמוגי, לא היו לו סיכויים לעבור ולכן חייבים להכינו מחדש.

קרנות פנסיה לשכירים ולעצמאיים

כיום מבוטחים השכירים בקרנות פנסיה „פרטיות". אלו הן קרנות של קבוצות עובדים — פקידים, פועלי בנין, תעשיה וכו'. לקרנות אלה מפ־ריש העובד חלק והמעביד את רוב ההפרשה. הפרשות אלו מבטיחות ל־עובד עם הגיעו לגיל הפרישה, 65, 70 אחוז מהמשכורת האחרונה שלהם. כספי ההפרשות לקרנות אלו מבוט־חים בתקנות הממשלתיות, המאלצות אותן להשקיע 85 אחוזים מהכספים בהשקעות מוכרות — אגרות חוב צמודות בעיקר. כלומר; הקרנות רשאיות להסתכן רק ב־15 אחוז מהכסף שלהן, שאותו הן יכולות להשקיע במניות, מגרשים, הלוואות וכו'. ה־מאפשרות הכנסה גדולה יותר מאשר השקעה מוכרת, אך יש בה אלמנט ספקולטיבי וחוסר בטחון. מסיבה זו, כמובן, אין הממשלה מתירה להשקיע חלק גדול מהכספים בהשקעות אלו ברצונה לשמור על בטחונן של ה־קרנות של המבוטחים בהן.

רק חלק מהעובדים השכירים מבו־טחים בקרנות פנסיה ורבים מהם טרם הצטרפו אליהן מסיבות שונות, כלומר לאלה אין כל בטחון סוציאלי לעת זקנה ועליהם לדאוג לעתידם בעצמם. גם אלה המבוטחים בקרנות לא תמיד מבוטחים בפנסיה מקיפה, המבטיחה לעובד פנסיה לעת זקנה וגם במקרה של אסון חיו. פועלי ה־תעשיה, למשל, המבוטחים בקרן „מבטחים", יש להם רק פנסיית יסוד. ב־ימים אלה הולך ומוכן מהלך ש־יבטיח פנסיה מקיפה גם לעובדים אלה. המעניין הוא, כפי שמסביר לנו מר י. וילן, ראש המרכז לבטחון סוציאלי בהסתדרות, כי לא המעבי־דים התנגדו לפנסיה מקיפה אלא דווקא העובדים, ובעיקר הצעירים. החשבון שלהם היה כי במקרה של פנסיה מקיפה יצטרכו לוותר על ה־הסדר הקיים של פיצויים (אלה מש־תלמים מקרן פיצויים שלה מפריש המעביד אחוז מסוים, הדומה במעט לזה שיצטרך להפריש במקרה של הנהגת פנסיה מקיפה. לכן, מעבידים הסכימו עקרונית על פנסיה זו), חלק מהעובדים העדיף לקבל רק פנסיה חלקית ובלבד שתישמר לו הזכות לקבלת פיצויים, שאותם לא יקבל אם תהיה פנסיה מקיפה.

העצמאים אף הם יכולים להתארגן בקרנות פנסיה והם נהנים מאותן הקלות המס כמו שכירים. קרנות אלו שונות במהותן מקרנות הפנסיה ל־שכירים. הן מופעלות ע"י בנקים והחבר מפריש להן כספים כרצונו. בהתאם להפרשות שלו מקבל החבר את הכסף כעבור מספר שנים. גם את מספר השנים שלאחריהן יקבל את הכסף קובע החבר בעצמו. בקרנות אלו יש וואריאציות שונות ויש מהן המותאמות במיוחד לסוחרים, בעלי מלאכה וכו'. בכולן נשאר העקרון הבסיסי של שמירה על ערך הכסף בהשקעות מוכרות וזהו גם תנאי ממשלתי לעצם הפעלת הקרנות.

בעיית תוספת השכר הנלווה

בקרנות הפנסיה לשכירים קיימת הבעיה שההפרשות הן רק מהשכר הרשמי ולא על תוספות נלוות. כיום חלק ניכר מהעובדים מקבל הטבות שונות, מחוץ למסגרת השכר (דמי נסיעה, אחזקת רכב, טלפון — גם אלה שאין להם טלפון ורכב — וכו' וכו').

תוספות אלו אינן נכנסות לשכר שמקבל הגימלאי מקרן הפנסיה שלו ולכן רמת החיים שלו יורדת בצורה דרסטית עם הפרישה מהעבודה. ב־מקרים רבים מקבל העובד 40 אחוז בלבד משכרו בפועל ערב פרישתו ו־לא 70 אחוז כפי שהיה צריך לקבל. על בעיה זו ניתן להתגבר רק אם יתוקנו סידורי השכר הקיימים וכל תוספות השכר יכנסו לשכר הרשמי. כך יפרישו העובדים לקרנות הפנסיה שלהם לפי המשכורות האמיתיות שלהם וזה יזכה אותם גם לפנסיה לפי אותה משכורת.

קרנות הפנסיה מבטיחות, כמובן, רק את הקיום המינימלי של המבוטח לעת זקנה ואין הן יכולות להבטיח את רמת החיים המלאה שלפני ה־פרישה מהעבודה. כמו כן אין בהן האלמנט של חסכון למטרות שונות לפני הפרישה. אין הן יכולות להבטיח דירה לבן ולבת הנישאים, לרכישת מכונית, לנסיעה לחו"ל. מי שרוצה לחסוך למטרות אלו ולאחרות ולהב־טיח את כספו מפני הירידה המתמדת בערכו בימים של אינפלציה ובימים של חוסר יציבות במשק העולמי, העלולים להביא למצב של התמוטטות בנקים ושל ירידה לטמיון של הכספים שהופקדו בהם, חייב לברור היטב את דרכו לו. בידי המשקיע הקטן יש מספר רב של תכניות, שבחלקן ה־גדול מבטיחות אותו הן מפני אינפל־ציה והן מפני מסירת הכסף לידיים בלתי נאמנות. מי שרוצה להרוויח כסף בקלות וכסף רב מהמהות בפניו מספר דרכים — למסור את הכסף לנושכי נשך. כיום זוהי הזדמנות זו ובקשיי האשראי הגדלים וההולכים אפשר לקבל ב„השקעה" אלו ריבית גבוהה המגיעה עד 40 אחוז. (לשם השוואה: הבנקים משלמים על פקדונות לזמן קצוב עד 15 אחוזים, הכל לפי תקופת ההפקדה). מובן שהשקעה כזו היא מסוכנת ביותר ועדות לכך אלמנות וקשישים שבטחו מבטחם בהרפתקנים ובסופו של דבר נשארו ללא פרוטה.

השקעות סולידיות והימורים

דרך סולידית אחרת היא להשקיע כסף, כאמור, בפקדונות בבנקים. ה־הכנסה אינה גבוהה. אבל היא בטוחה אם מוסרים את הכסף לבנקים סולי־דיים, שאינם עוסקים בהרפתקנות ואינם משקיעים כספים בעסקים ספקולטיביים כעסקי זהב, מתכות חמרי גלם, כסף וכו'.

מי שמוכן להמר ולהסתכן בקצת יכול להשקיע את כספו בעסקי מניות. אלו התפתחו מאד בשנים האחרונות ואם יודעים להשקיע בתבונה אפשר להשיג רווחים נאים. אותו דבר אמור גם לגבי השקעות במטבעות ובולים. אולם, בכל ההשקעות האלה קיימת אפשרות של ירידה מהירים ורבים הפסידו את כספם בעיסקות כאלו. דוגמא לכך, למשל, יכולות להיות ההשקעות האחרונות בנת"ד. מתוך ציפיות לפיחות לפני הפעלת התכנית הכלכלית החדשה עלה כל הזמן ה־נת"ד. מי שהשקיע אז את כספו ב־השקעה זו ימצא את עצמו כיום בהפסדים עצומים עקב ירידת המחי־רים הגדולה והנוכחית על הנת"ד, כשציפיות הפיחות לא נתבדו.

אלמנט ספקולטיבי יש גם בהשקעות במגרשים או נכסים אחרים. מי שהשקיע כספו, למשל, בדירות הרויח הון תועפות. דירה שעלתה לפני שנתיים 130 אלף ל"י, למשל, יכול לקבל בעד אותה דירה כיום רבע מיליון ל"י. בהשקעות מסוג כזה אין כמעט סיכון, אם כי כיום, בשל הגבלות הבניה וביוקרם אפשרי בענף זה, יתכן שהרווחים כיום לא יהיו כה גדולים כבעבר. אולם, להשקעות כאלה דרושים סכומי כסף גדולים והן אינן מתאימות לחוסך קטן, למצבו בנויות תכניות שונות של חסכון ל־שיכון — באמצעות משרד השיכון או הבנקים. בתכניות אלה אפשר לחסוך גם סכומים קטנים ובחלקן צמודות למדד יוקר הבנין ובחלקן צמודות בצורות אחרות. על כל פנים הבטחון בהשקעה הוא מירבי כי ה־מפעילים הם הממשלה והבנקים ה־גדולים.

תכניות החסכון ואגרות חוב צמודות

הבנקים מפעילים גם תכניות חסכון כספי טובות. אחת הטובות שבהן היא „חסכון עשרת אלפים". כספי תכנית זו צמודים למדד ונוסף לכך מקבל החוסך עם הכנסת הכסף מענק של 10 אחוזים. הואריאציות בתכניות הן רבות ומותאמות לפי הדרכים והדרי־שות השונות של הלקוחות.

השקעה טובה ובטוחה היא אגרות חוב צמודות. אגרות ממשלתיות אלו הוכיחו את עצמן ועליות המדד בשנים האחרונות העלו את ערכן בשיעור ניכר. הבטחון באגרות אלו הוא מכ־סימלי, כי הממשלה מוציאה אותן ויתרון נוסף בהן הוא שאפשר להפכן בכל עת לכסף מזומן, מה שאין כן בתכניות החסכון בבנקים שבהן אי אפשר להוציא את הכסף באופן חופשי (חסכון עשרת אלפים, למשל, מוקפא למשך חמש שנים). האגרות סחירות בבורסה והן נמכרות לפי ערכן ה־ריאלי בכל עת.

האפשרויות להשקעה הן רבות ו־מגוונות וגם המשקיע הקטן יכול ל־הבטיח את כספו באופן מירבי, אם כי במקרה זה ההכנסה הצפויה אינה גדולה כפי שהיא יכולה להיות ב־השקעות שבהן מסתכנים בעצם קבלת כספי ההשקעה בחזרה.

העתון הרשמי של הקונגרס האמריקני על ביקורו של הגר"ש גורן בוושינגטון

הרב הראשי לישראל הגר"ש גורן בחברתם של חברי הקונגרס בוושינגטון

בצילום: הרב, רעייתו, נשיא הקונגרס קארל אלברט וחברת הקונגרס מרגרט האקלר שנאמו לכבוד הרב הראשי

וואשינגטון (שירות „הצופה") ביקורו של הרב הראשי לישראל הרב שלמה גורן בקונגרס של ארצות הברית והתפילה שערך בפתיחת ישיבת הקונגרס, עוררו הד רב בבית הנבחרים האמריקאני.

עתון הקונגרס „קונגרשיונל רקורד" בגליונו מ־24 ביוני ש.ז. מקדיש את השער לביקורו של הרב הראשי הישראלי.

בפתח הגליון הובא הנוסח המלא של התפילה אותה נשא הרב הראשי מעל במת הקונגרס.

תפילתו של הרב הראשי לישראל — תפילה שנערכה זו הפעם ארצות הברית למען השלום. הוא ציין בין היתר, כי מביא לקונגרס את בשורת השלום מארץ ציון וירושלים ואת הירושלים של העם היהודי שהשלום ממידותיו הנעלות ביותר.

ולבסוף נשא תפילה לבורא עולם, שעם ישראל בארץ הקודש, השכנים שלו מסביב, העם האמריקאני וכל יושבי תבל יכרתו ברית שלום, כדברי ה' בפי נביאיו שהשלום שלו.

מי יתן וה' יברך את העמים בשלום ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה.

תפילתו של הרב הראשי לישראל — תפילה שנערכה בזו הפעם הראשונה בדברי ימי הקונגרס האמריקאני על־ידי אישיות רבנית דגולה שמחוץ לגבולות ארצות הברית, ציינו, כבשה את לב רבים מבאי הבית הרם.

נשיא הקונגרס קרל אלברט שהציג את הרב הראשי בפני חברי הבית העלה על נס פעולותיו, גדולתו כמנהיג רוחני של העם היהודי וכמי שנשא את בשורת השלום של נביאי ישראל לעולם כולו.

דברי ברכה מיוחדים לרב הראשי השמיעה חברת הקונגרס הגב' מארגרט האקלר, שסקרה את פרשיות חייו של הרב גורן מיום עלייתו לישראל ועד להגיעו לכס הרם של הרב הראשי של עם ישראל.

כן הדגישה הזכות הגדולה שהיתה לחברי הקונגרס, כי ישיבתם היפתח בתפילתו של מנהיג רוחני ששמו הולך לפניו. במיוחד העלתה על נס חלקו של הרב הראשי במערכות הגדולות על קוממיות ישראל בארצו. באמונתו הגדולה, אמרה, ידע לעודד את העם בעתות מלחמה וצרה. וזה אתם בכל מקום. דוגמתו האישית היתה לפעמים חזקה יותר, משפיעה יותר על תוצאות הקרב, ממטוסים משוכללים וכלי מלחמה אחרים".

הרב גורן — הוסיפה — מייצג עם המוכן להקריב עצמו למען החרות.

באותה הזדמנות העלתה בעיית יהודי ברית המועצות. סיפרה על ביקורה במוסקווה ועל ביקורה בישראל ואמרה, כי לבה עם יהודי ברית המועצות, שמונעים בעדם להתאחד עם אחיהם ואח־יותיהם בארץ ישראל.

„מאבקם של עמים חופשיים הוא אוניברסאלי. הוא מחייב לעזור אחד לשני. בדרך זו או אחרת — אך על כולם להיות מעורבים באותו מאבק. ומבחינה זאת מאוויינו זהים עם תפילתו של הרב גורן למען השלום".

שלימות העם והארץ

חברי הקונגרס קיימו שיחה מיוחדת עם הרב הראשי על בעיות אקטואליות בה הסביר את המשמעות הדתית שיש לשלימות העם ושלימות של הארץ המובטחת לעם ישראל.

הפגישה הפכה לרב־שיח מדיני־רוחני כשרבים מבין חברי הקונגרס מביעים תמיכתם המלאה והבעמס בלתי מסויגת מדברי הרב הראשי לישראל.

*

הופעת הרב הראשי בקונגרס, כאמור, היתה לשיחת היום — שיחה המתמשכת על פני ימים רבים וביחוד עתה, אחרי שהעתון הרשמי של הקונגרס הקדיש את שערו לביקורו של הרב.

הביקור רשום לעד בדברי ימי הקונגרס, כרך 120, מס' 93. גם רישומו של הביקור לא ישכח — אמר נשיא הקונגרס.

נופים קורצים...

מאת חיים פיקרש

היציאה למחנות הקיץ הוג־בלה, אם מחמת הוראת שעה ו־אם — מאימה תורים. גם בתי ה־מלון, בצפון הארץ, אינם מה־ורים השנה, את כוח המשיכה, הטיולים? אף אלה מאד צומ־צמו. מכל מקום, ההבתים שוב אינם נוהרים אל חיק הטבע, ו־ביחוד אותם המתקרים „רגי־שים למדיי".

והוי ההזדמנות, אומרים, להי־ליד את „לבה של ישראל". במ־קומות הרחוקים, יחסית מאזורי הספר, מצויים המודות סבב שד־מה עין ולב. בכל אלה, מעידים האומרים אנשי החברה להגנת הט־בע, יש כדי להרנין את המב־קר.

הידעתם, למשל, כי סמוך לכ־ביש טבריה־נצרת מקננים בהגנוי הסלעים שרידי נשרים ושבהורחו של עמק יזרעאל, מדלגים בין ערוצים להקות של יעלים ואיי־לות, ושמאל חופה של סנכורה, מצויים שלושה איים בהם הד־גרות אלפי יונים צחורות. שלא לדבר על חורשות הכרמל ה־אובלות בשיפעת ירק ובמקומות ...ילוף כזהדים, ותנינים לעש־יות שהוקמו על ידי הקרן ה־קיימת לישראל, בסיוע הרשויות המקומיות הסמוכות.

* * *

פינות טבע בהם שולט ה־טבע בכל תפארתו וההדר פרושים גם בדרך העולה לירושלים, סמוך ל„תל אלכסנדר" שליד חדרה, שם, בשבילים הצרים, ניתן ל־טייל, וליהנות תוך כדי כך, מ־קולותיהם של אלפי הציפורים, ה־מקננות בין שיחי הגומא, או ל־עקוב אחר צבי המים המצויים בסביבה, ולא פחות מכך — ל־התענג על אכילתם של הדגים הניצודים בחכות חובבים או ב־רשתות של דייגים מאומנים.

מאזור תל אלכסנדר, אפשר לקפוץ אל משטחי גבעות ה־חול הפרושים בקצה העיר חדרה. על גבעות אלה, בנויות חורשות ...רות ואלת המסטיק, מקום נוד־ד להקמת מחנה קייטנים או ...תם, לבידורים של מטיילים. בסביבה זו ניתן בנקל לאתר ...ה בקום ריבצם של צפרי הנוד, ...כללים — אנפות הבקר הלבנ־נות, המקננות באלפיהן על עצים גבוהים. צפורים אלה, מסתבר, הגיעו ארצה, לפני כמה שנים, וכנגמתן — „היצמדותן" אל חיות הבית הגדולות, ובכלל אותן „הד־יות גדולות", מכונות אנפות ה־בקר גם ב... בני האדם. הללו, בעקיפין מסייעות גם לציבור ה־חקלאים, בעת שהן טורפות את השרצים והמזיקים למיניהם, וש־הן יושבות־רוכבות על גב ה־בקר (ומכאן שמן), הן משביתות אף את הקרציות...

קצת יותר צפונה, שרויה לה קסריה העתיקה בשלוות הקדו־מים. „אגף העתיקות" שיכור ר־שיחזר את קסריה העתיקה, חוף הרחצה שלה מקסים, והמוזיאו־נים עשויים להרשים את קהל המבקרים בשיפעת המוצגים.

הלאה מזה — שמורת הטבע של מעגן מיכאל, עם שיפעת ה־מים הזורמים, הצמחיה הצפו־פה, ועופות הבר המקננות. מ־שב רוח מרענן, גולש־יורד לו ממורדות הכרמל, ומפיח חיות, באותם הסובלים בימי הקיץ ה־לוהטים...

נוף קסום נשקף לעיני כל מי שעלה וטיפס במעלות הכביש אל מושבת זכרון יעקב, שבה המוזיאון המספר־מתאר את קו־רות מאבקה של קבוצת ניל"י ושבתחומה — קברו של הברון, המצוי בתוך גן עבק, מלא עצים מצלים. ועוגות פרחים ומדש־אות.

* * *

קצת יותר צפונה, בהקביל לשלוות הכרמל, המשתפלת אל החוף, קיימים, כאמור, חופים מרהיבים עם מפרצים טבעיים, בהם מצויים צמחיים נדירים ו־כשטחי חול הגובים. כאן, בחבל ארץ זה, פגשנו השבוע את חבו־רת המרצים מאוניברסיטת בר־אילן, שיחד עם בני משפחותיהם „נתנו פורקן" למתחי כל השנה, בהגדרות אחד מהם, ושוב לא־יכלו להבליג אל מול „פינת ה־חמד" שנתגלתה בפניהם.

רכסי הכרמל, לכשעצמם, אף הם משופעים בפינות חמד, וכי־שלל תצוגות שובי־עין. כל אלה — המשתרעים על פני שפלת החוף, יש בהם כדי להרנין את המבקר מאורות, הנבלע בתבונם של גידולים ובעלי כנף למיניהם.

* * *

בימים אלה, ימי „החופש הגדול" שוב רבה תעסוקתם של חברי האגודה להגנת הטבע. חבריהם, לעשרות מתפרשים על פני שמורות הטבע, בכל פינות הארץ, לרבות, בעומקו של סיני, ועוזרים מפני ה„מזיקים הולכי על שניים" — כדבריו של מר אלי שמעונוביץ, איש האגודה. המר־בה לספר לנו על התכנית הגדולה של האגודה, לקירוב ההמונים אל הטבע. „אנו מקיימים מסגרות סיור מיוחדים לקבוצות שונות, לרבות הנוער הדתי, שרבים מ־חבריו נמנים על פעילי האגודה" — אומר לנו אלי.

את כל החיל הזה עושים חבר־י האגודה להגנת הטבע, שלא על מנת לקבל פרס. ההשתתפות ב־סיורים, תמורת תשלום סמלי, הולכת ומתרבה. יחד עם זאת, אין הם שוקטים על שמריהם, ומתדפקים על פתחי מוסדות, מבקשים, מפצירים ומיהלים, כי בכל זאת, יקום פעם מאן־דהו, שיש לו מהלכים ביהלונות ה־גבוהים ויסייע בידם להקים את הפארקים והשמורות „על פני כל הארץ" מקום שם ייבואו גם חיות מופלאות ועופרי טרף, ש־נעלמו מתחומה של ישראל.

* * *

כן, לעופות טרף, אומר איש שיחנו, הרשות לבנות קינים, ל־דגור על בצים ולהקים דורות ח־דשים להמשך החיים המופלאים והמיוחדים של עולם החי. הב־צר בדרך כלל, בסבך עצים מר־ריקים הנטופים על פלגי מים. וכל מי שישלח ידו ויפגע באותן חיות בר המבקשים להחיות שוב בארץ, יתעמד לדין, על פי חוקי הגנת הטבע. כך, עם הפעלת ה־חוק, החלו, למעשה, מוסדות ה־ממשלה להטות אוזן קשבת ל־מדברותיהם של חברי האגודה והחילו להטביע את „חותם הבב־לכותיי" עליה. ומכאן הסיכוי הגדול להחזיר את הפודות ה טבע, ל„ארץ הצבי".

מוסד הרב קוק

מוסד הרב קוק

ת. ד. 642 ירושלים

סדר הקינות

כמנהג פולין

וקהילות האשכנזים בארץ ישראל

מוגה ומבואר בידי

ד"ר דניאל גולדשמידט

המחיר: — .18 ל"י

משרד ההפצה: תל־אביב, רח' אלנבי 87, טל. 615036

סופרת ילדים עם אמהות ברוכות ילדים

מאת ג. נועם

יוכבד סקס היא דור ששי לילידי ירושלים, מבני מאה שערים ובתי־הונגרין. היום מגדלת האשה הצעירה והבהי־רה הזאת שמונה ילדים בבני־ברק ומבלה לילה לילה. כפי שהיא נוהגת לעשות כבר שנים רבות, לאחר השכבת הילדים והדחת כלי ארוחת הערב — ליד שולחן הכתיבה שלה.

תשעים ושש מחזות לילדים כת־בה בשנים אלה. כולם מיועדים לבתי הספר הממלכתיים דתיים ולתלמידי החינוך העצמאי החרדי, ורובם אף הוצגו בבתי ספר אלה. לאחרונה — החלה לפרסם גם סיפורים לילדים וגם הם, כולם, מיועדים בהפיכה ר... ברוח לבני אותם חוגים שומרי דת ומסורת שעד לאחרונה היה בידיהם חומר קריאה מצומצם ביותר. יוכבד סקס כותבת על „סידורו של סבא" על זכונו של נרות שבת, או „מ־ספורי ירושלים" — סידרה המשו־זרת בנוסטלגיה דמויות, הווי ומנ־הגי חגים של ילדותה המוקדמת בין בתי הונגרין: היא כותבת על ישיבות המתמידים, על ר' ישעיה כארגן חבורת הלומדים, על ר' יודל ה־בצורר, ר' אנשיל המשיח, בהיה סר עדת ההולים בשכונה וכל מבריחם וקרוביהם.

„הילדים לא מכירים הווי יהודי"

„נדמה לי שהילדים הגדולים היום בארץ לא מכירים את ההווי הזה" אמרה לנו כאשר שבנה על המידי־שאה בכפר אברהם. „בכפריה קיימנה של תנועת האשה הדתית לאוכליה ל־אמהות ברוכות ילדים. סביבה שהאותה שעה אמהות לעשרה, לתרמי־ולחמישה עשר ילדים, כמה פעמים ... התרעצי בין שבילי הקייטנה ה־סופרת שחוג הקוראים הראשון שלה הם שמונת ילדיה בבית, ההבהינה בנוסף הנופשות ואמרה: „האמהות כאן אומרות לי: את הסיפורים שלך אנחנו נותנות בלב שקט לילדים. לא צריכות לקרוא קודם כל סיפור כדי לראות אם הוא מתאים להפיסה היהודית של הבית שלנו — יודעים כי את ובטוחים במה שאת כותבת — מתאים להוהגר".

רק מזה שנתיים הצטרפה יוכבד למספר הזעום של כותבי הספרות הדתית לילדים, אבל את מלאכת ה־כתיבה החלה כבר כשסיימה את סמי־נר אפרתה בירושלים והחלה ללמד: „גיליתי מהר שאין חומר מתאים לחינוך הממלכתי דתי. כל סיבה, כל טקס, כל מיסדר דורשים טקסטים להקראה, לדיקלום והצגה. אבל לא היה במה לפתח. חיפשתי בכל ה־ספריות, ישבתי שעות ביותר ה־פועל ובבית המולה הרוך מכבה מ־חזות של אישכון ושחם, שגם הם ואינם מתאימים לילדי בתי ספר ד־תיים — לא מצאתי כלום".

באחר שכך, ההרישבה הבוגרה ה־צעירה והחלה לכתוב לתלמידיה. היא כתבה בסכה ליום העצמאות, כתוה בשם „יהודית" לחנוכה, „בהרפתה" להצגת סוף שנה, סידרה בהווה של ימי העליות הראשונות, וכל אלה מוזוה היראה הדתית והדעכית ש־נעדרה כליל מן החומר שהיה מ־קובל על בתי הספר הכלליים ב־מדינה. המחזות זכו להצלחה מיידית. בתי ספר לעיירות, שכלו בביה ה־כפר בו לימדה, חיפשו חומר מתאים להגים ובאו אליה וביקשו את כתו־ביה. עד מהרה נצמדה לספק ה־ראשי של מחזות — בעיקרונים, — לבתי כפר ... דתיים ... חינוך העצמאי. „כשהחלו להכיר אותי בחוגי הבתים ובמנהלי בתי ה־ספר התחילו, אפילו להזמין עיבודים של ספרי ילדים לפורטטים. עיבדתי את „פוליאנה", „אות ... על הצגילים" להצגות בית הספר.

באותו שלב היו לה בביתה כבר שני ילדים קטנים והיגוע, כיצד מצ־אה זמן לכתוב? „כשהילדים ישנו בערב — כתבתי".

אבל הילד השלישי הכריע את הכף לטובת הבית. המירה כאלהה לוותר על משרתה וכשבצעיה את ועקרה בית בלבד — החלה לכתוב בדבגינות. „אבל אף פעם לא על חשבון המשפחה, קודם לכל החשוב מעל הכל הוא הבית. רק כשסיימתי את עבודות היום, השכבתי את ה־ילדים והכיור היה נקי מכלים — ישבתי לכתוב".

כתיבה ל...מגירה

משנוספו הילדים — הצטברו גם המחזות במגירה. מדי פעם בשעת האכלת הילדים בערב היתה מספרת להם מספורי ילדותה בירושלים, ה־עיר האהובה עליה ביותר עד היום ולאחר מכן ישבה וכותבת. כך החל להתרקם הספר הראשון של סידרת „מסיפורי ירושלים" שבינתיים נוסף לו חלק שני „והשלישי בדרך": „הר־בה מנהגים ושיפוטים שהעשירו את ילדותי נעלמו מן הנוף, אפילו ב־מאה שערים. הכל היה לי שילדי ד־ילדי האחרים בימינו — לא יקראו ויכירו עליהם. אני זוכרת למשל איך כפעוטה בירושלים, היה תפקידי מדי יום ששי ללכת אצל אשה אחת שהיתה מכינה פתילות שבן כי אמי לא הדליקה נרות והקפידה על עששיות הסבון שלה. אני זוכרת גם נשים ש־היו מחלקות חלות בערב שבת ל־נזקקים. אני זוכרת ספורים שסיפרו בביתנו על ימי הטורקים, על ה־מלחמה, על אותו מאורע שבו באו חיילי הטורקים והחלו לשאוב מים בבורות השכונה וכיצד נזעק סבא, היהודי שאור אזמן וצעק — יהודים, מה אתם שותקים, הרי הם רוצחים אותנו, לוקחים את המים מפי ילדי־נו..." ויש לי זכרונות כיהודים מן ההגים. „ההלקה" במאה שערים, סוכ־ות בבתי הונגרין — עולם שלם שאני מקווה לשחזר למען ילדינו".

כאמור, עולם זה פולש לבית משפחת סקס רק בערבים. הימים הם קודש למשפחה. כיצד מצליחה ה־אשה הצעירה הנינוחה הזאת למ־צוא זמן לכל תפקידי האמהות ו... הבית שלה? כיצד מתמודדת ב־אותה הכעבסה חבורותיה לקייטנה שמספר ילדיהן כמעט כפול משלה „ב...משפחה הגדולה לומדים הילדים באופן טבעי לעזור האחד לשני ו־קצת לדאוג לעצמם". היא מסבירה אין פנאי להקדיש עוד תשומת לב או פינוק — והילדים בעצם נעשים די עצמאיים — אצלי הם מלבישים זה את זה, ויש ביניהם חלוקת עבו־דה בקשר לעבודות הבית. ארבע ה־בנות, מגיל שמונה עד שתים עשרה חוזי עורכות את רוב קניות המזון. יש ילד הממונה על הוצאת אשפה יש ילד הממונה על קניה יום־יומית של צרכי מכולת, שיגי ... זה קל. כיבצע כמו אמבטיה לשמונה היא דבר קשה ביותר, כשאני רוחצת אחד אחרי אחר ובעלי מנגב אותם בזה אחר זה עטופים בכבבת להחזר. גם לאפות בשביל משפחה גדולה זה לא פשוט. במקום שנה לשבת על־ להכין שלוש עוגות לשבת, אבל גד־בה לי שבכך הכל לא יוצא לי אף פעם לעבוד עם כל השבונה ביחד. בהשגחה מידית מכויים רק השלושה או השניים הקטנים ביותר, למרות שאב למשפחה גדולה וקיפה בציקר לשלוט הכיבות יסודיות. אם יש לה תכונות אלה — היא מצליחה להס־תדר בלי בעיות: ראשית — יכולת אירגון, שניה — תבונה או חכמת חיים שתדריך אותה להמנע לגמרי מההתערבות בבריבות, במשחקים וב־יחסים שבין הילדים. (אם אינה צרי־כה להותך או להיות מעורבת מדי בסכסוכי ילדיה), ושלישית — עצ־בים חזקים".

„תכונה רביעית", אותה לא ציינה יוכבד סקס בדבריה, אבל היא כש־תמעת מסיפורה הוא — בעל טוב.. במקרה האישי שלה, בעלה הוא קורא נלהב ומבקר קפדן של כל סי־פוריה. כאשר גיהתו המחזות שלה, אותם הציעה להסתדרות המורים ה־דתיים, אחרי שנה שלמה בה שכבו כתבי היד „כאבן שאין לה הופכין" במשרדיהם, לא נותרה אלטרנטיבה אלא להמשיך ולכתוב למגירה ול־בתי הספר שהמשיכו בהתלהבות רבה להזמין אצלה חומר. אבל אז החליט בעלה להקדיש סכום כסף כסורים ש־היה מיועד לקניית ארון ילדים חדש — להוצאה עצמית של הספורים: „עד שנצטרך לחתן את הילדים־הרגיע אותה „תחזור לפהות הקרן.. יהיה לנו במה לעשות שמחות"...

לאחרונה, נרכשו כל סיפוריה ע"י הוצאת „מורשת", ספריה נמכרים הי־טב ובע"ה הזיכון אינה קיימת כב־עבר. יש לה כבר שני ספרים ב־גהים ומוכנים להדפסה והיא ממשי־כה במנהגה היום־יומי הקבוע — כתיבת לילה לילדים.

במחיצתן של אמהות

לא כל מאה האמהות בקייטנה בה שהה יוכבד יכולות כמובן להתפנות לעיסוק לילי דומה לשלה. רובן מכ־שיכות לתוך הלילה בכביסה. בתפ־רה בבישול ובכל אלף ואחת המלא־כות הביתיות המעסיקות אם מרובת ילדים, ובמיוחד אם כמו יהודית פיי־בר משעריה, שמספר ילדיה הוא חמישה עשר. בשלוות שבה פירוהוביה ובהבעה בינהחה אמרה לנו יהודית: „מאז שבאתי לארץ מתימן אף פעם לא בישלו לי אוכל ולא מצאנו יום של מנוחה. תמיד הייתי אוכלת ב־צעידה ליד הסיר, או כשעבדתי ב־כביסה. הקייטנה פה זה בשבילי משהו שלא האמנתי שיבוא בחיים".

ואמנם, לפי עדותה של הרבנית מזוהר, שאירגנה את בנות שעריה, נחלת יהודה ופתח־תקוה „לא בקלות מוציאים מהבית אם לתריסר ויותר. הייתי צריכה להסביר לכבעג הרבה לעבה. האמהות האלה קשורות לבית ועצמאות בו כל השנים בלי לצאת בכלל. אמרו לי — איך נעזוב עשרה, חמישה עשר ילדים לבד? הייתי צריכה להסביר להן שגם לאמא מותר פעם לנוח... היום הן כבר מתוכבעות בעצמן אחרי שבוע בקייטנה".

המאה הנופשות בכפר אברהם הם במובן רק טיפה בים — עשרות נ־שים מתדפקות עלמיו יום יום על דלתה של הרבנית: „והה איתנו גם לנו יש שמונה ילדים — לא מ־גיע שנוח קצת"?

„יש לנו כיום רק לארבעה או חמישה אחוז מתוך ציבור האמהות מרובות הילדים" אומרת הרבנית מ־זוהר שבעצמה היא אם ברוכה ל־עשרה. „ולמרות שהקריטריון דורש לבחור אמהות לשעה ילדים ומעלה — בגלל מספר המקומות המוגבל נאלצתי להתחיל ובתחרה רק אמהות לשמונה ומעלה... חסרות מאד עוד קייטנות ועוד ההורים — וכדאי ש־המרכז לדמוגרפיה יגדיל את התקציב ואת המסגרת, למען כל אלה שחשות צבען, ובצדק, הקופחות".

כאמור, יהודית פייבר היא בין „בעלות המזל" — זה לה הקיץ ה־ראשון מאז נישואיה שהיא מוצאת מכבון של שעות מנוחה ומצבה של ארוחה שמישהו אחרת בישלה והגי־שה לשולחנה.

„בדרך כלל אני קמה בארבע ב־בוקר, מסדרה, מסבבת, מבשלת, מתי־הילה כביסה במכונת החצי אוטומ־טית שלי, עושה ארוחת בוקר ל־ילדים, רוחצת תינוקות, מלבישה שו־לחת לגן ולבי"ס וככה ממשיכה בלי רגע הפסקה עד עשר אחד עשרה ב־לילה. כך בחול וככה בשבת".

כמחבר שהגדולים שלה אינם מ־סיעים בטיפול בקטנים, ולפחות ש־בה מבין החמשה עשר הם עדיין בחזקת פעוטים הדורשים טיפול אינ־טנסיבי „אבל אני שמה לב לכולם. לא נכון שאם יש הרבה ילדים — האמא לא משגיחה טוב על כולם. כל אחד מהם איכפת לי כמו בן יחיד".

את החמישה עשר מגדלת יהודית בדירה בעלת שני חדרים, שניים שניים במיטה והלק בפרוזדור".

אם אחרת לחמישה עשר, צפורה נחשון, שהקטן שלה הוא בן שש והגדול בן עשרים, וארבע וכולם ל־נים עדיין בדירת שלושת החדרים הזהות גם היא: „לא רציתי לעזוב את הבית לקייטנה. אם אעזוב ל־רגע הילדים שוברים והורסים הכל, הופכים ומטפסים על רהיטים — אבל בסוף באתי, עם שני הקטנים שלי. בלי הקטנים — לא הייתי יו־צאת לנוח בשום אופן".

צפורה השוה בביתה הגיד, כ־עולם לא יוצאה אלא לקניות (גם לביקורי קרובים אין זמן) ובקושי מוצאת האבון לאכול אחרי שהיא מבשלת יום יום אוכל טרי לכל ילדיה מספרת כי כל משכורת בעלה מוקדשת למזון, בעבר היתה הכביסה נחלת בבנה גם את שנת לילותיה. מזה חמש שנים יש לה מכונת כבי־סה וכך בשלכם יפה „רק" בין ארב־בע בבוקר ואחת עשרה בלילה. אפילו בימים הנדירים הללו של ה־מנוחה שנבצאה לה לפתע בקייטנה „לאמהות ברוכות הילדים היא מש־כימה קום כדי לבשל ולנקות את הבית לפני באתה וכביסה לצבוד ברגיל מיד עם שובה מן הקייטנה. אבל העציית שבהווך, שעות של ישי־בה על הדשא עם נשים הדומות לה, בשיחה בטלה, בהקשבה להרצאות, במלאכת יד או באכילה מסודרת בחדר אוכל מאורגן — הן שינוי החוכי מכל דפוסי החיים שהיו מ־קובלים צליה.

„אבל" מהערבת בשהוה שוב יו־כבד סקס, שלצד בנות צמישב ר־שעריה מייבגת עם עוד כמה מ־חברותיה את בנות בני־ברק בקייטנה „לא הייתי רוצה שיתקבל הרושם שאם להרבה ילדים נהנית פחות ב־חייה או באיכות חיי משפחתה נו־פלת מזו של אם לילדים אחדים בל־בד. עם כל הילדים את נהנית, מת־עצרת, ומוצאת בספק סיפוק ותוכן שיפצו על העבודה הקשה. לא נכון שעם הרבה ילדים חיים פחות. אולי האשה מתעייפת מהר יותר, יופיה החיצוני נשחק מהר יותר — אבל לא זה קובע את איכות החיים".

תשבץ „הצופה" מס' תתכ"ט

בעריכת הלשונאי הלל הרשושנים

תשבץ זה ערוך לפי כתיב הדקדוק — כתיב חסר ✡ את הפתרון יש לכתוב בכתב קריא ולשלחו עד ליום ו' הבא, לפי הכתובת „הלל הרשושנים", תשבץ „הצופה" מס' תתכ"ט, ת. ד. 2045, תל־אביב ✡ חמישה פרסי ספרים יחולקו בהגרלה בין הפותרים נכונה ✡ הפרסים יישלחו בהקדם ✡ התאזרו בסבלנות; ✡ אנא לבייל את המעטפה בבול בן 25 אגורות וגלויה ב־20 אגורות

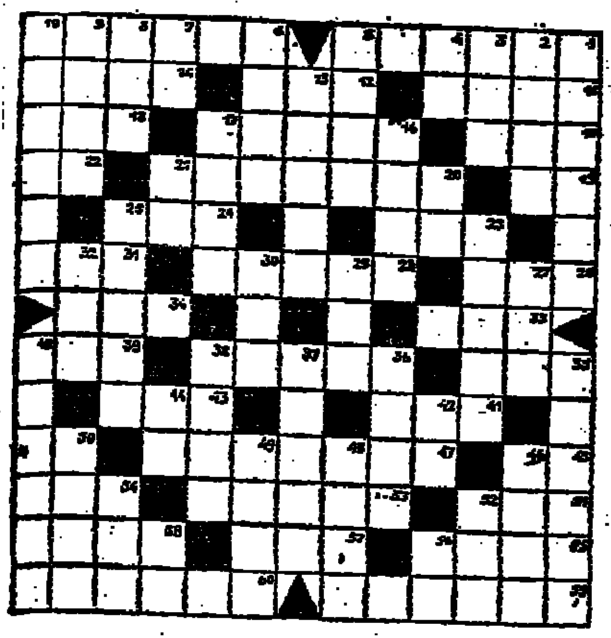

במאוזן — מימין לשמאל: [illegible]

במאונך — מלמעלה למטה: [illegible]

פתרון תשבץ „הצופה" מס. תתכ"ח

[illegible]

שמות הזוכים בהגרלת 5 פרסי הספרים — תשבץ „הצופה" מס. תתכ"ז

1) [illegible]
2) [illegible]
3) [illegible]
4) [illegible]
5) [illegible]

רבי שמואל בלקין

(סוף מע' 5)

[illegible]

8) Samuel Belkin, In His Image, p. 78.

הוצאת הקיבוץ המאוחד

הספר רח' [illegible] 15, טל' 225222, תל־אביב

בשיתוף עם משרד החינוך והתרבות — המחלקה לתרבות תורנית

הופיעו ספרי עזר למורה, למדריך, לתלמיד נבון ולתלמידי ישיבות

אברהם שטאל / בין אדם לחברו

לקט מאמרי חז"ל וסיפורים ממקורות ישראל ובתרבות העמים

אברהם שטאל / דמויות בתרבות ישראל בימי הביניים

פרקים מתמעמעים של תולדות ישראל. לקט מקורות על גדולי ישראל בימי הביניים.

יהושע הורביץ / הרמ"א [רבי משה איסרלש]

מונוגרפיה על חייו ופעלו של אחד מגדולי ישראל בימי הביניים: הוגה־דעות מורה־הלכה ואחד מגדולי המפרשים.

שח־מט

בעריכת שלמה קנדלשיין

מאסיה לאירופה

[illegible]

המשמעות

[illegible]

הבעייה הכספית

[illegible]

משחקים

[illegible]

גמביט המלכה

[illegible]

גמר אליפות ישראל לקבוצות נוער גילאי בתי־ספר על יסודיים — 1974

[illegible]

גמר אליפות ישראל לנוער (יחידים) — 1974

[illegible]

ממשחקי האולימפיאדה

[illegible]

ד"ר ורהפטיג

(סוף מעמוד 6)

[illegible]

בחוג המשפחה

מאת נעמי גוטקינד

מדוע לא נוטל החולה את התרופה שלו

[illegible]

כותב ד"ר קורצ'ין: [illegible]

[illegible]

רגל קרושה לשבת

[illegible]

החומרים:

10 רגלי עוף או הודו, או רגליים, כנפיים, גרון

תבלים: מלח, פלפל לבן, עלי דפנה, גרעיני פלפל, שום

2 כפיות מיץ לימון

לקישוט: ביצים קשות, זיתים שחורים, גמבה

1 בצל

1 גזר

1/2 שורש כרפס

אופן ההכנה:

1. מנקים היטב את הרגליים ויתר החלקים. מבשלים אותם בסיר עם מים לכיסוי בתוספת בצל, גזר, כרפס ותבלים. מבשלים זמן ארוך לסדר, עד שהבשר [illegible] בקלות.

2. מסננים את המרק ושומרים אותו. מסירים את הבשר מהעצמות וקוצצים אותו.

3. מקשטים צלחת או תבנית בפרוסות ביצים קשות, יוצקים את הקריש, ומכניסים למקרר עד שהנוזל נקרש.

מול מבוכת המתירנות

[illegible]

במאמרים הנושאים כותרות כגון: המשפחה כתר המבוכה, [illegible]

משפחה בריאה — חיונית לחברה

[illegible]

ריס — ריסון הדחפים — הוא היסוד הראשוני של הציביליזציה" (רידרס דיגסט, נובמבר 1966).

[illegible]

ציפוי נכון למסגרת החלון

הארכיאולוגים שיחקרו אי־פעם את עתיקות ארץ־ישראל, יעלו בודאי, בניגוד לעמיתי־הם מהמאה ה־20, פלסטיק ב־ידם, בבקוש הרס...

[illegible]

هكذا من الأصل